

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 36
12/2021
12. jún 2021

Cena 0,80 €

Ludovít Štúr

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SLOVO O SLOVENSKU

Za posledné takmer tri desaťročia existencie našej mladej Slovenskej republiky sa v jej bezpečnostných zložkách odohralo kadečo. Pamätáme si na mafiánske vražedné besnenia v deväťdesiatych rokoch. Zažili sme aj obdobie kontroverzného riadenia Slovenskej informačnej služby v rokoch 1994 – 1998, keď sa objavili podozrenia, že tajné služby pôsobili aj na diskreditáciu politických oponentov. Vládne strany si vychovávali svojich vyšetrovateľov a prokurátorov, ktorí okrem spravodlivosti slúžili aj politickým cieľom. Prípadov zneužívania právomocí verejného činiteľa sme mali v slovenských bezpečnostných zložkách mnoho. Nič nebolo však také deštruktívne ako dnes.

Významní predstavitelia slovenskej polície, civilnej tajnej služby, viacerí sudcovia sedia v kolúzných väzbách a čakajú na procesy. Polícia pracuje bez stabilného riadenia. Najnovšie zatkli bývalého šéfa Národnej kriminálnej agentúry (NAKA) a šéfa policajnej inšpekcie, ktorého budú stíhať na slobode. Už dlhšie je vo väzení bývalý šéf SIS, už nominant súčasnej koalície. A všetko údajne z dôvodu existencie neznámej skupinky, ktorá má priamo manipulovať vyšetrovania závažných trestných činov zneužívania právomocí verejného činiteľa a korupcie. Prostredníctvom spolupracujúcich obvinených svedkov kajúcnikov sa vznášajú obvinenia a zatvárajú riadiacich príslušníkov ako na bežiacom páse. Toto malo byť obsahom tajnej správy SIS, ktorú prečítal pred poslancami predseda NR SR B. Kollár. Média môžu čerpať informácie len z čiastkových vyjadrení niektorých poslancov, ktorí takýto scenár vyšetrovania naznačili. Scenár ako z amerického kriminálneho trileru.

Žiaľ, nie je to fikcia filmových štúdií, ale slovenská realita vo vnútri bezpečnostných zložiek štátu. Zažívame reálnu vojnu policajtov, ktorá môže vážne otriasť stabilitou bezpečnostného systému štátu. Občan si povie – veď je to správne, nech skorumpovaní policajti idú do basy! Čo ak však ide len o vyfabrikované obvinenia na základe politickej objednávky? Výsledok je nateraz známy: slovenská polícia je oslabená. A to vytvára priestor pre skutočnú mafiu a kriminálne prostredie, ktoré sa môže rozvíjať. Policajti navzájom bojujú a kriminálnici z toho profitujú. Je to až nepredstaviteľné, že toto sa môže stať v demokratickej krajine v 21. storočí. Sofistikovaný zločin...

Maroš SMOLEC, šéfredaktor

NEOGRAFIA
www.neografia.sk
R - 2021012

TAJNÁ SLUŽBA ODHALUJE KOMPLOTY VO VYŠETROVANÍ

Kresba: Lubomír KOTRHA

Manipulátori vyšetrovania káz str. 2

Neutajená tajná správa SIS str. 4

SNP podľa Milanovej a Naďa str. 5

3 OTÁZKY PRE: Vladimíra MORÁVKA, kameramana, fotografa a skvelého sochára

Ako cválajú a dozrievajú orechové a ovocné kone

• Vy by ste mi vedeli povedať, ako kone cválajú, ale aj ako sa pokojne pasú, radujú či smútia, ako sa vzpínajú a jatria predstavivosť – koníky z orecha, zo slivky, z hrušky aj z jedlého gašтана...

Kone ma fascinujú. Sú to nesmierne krásne tvory, až symbolické. V Štefanove na Záhorí, kde som sa pred vyše sedemdesiatimi rokmi narodil, mal dedko kone, otec bol kováč, sused kolár, takže poézia koní aj remeselná alchymia ma obklopovali od malička. Tie orechové, ale aj ovocné kone vo mne takto dozrievali...

• Tých sochárskych lások máte viac. Kým ste sa z nich mohli vyznať, stali ste sa školeným foto-

grafom aj filmárom s ukončenou pražskou AMU, odkrútili ste si v televízii vyše tridsať rokov za kamerou, až ste sa po strete s „ďalším“ novým riaditeľom STV v roku 2006 rozhodli, že nenecháte na sebe rúbať drevo...

Bola to povestná posledná kvapka. Nemám nátku na boj s povýšenectvom a aroganciou, radšej zápasím s drevom, aj to s takým, čo už dožilo, živý strom by som nezoťal ani nezranil. Lipa je rezbárska sadra, do tej môžeš robiť všetko. Na sochy hľadám iné drevo – orech, slivku, hrušku – suché, mŕtve, aby prehovorilo, dostalo nové poslanstvo, ožilo krásou koní, podmanivosťou hudby, ušľachtilosťou madon, zvodnosťou múz, tajomnom

rozprávkou, šantivou veselostou klaunov, anjelmi – poslami zvestovania i fascinujúceho zázraku v Betleheme.

• Výtvarná kritika vás hodnotí ako výraznú osobnosť súčasného rezbárstva s nezameniteľným rukopisom, ktorý má rovnako blízko k ľudovej tradícii i k sochárstvu veľkých slohov...

Rozhodol som sa na odchod z prechodených ciest. Nechcem sa dať zaškatuľkovať, zviať epigónstvom, napodobňovaním vzorov, ale ani nezazlievam tým, čo v mojich sochách nájdu niečo z Ludwika Korkoša alebo levočského Majstra Pavla...

Zhovárал sa Emil SEMANCO
Foto: autor

ISSN 0862-8823
12
770862 882007

VSNN 13/2021
SI PREČÍTAŤE

Najbližšie vydanie Slovenských národných novín vyjde s dátumom 26. jún
■ Vojna v Afganistane sa po dvoch krvavých desaťročiach skončí – USA opustili oblasť
■ Prínos Krajanského múzea Matice slovenskej pre súčasnú slovenskú spoločnosť

Poslanci sa oboznámili s obsahom tajnej správy SIS, ktorá unikla na internet

Skupinka manipuluje vyšetrowanie káuz

Matej MINDÁR – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Predsa Národnej rady SR Boris Kollár 26. mája prečítal pred poslancami utajovanú správu Slovenskej informačnej služby, podľa ktorej malo dochádzať k možnému ovplyvňovaniu výpovedí svedkov a kajúcnikov zo strany niektorých vyšetrovateľov a prokurátorov proti bývalým vysokým politickým nominantom. Podľa opozície je väčšina z nich väzobne stíhaná len na základe ich výpovedí bez akýchkoľvek priamych dôkazov. Podobným spôsobom skončil za mrežami aj už bývalý riaditeľ Slovenskej informačnej služby Vladimír Pčolinský, tentoraz však nominant vládnej strany SME RODINA.

Po neúspešnej žiadosti poslancov predvolať do pléna Národnej rady SR väzobne stíhaného Vladimíra Pčolinského prečítal Boris Kollár utajovanú správu Slovenskej informačnej služby. Podľa niekoľkých tvrdení je jej obsah totožný s obsahom, ktorým bola oboznámená vybraná hrdka najvyšších politických a bezpečnostných predstaviteľov nášho štátu na nedávnom utajovanom stretnutí v priestore Slovenskej informačnej služby, ktoré inicioval samotný predseda vlády Eduard Heger (OLaNO).

AKTUÁLNE

Dôvodom tohto stretnutia sa stali podozrenia z údajného ovplyvňovania vyšetrovania viacerých káuz, ktoré odhalila Slovenská informačná služba ešte pod vedením Vladimíra Pčolinského. Opozícia v tomto smere tvrdí, že jeho zadržanie súviselo s odhalením nekalých praktík vysokých vládnych činiteľov. Podľa našich zdrojov mu boli vznesené obvinenia v oboch skutkoch výlučne na základe dôkazov produkovaných kajúcnikmi. „V prvom skutku bolo vznesené obvinenie výlučne na základe výpovede dvoch kajúcnikov, pána Beňu a pána Makóa, a v druhom skutku bolo obvinenie vznesené výlučne na základe výpovede kajúcnika Kučerku,“ uviedol náš zdroj.

ROZKLAD ŠTÁTU

Podľa predsedu Život – Národná strana Tomáša Tarabu to, čo v správe zaznelo, vyrazilo dych každému normálnemu človeku bez ohľadu na politickú príslušnosť. Milan Uhrík z hnutia Republika povedal, že po prečítaní utajovanej správy prezentovanej riaditeľom Sloven-

skej informačnej služby a predsedom Národnej rady SR o nebyvalom rozklade právneho štátu musí skončiť Lipšic aj celá vláda. Predseda Hlasu – SD Peter Pellegrini vyzval premiéra Eduarda Hegera na okamžitú demisiu. „Hlas vyzýva premiéra Eduarda Hegera na okamžitú demisiu. Sme šokovaní informáciami, ktoré odzneli na dnešnej neve-

rejnej mimoriadnej schôdzi národnej rady. Potvrdili nám všetky podozrenia z posledných dní o ovplyvňovaní orgánov činných v trestnom konaní, ich zneužívaní na politickú a osobnú pomstu a absolútne nepriestupnosť koordinovaní výpovedí takzvaných kajúcnikov. Vláda a jej predseda ako organizátor tajného stretnutia najmocnejších ľudí v štáte,

na ktorom sa riešili práve nezákonné postupy niektorých vyšetrovateľov a prokurátorov, stratili akékoľvek právo na ďalšiu politickú existenciu. Ak premiér Heger našu výzvu neprijme, začneme zbierať podpisy na vyslovenie nedôvery vláde v Národnej rade SR.“

RAD NEZÁKONNOSTÍ

Predseda Smeru – SD Robert Fico obvinil Úrad špeciálnej prokuratúry pod vedením Daniela Lipšica z klamstiev v priamom prenose. „Ako máme veriť v zákonnosť a spravodlivosť, ak sa Úrad špeciálnej prokuratúry (ÚŠP) pri vážnych tvrdeniach po jeho zlyhaní bráni klamstvami a obviňovaním predstaviteľov slovenskej politickej scény.“ Robert Fico – stačí si pozrieť záznamy z jeho tlačovej besedy (25. 5.) – nepovedal ani jedno jediné slovo, ktoré by potvrdzovalo tvrdenie ÚŠP, že prokurátor Špeciálnej prokuratúry JUDr. Repa mal tlačiť na vyšetrovateľa NAKA vypočuť profesionálneho svedka P. Petrova (prezývaného „Tiger“). Robert Fico prečítal úradný záznam vyšetrovateľa NAKA, v ktorom je uvedené, že svedok „Tiger“ „... sa dohodol s prokurátorom JUDr. Repom z ÚŠP, že ak bude vypovedať v mojom konaní a ešte aj ohľadom... (iného konania), kde mal údajne vypovedať túto spoločnosť... tak mu dá Repa pokoj a nebude ho riešiť za jeho veci“. R. Fico NIKDY nepovedal, že JUDr. Repa z ÚŠP tlačil na vyšetrovateľa, ale len odcitoval úradný záznam vyšetrovateľa NAKA, v ktorom sa uvádza, že to bol prokurátor všeobecnej prokuratúry, ktorý požiadal vyšetrovateľa NAKA, aby vypočuť svedka na objednávku P. Petrova („Tigra“). „Je nehorázne, ak ÚŠP klame a snaží sa zakryť svoju nelegálnu činnosť. To, že šéf ÚŠP D. Lipšic klame, nás vôbec neprekvapuje, pretože nad ním visí llaava alebo Leopoldov. Čo je najzarážajúcejšie, ÚŠP svojím tlačovým vyjadrením potvrdil pravosť dokumentu, ktorý sme dnes predstavili na tlačovej besede.“

O utajovanej správe Slovenskej informačnej služby podotkol, že ľudia musia poznať pravdu o vyčíňaní zločineckého gangu, ktorý tu v priamom prenose kriví demokraciu a právny štát. „Preto som v súlade so zákonom podal návrh, aby ma NR SR zbavila mlčanlivosti a mohol som verejnosti prečítať utajenú obľudnú správu o zneužívaní

štátnej moci. Z obavy pred pravdou to, samozrejme, neschválili,“ dodal R. Fico.

OPOZÍCIA SA VRAJ BOJÍ

Predseda vlády SR Eduard Heger, naopak, tvrdí, že súčasná opozícia má strach: „Usudzujem podľa toho, s akou hystériou šíria konšpirácie, zastrešujú vyšetrovateľov a prokurátorov. Strany Smer a Hlas, tieto politické krídla organizovaného zločinu na Slovensku, vedia, že sa majú za čo spondať. Doslova ich desí, že sme rozviazali ruky orgánom činným v trestnom konaní. Vedia, akú spúšť za sebou zanechali a čo spravili s právnym štátom. Otázkou je, či ide o politickú zodpovednosť, alebo už aj trestnoprávnu. To už však nechám práve na kompetentné orgány. A to je ten hlavný rozdiel medzi nami. My nezahŕňame do vyšetrovania, do práce polície a prokuratúry. Nemáme koho ochraňovať a ani sa neobjímame vyvodit' zodpovednosť vo vlastných radoch. Stretnutie v SIS bolo v záujme občanov a obnovenia dôvery v právny štát. Nenecháme sa rozhodit' falošnými obvineniami a útokmi opozície. Pokračujeme v tom, čo sme sľúbili – budujeme lepšie Slovensko postavené na spravodlivosti, funkčných súdoch, prokuratúry i polície. A bez korupcie. Rovnosť pred zákonom je podmienkou úspešnej ekonomiky i skutočnej sociálnej spravodlivosti, o ktorú nám ide.“

INŠPEKCIA BEZ ŠÉFA

Príbeh sa vyvíjal ďalej. Vo štvrtok 3. júna 2021 bol zadržaný Národnou kriminálnou agentúrou riaditeľ Úradu inšpekčnej služby Adrián Szabó. Podľa hovorca Generálnej prokuratúry Dalibora Skladana dôvodom jeho obvinenia sa stali podozrenia z trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa a korupcie. Krátko predtým sa zúčastnil na nedávnom medializovanom utajovanom stretnutí v priestoroch Slovenskej informačnej služby, ktoré sa stalo zámenkou na zvolanie mimoriadnej schôdze národnej rady, na ktorej bola prečítaná utajovaná správa Slovenskej informačnej služby. Okrem toho sa polícia zaoberá aj jej únikom, ktorej obsah údajne koluje po internete. Jedno je však isté. Ak sa údajné podozrenia potvrdia orgánmi činnými v trestnom konaní, koalícia stratí posledné zvyšky svojej legitimacy.

VŠIMLI SME SI

Eugen Ruffini sa už od detských liet rád túlal po okolí rodnej Dobšinej. Lákali ho tajomné otvory do podzemia. Medzi nimi i „studená diera“ v kopci Duča. Miestni pastieri ju dobre poznali, ale dovtedy nikto nenašiel odvahu, aby ju preskúmal. Ruffini už ako banský merač sa na to podujal v lete 1869 s kamarátom Gustávom Langa. Ten si priniesol aj pušku, a keď vystrelil do úzkej štrbiny, ozvala sa zvnútra hory niekoľkonásobná ozvena. To ich presvedčilo, že ide o vchod do jaskyne.

Nebýva zvyčajné, aby v pomerne malej nadmorskej výške sa nachádzalo toľko ľadovej krásy ako v Dobšinskej ľadovej jaskyni. Aj preto ju v roku 2000 zaradili do prírodného dedičstva UNESCO ako jednu z najkrajších jaskýň na svete.

V roku 1887 Dobšinskú ľadovú jaskyňu ako jednu z prvých v Európe elektricky osvetlili. Dobšinská ľadová jaskyňa patrí k našim najnavštevovanejším prírodným fenoménom. Ako unikát nechýba v zozname najvýznamnejších pamiatok UNESCO. Za jeden a pol storočia ju navštívili tisíce turistov aj viaceré slovenské i svetové osobnosti. Spomínajú sa Hviezdoslav, Vajanský, ale i staviteľ Suezského prieplavu F. Lesseps a polárny bádateľ F. Nansen. Ako perlička sa uvádza, že v lete v jaskyni trénoval úspešný česko-slovenský krasokorčuliar Karol Divin, pričom prvé verejné korčuľovanie v jaskyni sa spomína už v roku 1897 (poslednýkrát bolo povolené v roku 1946).

Pri ďalších speleologických bádaniach jaskyniari odhalili takmer jeden a pol kilometra chodieb. Predpokladá sa, že pôvodne boli spojené so Stratenskou jaskyňou, od ktorej ich oddelil sutinový zával. Dobšinská ľadová jaskyňa na okraji Slovenského raja je sprístupnená verejnosti v dĺžke vyše pol kilometra denne okrem pondelka od 15. mája do 15. septembra.

Jozef SLIACKY – Foto: Emil SEMANCO

Ľadový klenot na okraji Raja

O rok neskôr 15. júna 1870 sa k otvoru vrátili v spoločnosti ďalších dvoch Dobšincanov A. Megu a F. Fehéra. S ich istením sa Ruffini spustil na konopnom lane do podzemia a stal sa prvým, kto mohol obdivovať ľadovú nádhru. Správu o objave s nadšením privítali mešťania Dobšinej a už nasledujúce leto, teda pred stopäťdesiatimi rokmi, sa mohli prejsť ľadovým kráľovstvom aj zvedavci z radov verejnosti.

Erbová sála renesančného kaštieľa vo Finticiach získala ocenenie Fénix

Pomohol porcelán ukrytý v toalete

Rytiersku erbovú sálu v renesančnom kaštieli vo Finticiach necháva riaditeľ tunajšej Galérie a múzea ľudového umenia Gabriel Trusa na záver prehliadky. Nečudo, je to zlatý klinec.

Samotný kaštieľ rodu Dežefiovcov vybudovali v poslednej tretine 17. storočia. Barokovú podobu získal prestavbou o storočie neskôr. V roku 1863 gróf František Dežefi objednal u košického maliara Mórica Horowitza dekoratívnu maľbu starodávnej sály, aby slúžila na reprezentatívne ciele. Maliarovi sa podarilo na renesančných klenbách zachytiť tri historické erby rodu. Z kartuší sa na návštevníkov rytierskej sály pozerali najvýznamnejší Dežefiovcovia, ktorých vojenské trofeje boli precízne namaľované v lunetách klenby. Ich slávu zvýrazňovali zlatené erby a plastické rebrá klenby. Po odchode posledných majiteľov kaštieľa pred koncom druhej svetovej vojny sa na to zabudlo a priestory slúžili na skladové ciele, dokonca tu bol umiestnený traktor a nepotrebný odpad. Nehovoriac o hrubých náteroch, neobdobných zásahoch a pokusoch o odstránenie posledných náterov, ktoré pôvodnú maľbu a plastickú výzdobu klenby ešte viac poškodili a znehodnotili. Úsilie zrekonštruovať sálu do pôvodnej podoby po roku 1989 narazalo na vysoké finančné náklady. Pomohla náhoda. Keď sa v roku 2016 pošťastilo dvom robotníkom pri údržbových

prácach vo vnútri záchodovej šachty nájsť ukrytý historický porcelán, nienže to bol záčný nález, ale obec Fintice dostala za náležité finančné

ČO INÍ NEPIŠU

Riaditeľ miestneho múzea Gabriel TRUSA v zrekonštruovanej Rytierskej erbovej sále kaštieľa vo Finticiach

odmenu, ktorú sa rozhodla v plnej výške investovať do záchranu rytierskej sály. Projekt podporilo aj Ministerstvo kultúry SR, Nadácia Coop Jednota, Nadácia Šariš i samotná obec. Koncom roka 2018 sa začali práce reštaurátorov pod vedením

Petra Koreňa, ktoré si kládli za cieľ čo najvernejšie reštaurovať a zrekonštruovať pôvodnú originálnu podobu sály. Reštaurátori sú trpezliví „remeslounelci“, ktorí vedia, že vo svojej práci sa nemôžu ponáhľať, že ich výsledok sa dostaví až po stovkách hodín, týždňov a mesiacov očistenia, tmelenia, skúmania originálu a práce s dôrazom na detail.

Vlani v januári sa erbová sála vo Fintickom kaštieli zaskvela pred verejnosťou. Dokonca tak, že v súťažnej kategórii Čiastková obnova a reštaurovanie národnej kultúrnej pamiatky získala celoslovenské ocenenie Fénix – za reštaurovanie a vyváženie mieru interpretácie výtvarnej hodnoty. Cieľom súťaže Kultúrna pamiatka roka – cena Fénix – je oceniť ochranu pamiatkových hodnôt, obnovu, reštaurovanie kultúrnych pamiatok a historického prostredia. Vyhlásivateľom štrnásteho ročníka súťaže bolo Ministerstvo kultúry SR, SPP a Nadácia SPP. Víťazi súťaže dostali okrem titulu Kultúrna pamiatka roka aj symbolickú sošku bájnemu vtáka fénixa a finančný dar nadácie SPP. V prípade fintickej Erbovej sály to bolo šesťtisíc eur.

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Vládna koalícia opäť na kolenách

Roman MICHELKO

Pohľad na trápiaču sa koalíciu je viac než útrpný. Dlhšie sme svedkami vzájomných sporov Igora Matoviča a Richarda Sulíka, na dennej báze môžeme sledovať vojnu policajtov, respektíve vojnu časti vyšetrovateľov a prokurátorov so spravodajskými službami. A to všetko je dokresľované rozpadom najmenšej koalícnej strany Za ľudí, čo môže viesť k zrejme už len dočasnému prerodu štvorkoalície na päťkoalíciu.

Vo svetle týchto udalostí sa zdá, že šanca, aby súčasná koalícia dovládla až do riadnych volieb, sa blíži nule. V tejto súvislosti sa vynára otázka. Majú sa nespokojní občania pripravovať na referendum o predčasných voľbách alebo definitívny rozpad koalície môže nastať ešte predtým, ako bude referendum vyhlásené? Iste, financie z Fondu obnovy a odolnosti sú príliš silným

tmelom, rovnako ako aj snaha viacerých koalícnych politikov dovládnuť, keďže ich ďalšia osobná politická perspektíva je veľmi neistá. Preto netreba tak ľahko vydávať svoje očakávania za realitu.

Vojna policajtov je politicky najvýbušnejším problémom. Je možné, že všetko sa začalo (ne)premyslenou dekonšpiráciou bývalého šéfa SIS Vladimíra Pčolinského, ktorý vyhlásil, že SIS rozpracováva činnosť asi dvadsiatik sudcov. Následky na seba nenechali dlho čakať. Časť prokurátorov a vyšetrovateľov si zrejme povedala, že takéhoto nebezpečného šéfa SIS musí čím skôr eliminovať. Medzitým SIS zdokumentovala množstvo prípadov, v ktorých časť vyšetrovateľov korupcie použila neprípustné metódy pri objasňovaní podozrení z trestného konania. A to predovšetkým inštitút univerzálnych

kajúcnikov, prostredníctvom ktorého získavajú svedectvá „usvedčujúce“ údajných páchatelov korupcie. Zároveň pritom dochádza k nadužívaniu a zneužívaniu inštitútu kolúznej väzby, keď dlhodobý neprípustný psychický nátlak nahrá-

KOMENTÁR

dza drobnú prácu vyšetrovateľov. Zásadným kameňom úrazu je skutočnosť, že v sieti vyšetrovateľov uviazol aj nominant koalícnej strany Sme rodina, v súčasnosti bývalý šéf SIS Vladimír Pčolinský. To viedlo k silnému politickému stretu medzi ministerkou spravodlivosti Máriou Kolíkovou a stranou B. Kollára, ktorej poslankyňa Petra Hájšellová predložila zákon zásadným spôsobom limitujúci dĺžku kolúznej väzby. Po viacerých kolách vzrušených rokovanií sa

táto kauza skončila kompromisom. Nevädúcim evergrinom súčasnej koalície je permanentný konflikt medzi Richardom Sulíkom a Igorom Matovičom. O tom, že podstata konfliktu je výsostne osobná, nepochybuje nikto. Problémom je, ako sa to prejaví na fungovaní koalície a ako dlho to môže v takomto móde vydržať. Prvé „zahrievacie“ kolo, keď išlo o navýšenie deficitu rozpočtu, bolo len malou ukážkou toho, ako to asi bude v budúcnosti vyzerať. Ako vieme, skončilo sa to víťazstvom na body pre ministra financií Igora Matoviča. Navýšenie deficitu rozpočtu prešlo nielen v navrhovanej výške, ale poslanec za OĽaNO György Gyimesi ho navýšil ešte o ďalšie sumy. Minister hospodárstva Richard Sulík to vyriešil tým, že strana SaS za rozpočet nehlasovala, ale aj tak to na prijatie novely stačilo. Úplne iná situácia však nastane, keď sa bude pripravovať rozpočet na rok 2022. Dá sa očakávať, že rezorty, ktoré spravuje strana SaS, budú hlboko podfinancované, aby sa ukázalo, akých neschopných ministrov saskári majú. To, samozrejme, nemôže Richard Sulík nechať len tak, a teda ďalšie a oveľa vážnejšie kolo koalícnej krízy bude opäť na stole.

Ďalším klincom do rakvy tejto koalície je spor v rámci najslabšej koalícnej strany Za ľudí. Jej rozpad je už len technickou záležitosťou. Šéfka frakcie Mária Kolíková, ktorá sa vymedzuje voči diktatorským metódam predsedníčky Veroniky Remišovej, už ohlásila, že bude žiadať miesto pri koalícnej rade. V prípade vzájomného stretu oboch frakcií, ktorému sa už ani vyhnúť nedá, s ňou ostane päť až sedem poslancov ich poslanskej klubu, no s predsedníčkou Veronikou Remišovou zostanú maximálne traja. A len tieto počty sa v reálnej politike rátajú. Ak teda Veronika Remišová boj o šéfkú stranu nakoniec aj ustojí, bude to jednoznačne Pyrrhovo víťazstvo.

A čo ďalej? Dosiaľ najpravdepodobnejšia povolebná koalícia Hlasu-SD, Progresívneho Slovenska a strany SaS sa už podľa najnovších informácií nezdá najpravdepodobnejšou. Začínajú sa formovať kontúry novej, pre mnohých podstatne prijateľnejšej koalície Hlasu-SD, Smeru-SD a strany Sme rodina. Pohľad na takéto „nesväté“ spojenectvo asi nikoho nenadchne, ale je to vždy prijateľnejšie než predchádzajúci mediálne pertraktovaný a preferovaný model.

Biela vrana, zdá sa, dolietala

Ivan BROŽÍK

Ján Mičovský skončil vo funkcii ministra rezortu, ktorý dlhodobo na Slovensku živorí. Na jeho povznesenie mu nepomohlo ani ocenenie Biela vrana z roka 2010. Titul sa udeľuje ľuďom, ktorí preukázali občiansku odvahu a potlačili osobné záujmy v mene verejného prínosu, hodnôt či princípov...

Minister Mičovský podal demisiu. Spravil jediné dobré rozhodnutie počas vyše roka na čele agrozozortu. V čase uzávierky čísla SNN však ešte nebolo jasné, či a kedy ju prezidentka prijme (prijala); jej podmienka totiž znela nezvyčajne – chcela poznať meno Mičovského nástupcu. Nechajme bokom tento nezvyčajný krok hlavy štátu, jeho ústavnosť či neústavnosť, na základe ktorého by Slovensko mohlo mať raz aj doživotných ministrov. To je téma na inú a rozsiahlejšiu analýzu.

Minister Mičovský je v podstate dobrák. Je skvelý lesník a dobrý autor odborných knížiek. Ako vládny manažér však zlyhal na celej čiare. Za trpký koniec vo svojej funkcii sa môže poďakovať výberu stranického lídra hnutia, za ktoré kandidoval do

POZNÁMKA

volieb. V OĽaNO sa zjavne netrápili s tým, čo bude po voľbách, išlo im najmä o predvolebný marketing. Teda o moc ako takú. Nie o moc odborne zdatnú. O volebnej líderke, čo okrášľovala volebné pútače, nevieme nič a o mnohých poslancoch hnutia iba to, že je to čisto-čistá katastrofa. Zmes sektárstva, kombinovaná fanatizmom takého i onakého druhu, neschopnosť či nemožnosť samostatne myslieť, teda myslieť inak ako majiteľ strany, ktorá vlastne stranou v koneč-

nom dôsledku de facto ani nie je. Poľnohospodárstvo (zjednodušene) spolu s kultúrou totálne absentujú v Pláne obnovy. Vláda na tieto rezorty nemyslela, keď sa uchádzala o peniaze z Európskej únie. Inak povedané, občan Slovenska môže aj hladovať a kultúru tiež nepotrebuje. Naša potravinová bezpečnosť je na hrozivých číslach a videli sme vlni pri začiatku pandémie, čo sa môže raz stať, keď sa spomalí alebo tak či onak zahatá pohyb tovarov po zvyčajných logistických cestách Európy a sveta. Aj to, čo sme ešte mali, napríklad zemiaky v skladoch, pôjde do kompostu, pretože gastrosektor takmer rok neodoberal od pestovateľov nič. A do Plánu obnovy ani euro. Zastavuje sa rozum. A to je možno jedna z najväčších chýb exministra Mičovského. Dobré, je to dobrák. Ale dobrota by mala smerovať na prospech väčšieho celku. V tomto

případe aj na plnší tanier. Dnes už s najväčšou pravdepodobnosťou bývalému ministrovi sa doslova „podarilo“ (zdôrazňujem v úvodzovkách), rozložiť odbornosť na ministerstve. Azda si môžem dovoliť parafrázu z Turčína Poničana od Sama Chalupku, „a čo mladô – zutekalo, a čo starô – nevládalo“. Na jednej strane dobrá správa pre OĽaNO – uvoľnilo sa viacero trafik pre „našich“, na druhej strane katastrofa pre poľnohospodárov, ktorí už roky čakajú na múdre rozhodnutia v rezorte ako obyvatelia púštnej oázy na spôsobnosny dažď. Vládu to však zjavne nezaujímajú. Nepodstatné. Dôležitejšie je, či Kolíková nahradí Remišovú alebo či Šeliga nastúpi do čela strany, alebo kto koho a prečo udáva a čo za to a od koho.

Plakať za odchádzajúcim ministrom agrozozortu rozhodne netreba. Na druhej strane, už teraz sa treba triasť od strachu, koho naša zodpovedná a slušná vláda do jeho kresla navrhne.

Je taký starší, vrah komediálny film. Mladí si ho už nepamätajú – Ešte väčší blbec, než sme dúfali. Ak je „náš“, bude mať určite tie najlepšie predpoklady na riadenie ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka. No nie? Pochybujete?

SPOZA OPONY

Nedávno mi priateľ menovec podaroval gruzínsky koňak. Ako pripomenutie množstva príhod, ktoré ma viažu k prebrázdneným kaukazským končinám. Napokon tak ako dnes na Slovensku už nepreberné množstvo ľudí, turistov, lyžiarov, horolezcov, nadšenecov gruzínskej pohostinnosti. Tá fľaška nie je anonymný gruzínsky koňak, dnes hrdo nesie vlastné meno. Pochádza z chýrnej pálenice, autorom je jej zakladateľ David Sarajšvili. Koňak vraj len pre fajšmekrov nesie jeho meno. Jeho meno to je názov koňaku.

Neobťažoval by som čitateľa touto epizódou, keby medzi pýchu podniku založeného v roku 1884 nepatrilo oznam, že tvorca kedysi u nás len anonymných gruzínskych koňakov sa nepýšil tým, že volakedy dostal Stalinovu cenu. Je to typický gruzínske, píše sa rok 2021, Gruzínsko sa už pred dvoma desaťročiami vo vzájomnej dohode zbavilo ruských základní, potom do ostrých bojov v Iraku po boku USA vyslalo deväťsto vojakov. Keď rátame,

že taká jednotka musí mať pripravenú zálohu na striedanie a ďalšiu cvičí, je to dovedna dvetisíc sedemsto vojakov. Je to tuším viac ako máme v pohotovosti my... Gruzínskeho rodáka Stalina ako znalca koňakov však ani

sochu rodáka Stalina, odpor, protest sa opieral najmä o tvrdenie, že tam návštevníci z celého sveta prestanú chodiť, poškodí to, umŕtví turistický ruch a miestni prídu o zárobky, neraz o živobytie. Tí, čo dali na váhy Stalina

niekdajšej Stalinovej ríše, ZSSR, Gruzinec Eduard Ševardnadze. A nechal ho umiestniť rovno pri rodnom dome Josifa Vissarionoviča. Ševardnadze to urobil, aby vozeň rodáka Stalina zachránil pred skazou.

ruské vojská. Štúdia však zároveň konštatuje, že ruská reakcia na raketové ostreľovanie Južného Osetska a zabitie ruských vojakov, ktorí boli nasadení na dodržiavanie priméria, bola neprimeraná. Na čele autorov štúdie bol Švajčiar. Krátko pred zverejnením som pátral po jej oficiálnom znení. Vtedy mi známa z nemeckej strany Zelených, pôsobiaca v Gruzínsku, povedala, že autor sa tam dlho neudrží, pošlú ho do penzie. Predložil síce fakty, ale tie neoznačili Rusko ako agresora. Fakty jasne dokázali, že prvé útoky celej operácie, o. i. proti civilom, sa začali a viedli z gruzínskej strany.

Život človeka je ako rybarska loď, ľahajúca za sebou čoraz dlhšiu sieť spomienok. Spomienky, vracajúce pamäť na fakty, sú súčasťou aj matičných novín. Je tu plejáda autorov ktorí v rýchlo sa meniacom svete a vytváraní nových medzinárodných pomerov, nového usporiadania, usilujú sa o faktografiu, a nie propagandu. Zhodou okolností sa mi niekedy darí zapojiť sa do tohto prúdu najmä preto, že ma baví poukazať na kľzký či lživý jazyk oficiálnosti.

Prečo si zachovať matičnú pamäť

Dušan D. KERNÝ

dnes nikto nespochybňuje. Čo sa o ňom hovorí a píše, je jedna vec, ale pokiaľ ide o koňak, Stalinovu „kvalifikáciu“ nielenže nikto nepiera, ale ani nezatajuje! Dnes aj u nás rozširované víno Suliko má tiež názov podľa zamilovanej Stalinovej piesne. Je v tom nielen kus reklamnej vynachádzavosti, ale aj radosť zo života, ktorá tak strháva návštevníkov Gruzínska.

Keď pred polduha desaťročím, pri zásadnej politickej zmene, rozhodnom obrate smerom k Únii a Aliancii, v meste Gori išli búrať

ako turistickú atrakciu, nechceli oblieť diktátora, byť nejakým skanzenom minulosti. Len im atrakcia bola prednejšia ako búranie sóch, veď aj tak každý vie, že Stalin sa narodil v Gori. V Gori je aj železničný vozeň, v ktorom sa Stalin, neznášajúci lietadlá, vozil. Pri rozpade ZSSR, tento rok v decembri to bude odvtedy tridsať rokov, ho v Rusku opustený nechal doviezť vtedajší sovietsky minister zahraničných vecí, ktorý sa významne podieľal na zániku

Je plno radosť zo života, tej schopnosti nenatierať všetko na černo-bielo, čo robí Gruzínsko také príťažlivé. Pred pandemiou tamojšie končiny preto vyhľadávali aj milióny ruských turistov. Nechceli si užiť, chceli len na chvíľu v tej atmosfére, ktorú doma nemajú, žiť.

Dnes sa často pripomína rok 2008 a vtedajšia vojna. Jestvuje dôsledná štúdia Európskej únie, vypracovali ju z jej poverenia, a tá jasne hovorí, že vojnu, útok začali gruzínske jednotky, a nie

SEBAOBRANA

• Ak sa necítite dobre, lepšie je počkať, kým sa vám zdravotný stav nezlepší a preobjednať sa. Všeobecne platí, že očkovať sa nemáme vtedy, keď máme horúčku alebo iné prejavy prebiehajúcej akútnej infekcie, vtedy je potrebné očkovanie odložiť. Mali by ste sa však pokúsiť dostať očkovaciu látku čo najskôr po odznení týchto prejavov. Tiež by ste sa nemali na očkovaní zúčastniť, ak ste v domácej izolácii alebo karanténe. V prípade pochybností sa poraďte s vašim lekárom. Na Slovensku sa očkujú ľudia starší ako šesťnásť rokov. Očkovacia látka Comirnaty sa neodporúča pre deti mladšie ako šesťnásť rokov. Vakcína Moderna sa neodporúča podávať deťom a dospievajúcim mladším ako osemmásť rokov.

Návody o očkovaní

• **Tehotné ženy a dojčiacie ženy**
Zatiaľ nie sú dostatočné skúsenosti s očkovaním počas tehotenstva a dojčenia. Podanie očkovacej látky sa má zvažovať len v prípade, ak možné prínosy prevažujú nad akýmkoľvek rizikom pre matku a plod. Comirnaty od Pfizer/Biontech: Štúdie na zvieratách nepreukázali nijaké škodlivé účinky počas tehotenstva, ale existuje len veľmi málo údajov o použití očkovacej látky Comirnaty počas tehotenstva. Rozhodnutie o zaočikovaní počas tehotenstva sa má urobiť po dôslednej konzultácii so zdravotníckym pracovníkom po zohľadnení prínosov a rizík. Ak ste tehotná alebo dojčíte, ak si myslíte, že ste tehotná alebo ak plánujete otehotnieť, poraďte sa so svojím lekárom.

• **Alergici**

V prípade precitlivosti či alergie na niektorú zložku očkovacej látky nemali by ste sa dať očkovať. Ak máte alergiu, informujte sa u vášho lekára pred očkovaním. Osobám, u ktorých po prvej dávke vakcíny vznikla anafylaxia (extrémne silná alergická reakcia), sa nemá podať druhá dávka vakcíny. Keďže je očkovacia látka podávaná pod prísny lekársky dohľadom, je tak zabezpečená aj adekvátna reakcia pri prípadných komplikáciách.

• **Osoby s oslabenou imunitou**

O ľuďoch s oslabeným imunitným systémom existujú iba obmedzené dôkazy. Aj keď reakcia ľudí s oslabeným imunitným systémom na očkovaciu látku nie je až taká pozitívna, neexistujú nijaké výhrady týkajúce sa bezpečnosti. Aj ľudia s oslabenou imunitou môžu byť zaočkovaní, keďže im hrozí väčšie riziko ochorenia na COVID-19.

• Ak máte problém spôsobujúci krvácanie, ľahko sa vám tvoria modriny alebo používate liek na prevenciu tvorby krvných zrazenín, obráťte sa pred očkovaním na svojho lekára.

• **Onkologickí pacienti**

Vzhľadom na to, že onkologickí pacienti patria medzi najrizikovejšie skupiny populácie, je očkovanie odporúčané. Pred očkovaním je však dobré svoj stav konzultovať s lekárom. Ak je napríklad pacient v práve prebiehajúcej liečbe a má nízky počet bielych krviniek, očkovanie sa zrejme odloží.

• **Iné lieky a očkovanie**

Nevyhnutná je zvýšená opatrnosť pri vakcinácii u ľudí užívajúcich lieky na riedenie krvi, so zníženým počtom krvných doštičiek alebo s poruchou zrážania krvi. Ak užívate lieky, ako sú kortikosteroidy, ktoré ovplyvňujú váš imunitný systém, pred očkovaním sa obráťte na svojho lekára alebo lekárničku.

(ib)

Zuzana DRUGOVÁ o metodickom centre pre Slovákov žijúcich v zahraničí UMB

Bohaté a pestré plány i smelé vízie

Zhovárala sa Zuzana PAVELCOVÁ – Foto: archív Z. D.

Etnologička PhDr. Zuzana DRUGOVÁ dvadsaťtri rokov pracovala v Stredoslovenskom múzeu v Banskej Bystrici, v rokoch 2004 – 2011 ako jeho riaditeľka. Pod jej vedením múzeum okrem iného zrekonštruovalo Zelenú freskovú miestnosť (Cena za rok 2006) a Matejov dom, v ktorom ako autorka scenára vytvorila novú expozíciu histórie mesta (Cena Múzeum roka 2009). Štvrtstoročie viedla deťský folklórny súbor Matičiarik v Banskej Bystrici. Autorsky sa podpísala pod folklórne festivaly vrátane troch ročníkov programu zahraničných súborov a dvoch celovečerných galaprogramov na Folklórnom festivale Východná, ktoré vysiela RTVS v priamom prenose. V roku 2012 navrhla kostýmy pre celovečerný program Umeleckého súboru Lúčna Obrazy z minulosti, v roku 2020 pre časť programu Triptych. Od roka 2008 začala externe spolupracovať s Metodickým centrom UMB pre Slovákov žijúcich v zahraničí na príprave a realizácii Letnej školy ľudového tanca, od roka 2011 tu pracuje ako programová manažérka. Svoju prácu chápe ako poslanie, keďže aj jej korene siahajú do Kovačice v Srbsku. Jej starým otcom bol Janko Bulik, prvý predseda Matice slovenskej v Juhoslávii.

• **Metodické centrum pre Slovákov žijúcich v zahraničí Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (ďalej MC) je dobre známe najmä výbornou prácou s krajanovou mládežou, pedagógmi a so školami Slovákov žijúcich v zahraničí. Sformovalo sa zároveň so vznikom samostatnej Slovenskej republiky. S akým zámerom?**

Metodické centrum pre Slovákov žijúcich v zahraničí je pracoviskom Rektorátu UMB v Banskej Bystrici. Jeho cieľom je organizačne zabezpečiť činnosti v oblasti vzdelávania žiakov, študentov a pedagógov z radov zahraničných Slovákov, ktoré vychádzajú zo zmluvného vzťahu medzi rezortným ministerstvom a univerzitou. Vzniklo prvého januára 1993

INTERVIEW

na základe Návrhu koncepcie a profilu kurzov slovenského jazyka pre učiteľov pôsobiacich v societach zahraničných Slovákov, ktorý Ministerstvu školstva SR predložil už v novembri roku 1992 prvý rektor UMB Dr. h. c. prof. PhDr. Ján Findra, DrSc. V rokoch 1997 – 2005 pôsobilo ako samostatné univerzitné pracovisko, potom v rokoch 2005 – 2015 ako súčasť Centra pre celoživotné vzdelávanie UMB a od roka 2016 je samostatné univerzitné pracovisko riadené prorektorom pre medzinárodnú spoluprácu a celoživotné vzdelávanie doc. PhDr. Katarínou Chovančovou, PhD. Činnosť MC UMB zabezpečuje programová manažérka PhDr. Zuzana Drugová (2010 – dodnes) a Mgr. Katarína Mosnáková Baglašová, ktorá spolupracuje s centrom externe od roka 2019 až do súčasnosti.

• **Ako sa profilovala činnosť centra?**

V prvých rokoch činnosti pripravovalo kurzy pre učiteľov, novinárov,

Profesijné portfólio PhDr. Zuzany DRUGOVEJ je obsiahne a pestré. Od roku 2008 je spojené s činnosťou pre našich krajanov v Metodickom centre Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, kde v súčasnosti pôsobí ako programová manažérka.

kultúrnych pracovníkov a administratívnych pracovníkov slovenských samospráv v zahraničí. Následne v súvislosti s potrebou v domovských krajinách realizovalo kurzy s certifikátmi pre pedagógov o ich spôsobilosti vzdelávať v domovských krajinách v slovenskom jazyku. V roku 2005 prvýkrát uskutočnilo letný kurz slovenského jazyka a kultúry pre krajanov na základe získanej akreditácie na vzdelávacie aktivity pre učiteľstvo na všetkých stupňoch krajanových škôl v oblasti slovenčiny ako cudzieho jazyka, resp. slovenčiny ako minoritného jazyka. Od roka 2008 sa na základe poverenia MŠ SR začali školy v prírode pre žiakov slovenských škôl v zahraničí. O rok neskôr sa začali výjazdové didaktické kurzy, a to v Chorvátsku, Srbsku, Rumunsku,

Maďarsku, Poľsku a Ukrajinu. Medzi obľúbené aktivity slovenskej mládeže zo zahraničia patrili špecializované vzdelávacie programy s tvorivou náplňou, ako sú letná škola ľudového tanca, letná škola ľudových remesiel, súťaž v digitálnej fotografii a krátkom filme, ako aj špecializované tábory pre mladých informatikov, vedcov, výskumníkov a pod. Od roka 2015 MC UMB pripravuje jeden turnus Krajanského leta v gescii Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

• **Ste programová manažérka MC. Čím „žije“ dnes? Aké sú jeho problémy a, naopak, aké úspechy považujete za najvýznamnejšie?**

Bohatá činnosť MC UMB bola zmapovaná 12. apríla 2018 na oslave jeho dvadsaťdruheho piateho výročia. Za vyše štvrtstoročie pôsobenia jeho vzdelávacie aktivity absolvovalo takmer dvanásťtisíc účastníkov z dvadsiatich ôsmich krajín sveta. Popri vzdelávacích aktivitách sa venuje aj výskumnej, vedeckej, vydavateľskej a prezentačnej činnosti. Výskumy v oblasti histórie, etnológie, jazyka a kultúry zahraničných Slovákov prezentuje na konferenciách u nás i v zahraničí. Od septembra roku 2019 sa začala realizácia vedeckého projektu Sebaidentifikácia v multietnickom prostredí ako prostriedok etnickej tolerance, ktorý schválila Národná agentúra programu Erasmus+ pre vzdelávanie a odbornú prípravu vo Výzve 2019. Z vydavateľskej činnosti treba uviesť, že k pravidelným publikáciám centra patrí Bulletin, resp. Ročenka o činnosti tohto pracoviska, ako aj početné záznamníky a praktické príručky, ktoré pripravujeme špeciálne na jednotlivé aktivity. Na stránke centra sú k dispozícii materiály k didaktike ľudového tanca pre začiatočníkov a najmenších, rozpracovaná je vedecká monografia o činnosti

folkloristických kolektívov v krajanovskom prostredí od Martina Urbana.

Oblasť prezentácie života Slovákov v zahraničí na Slovensku naplňujeme rôznymi podujatiami, ako sú oslava Pamätného dňa zahraničných Slovákov, dokumentárne a umelecké výstavy, prezentácie vydavateľstiev a iných slovenských inštitúcií zo zahraničia, výchovno-vzdelávacie programy pre tunajšie základné školy, prednášky organizované na jednotlivých fakultách UMB a pod.

V roku 2020 sme pobytu krajanových detí na Slovensku nahradili ponukou online foriem vzdelávania – v gescii ministerstva školstva sme pripravili Detiskú krajanskú univerzitu aj Učíme sa o Slovensku po slovensky pre deti zo západných krajín a zámožia. Podobnú ponuku online vzdelávania máme aj na jún – august 2021.

• **Aké máte plány a vízie činnosti do najbližších rokov?**

Plány a vízie máme bohaté a kreatívne, ale ich splnenie bude závisieť od možností. Tým najodvážnejším plánom je úsilie rozšíriť činnosť Metodického centra aj smerom k vede s cieľom uskutočniť odborné výskumy v prostredí Slovákov žijúcich v zahraničí. Tieto síce robíme aj v súčasnosti, ale potreba takejto činnosti je podstatne širšia. Druhou dôležitou úlohou je značne zvýšiť povedomie o Slovákoch žijúcich v zahraničí –, a to na Slovensku.

Samozrejme, podstatou našej činnosti naďalej ostáva príprava vzdelávacích pobytov pre krajanové deti. Rovnako sme pripravení pokračovať v organizovaní didaktických kurzov pre pedagógov slovenských škôl v zahraničí – naša univerzita má široký odborný záber a my máme odborných spolupracovníkov na rôznych katedrách, vďaka čomu vieme garantovať požadovanú odbornú úroveň.

MEDZI NAMI

Slovenská vláda a jej občania sú akoby dva paralelné štáty. Vláda, teda vládna štvorkoalícia, sa zaoberá svojimi vnútornými problémami, svojimi stranickými podrazmi, vzájomnými vydieraniami a občan ako pôvodca moci v štáte sa na to pozerá ako vyoraná myš. Pandemický chaos a neutušený stav v našom štáte dokumentujú animozné odkazy koalíčných lídrov cez médiá a sociálne siete, vojny medzi Igorom Matovičom a Richardom Sulikom alebo babské spory medzi Kolíkovou a Remišovou o väčší kus vnútrostraníckeho koláča. Je šialené, čo sa tu deje každý týždeň, každý deň ráno i večer a smutné je, že hlava štátu mlčí. Prijala ako nepľoťá skautka štatút bobrika mlčania o utajených výsledkoch stretnutia desiatich osôb vrcholovej zostavy štátu v priestore Slovenskej informačnej služby, o ktorom už na internete čvrikajú vrabce a usvedčujú z nerozvážnosti i klamstva. Akoby išlo o fazuľky, a nie o nevidanú-neslýchanú poradu v špeciálnej miestnosti bez možnosti odpočúvania.

Prezidentka Zuzana Čaputová nemala v priestore SIS čo hľadať,

a keď už tam bola, mala zo stretnutia vyvodiť dôsledky a osloviť generálneho prokurátora, aby dal vyšetriť všetky mimoriadne vážne zistenia tajnej služby a jej riaditeľa Michala Aláča. Dnes vieme a nikto to nespo-

Zle utajená správa

Ludovít ŠTEVKO

chybnil, že informácie SIS odhalujú podozrenia zo závažnej trestnej činnosti orgánov činných v trestnom konaní, že dochádza k manipuláciám vyšetrovateľov, prokurátorov i sudcov v systéme univerzálnych svedkov (udavačov či kajúcnikov), ktorých výpovede postihujú bez priamych dôkazov mnohých obvinených v kolúznei väzbe, najmä v kauzách Božie mlyny, Očistec, Judáš a Mýtník.

Od nevyšetrenej smrti generála Lučanského je tu stále veľa nejasných okolností, ako prebieha či neprebieha vyšetrovanie obvinených v mnohomešačnej kolúznei alebo preventívnej väzbe bez možnosti kontaktu s najbližšími rodinnými príslušníkmi. Ako v dávnovkých žalároch. Advokát Martin Ribár si odsedel v najtvrd-

ších podmienkach nášho väznenstva takmer dva roky, dovtedy, kým nezauřadovoval Ústavný súd SR, ktorý ho vyhlásil za neodôvodnene stíhaného a nariadil jeho prepustenie. Advokát Lubomír Krivošenko po takmer

štatoval zásadné nedostatky, pokiaľ ide o podmienky väzby. Kritizoval napríklad skutočnosť, že osoby sú vo vynútenej nečinnosti dvadsaťtri hodín v celách bez možnosti ďalších aktivít, čo považoval za absolútne neprijateľné.

Zdá sa tieto problémy nepodstatné pre médiá hlavného prúdu, pre mimovládne, tzv. ľudskoprávne organizácie aj pre ministerku spravodlivosti Máriu Kolíkovú? Tá mala z postu odstúpiť ako prvá hneď po „samovražde“ generála Milana Lučanského. Pravdaže, sú tu iné spoločenské „neprehliadnuteľné“ témy: návšteva prezidentky Zuzany Čaputovej vo Volkswagene, návšteva ministra financií Igora Matoviča v USA u amerických majiteľov železiarní U. S. Steel Košice, predpokladaná detronizácia Veroniky Remišovej a víťazstvo Márie Kolíkovej na malom pieskovisku Kiskovej strany Za ľudí, ktorá čoskoro zostane bez ľudí.

Možno sa o pikantnejšie témy obohatíme pred predčasnými voľbami do parlamentu, lebo na Slovensku sa nedá nič utajiť nadlho. Ani iniciátori a objednávateľa vraždy Jána Kuciaka, ani povody exprezidenta, ani kotrmecle expremiéra Igora Matoviča, ani správanie verme že, dosluhujúcej slovenskej vlády.

O zmene správy Múzea SNP sa jeho riaditeľ dozvedel z médií

Demontáž kultúry slovenského národa

Ivan KRAJČOVIČ – Foto: (se)

Bohorovnosť politikov je na Slovensku asi nekonečná. Pridelením funkcie si namýšľajú, že dostali pridelenú aj neomylnosť svojich rozhodnutí, do ktorých im nemá nikto právo hovoriť. Dokonca ani ten, koho sa to týka. Iba tak sa mohlo stať, že o prevode správy Múzea SNP v Banskej Bystrici od Ministerstva kultúry Slovenskej republiky pod Ministerstvo obrany Slovenskej republiky sa jeho riaditeľ Stanislav Mičev dozvedel len z médií.

Oblasť kultúry sa nedostala ani do plánu obnovy súčasnej vlády, hoci Európsky parlament odporučal na reformy v kultúre vyčleniť z celkového rozpočtu krajiny dve percentá. Aj toto svedčí o ľahostajnom prístupe štátu ku kultúrnej identite Slovenska. Aby sme nekrivdili len tej súčasnej, platí to pre takmer všetky vlády posledných desaťročí.

MÚZEJNÉ PILIERE

Podľa Zväzu múzeí na Slovensku (ZMS), ktorého členskú základňu tvorí v súčasnosti sedemdesiatštyri múzeí z celkového počtu deväťdesiatštyri všetkých slovenských múzeí, tvoria základný pilier rezortu kultúry najmä Slovenské národné múzeum, Slovenské technické múzeum a Múzeum SNP. „Múzeum SNP už niekoľko rokov pracuje na pozitívnom vnímaní a postupe svojej inštitúcie. Je to odborné, vedecké, múzejné pracovisko, ktoré si dokázalo za obdobia svojej existencie vybudovať veľmi dobré meno nielen na Slovensku, ale môžeme hrdo povedať, že na celom svete,“ hodnotí činnosť múzea pre SNN predsedníčka ZMS Františka Marcinová.

Začiatkom mája podpísala ministerka kultúry Natália Milanová s ministrom obrany Jaroslavom Naďom memorandum o spolupráci, ktorého obsahom je spoločný postup pri zmene zriaďovateľa Múzea SNP v Banskej

Bystrici. Múzeum SNP sa venuje dejinám Slovenska v rokoch 1938 až 1945 s presahmi pred aj za toto obdobie a v tomto roku oslavuje šesťdesiate šieste výročie založenia. Z pôsobnosti Ministerstva kultúry SR múzeum prejde pod Ministerstvo obrany SR,

KAUZA

presnejšie pod Vojenský historický ústav v Bratislave. Podľa ministerky tu činnosť múzea neoplyvnú. Ako hotovú vec to musela prijať aj Múzejná a galerijná rada ministerstva kultúry.

BEZ KONCEPCIE A VÍZIE

„Ak sa táto zmena uskutoční bez koncepcie a vízie, dopady na múzeum budú katastrofálne. Ja však verím, že ak k tomu skutočne dôjde, tak tá koncepcia a vízia musí byť jasná, zreteľná a najmä na prospech múzea. Bohužiaľ, zatiaľ nám nebola predstavená, ale verím, že bez toho sa táto a vlastne ani žiadna zmena nemôže uskutočniť,“ povedala Františka Marcinová. Bývalý politik a diplomat Peter Weiss sa dokonca vyjadril, že ide o formu demontáže slovenskej štátnosti v rúžii súčasných členov vlády. V praxi to znamená, že Múzeum SNP spolu so vzdelávacím centrom

Múzeum SNP v Banskej Bystrici nie je iba „sklad zbraní“, ale je výstavnou národnou kultúrnou inštitúciou a pamiatkou.

na Fončorde, s kultúrnou pamiatkou Pamätník v Nemeckej a Národnou kultúrnou pamiatkou Kalište bude spadať pod ministerstvo obrany, ministerstvo kultúry si ponechá Digitalizačné centrum na Partizánskej a expozíciu v Osvienčime. Za zachovanie Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici pod Ministerstvom kultúry SR vznikla petícia, ktorú od 7. do 25. mája, keď bola ukončená, podpísalo 5 044 ľudí. Okrem bežných ľudí ju podporili renomovaní historici nielen zo Slovenska, ale aj z Českej republiky, Nemecka, Francúzska, zástupcovia mesta, kraja, slovenských univerzít, politici. Pripojila sa Ústredná rada Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Predsedníčka Zväzu múzeí na Slovensku Františka Marcinová

dúfa ešte v zmenu: „Ja stále osobne verím, že tu ide zo strany ministerstiev o veľkú komunikačnú chybu. Je škoda, že k odbornej diskusii dochádza až teraz, keď už je memorandum podpísané, hoci treba povedať, že napriek podpisu nemusí k samotnej delimitácii dôjsť a spolupráca môže mať aj úplne inú podobu.“

Ani tieto stanoviská však nedonútili ministerku kultúry Natáliu Milanovú k zmene plánov. Dokonca sa vyjadrila, že odpor proti jej zámeru vyplýva aj z jednostranných informácií verejnosti. Tie však vyvolala sama svojou nekomunikáciou s vedením múzea, múzejnou radou a dotknutými zložkami. Negatívne emócie pripisuje aj strachu zo zmeny a niečoho nového. Zatiaľ však nevysvetlila dôvody zmeny a pozitíva, ktoré by zmeny mali priniesť. Prvého júna sa na túto tému zišiel aj Výbor pre kultúru a médiá NR SR za účasti ministrov kultúry a obrany a riaditeľa Múzea SNP. Rokovanie veľakrát prekročilo medze kultúrnej diskusie a utiekalo do osobných invektív. Výbor napokon koalíčnou väčšinou súhlasil s delimitáciou múzea. Opozícia to považuje za politikum a riaditeľ Mičev za nesystémový krok. Poslankyňa L. Laššáková Z Hlasu-SD v tejto súvislosti upozornila: „Múzeum SNP nie je sklad zbraní, ale pamäťová inštitúcia dokumentujúca vojenské, no aj spoločensko-politické, hospodárske a sociálne obdobie druhej svetovej vojny na Slovensku.“

ZMENA K HORŠIEMU

Ministerka na otázky TASR nevedela zaručiť ani to, či bude pod novým zriaďovateľom zachovaná právna subjektivita múzea. V opačnom prípade by bolo ohrozené čerpanie externých dotačných zdrojov. Bývalý riaditeľ Múzea SNP Ján Stanislav sa obáva, že takto sa múzeum zmení na regionálnu vojenskú okrajovú inštitúciu, odsúdenú zapodievať sa len uzučným výskumom vojenských dejín.

neoprávnene, pričom škoda môže predstavovať vyše milióna eur. Pri všetkej úcte k tomuto vyšetrovateľskému orgánu musím na základe predbežných informácií z forenzného auditu poznamenať, že zistili veľmi málo...“

DOJNÁ KRAVA...

Je úplne jedno, kto a koho sú tí „naši“. Raz toho, raz tamtoho, inokedy tamtych. V agrozortoch sa krútia obrovské peniaze a celý biznis s nimi je takpovediac v zátiší mediálneho záujmu. A, žiaľ, čo nie je v médiách, to nezaujímá nikoho, dokonca ani moc. Orgány činné v trestnom konaní tiež často konajú iba na základe toho, čo sa tu a tam akosi nesystematicky a náhodne zjaví v médiách.

Aspoň tak pôsobí neustále burcovanie odborníkov z rezortnej Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory (SPPK): „Slovensko významne zaostáva v konkurencieschopnosti a potrebuje posilniť svoju pozíciu na spoločnom európskom trhu. To uvádza aj samotný text Plánu obnovy, keď konštatuje, že hlavnou výzvou pre Slovensko je vymaniť sa z pasce stredného príjmu a reštartovať konvergenčný proces. Treba zobrať na vedomie, že ostatné členské krajiny vo svojich Plánoch obnovy na pozadí európskych priorit budujú svoju vlastnú konkurencieschopnosť a odolnosť, čoho súčasťou je v ich prípade aj poľnohospodárstvo a potravinárstvo. Prichádza pritom rozhodujúce obdobie, keď Slovensko môže posilniť svoju konkurencieschopnosť a odolnosť alebo ju ďalej oslabiť, čo by z nás urobilo „tretiu krajinu“ v EÚ odkázanú na dovoz z iných štátov vrátane odkázanosti na dovoz potravín s pretrvávajúcím dopadom na hospodársky rast a kvalitu života,“ píše sa v nedávnom stanovisku SPPK.

A čo na to vláda? Usilovne z nás v oblasti poľnohospodárstva tú „tretiu“ krajinu robí.

NA OKRAJ

Na májovej parlamentnej schôdzi poslanci schválili novelu štátneho rozpočtu na rok 2021. Na tento rok bol pôvodne schválený rozpočtový deficit osem miliárd eur, ktorý sa po aktuálnom schválení navýši na takmer dvanásť miliárd eur. Predpokladané príjmy majú byť okolo šesťnástich miliárd eur a výdavky sa majú zvýšiť na takmer dvadsaťosem miliárd eur. Dôvodom zvyšovania nášho rozpočtového deficitu sú podklady z doterajších negatívnych následkov pandémie vrátane očakávanej rozpočtovej medzery do konca tohto roka.

Štátny rozpočet s dvojčiferným deficitom

Konkrétne na strane príjmov sú to nižšie preddavky dane z príjmov na základe vlašjšieho zisku fyzických a právnických osôb, ako aj vracanie daňových preplatkov i tohtoročný pokles DPH, ktorá predstavuje najvyšší príjem do štátneho rozpočtu. Pokiaľ ide o výdavky, tak sú to navyše príspevky na udržanie zamestnanosti, peniaze do zdravotníctva spojené so zmiernením dosahu choroby COVID-19, záruky na úvery, sociálne a pandemické dávky, a takto by sme mohli pokračovať v položkách, ktoré sme pred pandemiou v štátnom rozpočte nemali. Vo vyššom rozpočte o takmer 3,8 miliardy eura sú započítané aj výdavky, ktoré priamo nesúvisia so spomínanou chorobou, akými sú napríklad dofinancovanie prevádzky súdnicstva či vyšších nákladov pre Zbor väzenskej a justičnej stráže. Sem patria výdavky vyplývajúce z plánu obnovy, vyšších nákladov spojených s brexitom, zo strát v štátnej doprave... Vláda má rozpočtovú rezervu na financovanie neočakávaných výdavkov spojených s pandemiou do konca tohto roka v objeme asi jednej miliardy eur.

Slovensko nikdy nepatrielo medzi najviac zadlžené štáty v EÚ, čoho dôkazom bol deficit verejných financií na úrovni jedného percenta a verejný dlh pod päťdesiat percent k HDP. Po schválení novely štátneho rozpočtu budeme mať na konci roka verejný deficit na úrovni desiatich percent a celkové zadlženie bude predstavovať vyše sedemdesiat percent k HDP. Nie sme na tom tak zle ako pred pandemiou Grécko a teraz Taliansko, ktorých zadlženie je vyššie ako ich ročne vyprodukované HDP, ale vieme, aké opatrenia museli realizovať v Grécku.

Budeme tak právom zvedaví, aké budú v ďalšom období prijaté opatrenia týkajúce sa v rámci ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti, aj keď na druhej strane treba súhlasiť s názorom, že také lacné peniaze, ako sú dnes, nemusia v budúcnosti byť. Dôležité bude, či očakávané štrukturálne reformy nám prinesú takú pridanú hodnotu, z ktorej budeme vedieť aj lacné dlhy bez väčších problémov splácať. Pokiaľ ide o priebeh májovej parlamentnej schôdze, tak navrhované rozpočtové zmeny podporila len tesná väčšina koalíčných poslancov, z ktorých sa za stranu liberálov všetci zdržali hlasovania. Dôvodom nezahyby je nesúhlas s niektorými výdavkami, ktoré sú podľa ministra hospodárstva Richarda Sulika dnes zbytočné.

Róbert HÖLCZ

Chlebový rezort tu nie je nadnes – ani pre vládu, ale pre budúcnosť Slovenska

Agropolitike treba dať hlavu aj päťu

Štefan ZLATOŠ – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Nateraz najnovšie stretnutie zástupcov inštitúcií Európskej únie, ktoré malo priniesť dohodu o reforme agropolitiky spoločenstva, sa skončilo bez konečného výsledku. Rokovacie tímy sa k rozhovorom vrátia opäť v júni. Slovensko bude mať v júni (možno) nového agroministra.

Najnovšie kolo rokovaní v rámci Európskej únie o reformách rozsiahleho programu dotácií pre poľnohospodárstvo sa skončilo bez dohody. Na spoločnú poľnohospodársku politiku (SPP) ide zhruba jedna tretina rozpočtu Únie na roky 2021 – 2027. Presnejšie 387 miliárd eur je vyčlenených na platby poľnohospodárom a podporu rozvoja vidieka, pričom 270 miliárd eur ide na priamu pomoc. Teoreticky. Slovensko má ministra nateraz na striedačke...

NEMOŽNO VÁHAŤ

Do prvého októbra 2021 musia byť ukončené všetky prípravy pre Intervenčné stratégie a Strategické plány v rezortoch pôdohospodárstva vo všetkých členských štátoch EÚ na roky 2023 – 2027. Pripomína sa čoraz nástojčivejšie faktor času. „Slovenskí poľnohospodári, potravinári a celý slovenský vidiek s veľkou nádejou očakávajú od nového vedenia ministerstva pôdohospodárstva predstavenie NOVEJ koncepcie rozvoja vidieka,“ zdôrazňuje najmä v slove „novej“ predseda pôdohospodárskeho výboru parlamentu Jaroslav Karahuta.

„Bez reálneho programu, bez spustenia systémových riešení a bez dostatočného finančného krytia Programu rozvoja vidieka budeme iba so závisťou sledovať skutočnosť, ako sa nám navzdý vzďalujú naši poľskí, českí a maďarskí poľnohospodári a potravinári,“ pripomína pred-

seda parlamentného poľnovýboru. A dodáva, že ak „do 1. 10. 2021 nepredložíme na verejnú diskusiu špičkový strategický plán s jasnou a progresívnou intervenčnou stratégiou jednotlivých potravinových vertikál, ktorá bude naplňovať ciele novej Koncepcie rozvoja vidieka, poľnohospodárstva a potravinárstva, môžeme zabudnúť na rozvoj vidieka na najbližších desať rokov!“

OD BUKA DO BUKA

Čím sa zaoberáme my? Riešime stále komu, koľko a za čo! Napokon, píše o tom aj odchádzajúci minister Ján Mičovský: „PPA (Poľnohospo-

dárska platobná agentúra – pozn. autora), táto oprávnená ostro sledovaná inštitúcia, prerozdelená od svojho vzniku 10,3 miliardy eura. Sú to obrovské peniaze, ktorými Európska únia podporuje naše pôdohospodárstvo. O tom, že tieto prostriedky často smerovali, žiaľ, aj inde, sa už čoskoro dozvieme z práve sa končiaco forenzného auditu, ktorý sa na základe môjho rozhodnutia uskutočňuje v tejto inštitúcii vôbec po prvýkrát. Do aktuálneho diania zapadá aj čerstvá informácia bruselských vyšetrovateľov z OLAFU, ktorí konštatovali, že v rokoch 2013 až 2019 agentúra vyplatila viacerým žiadateľom podporu

NA MARGO

Nemeckí zelení, teda strana Spoločenstvo 90/Zelení so slnečnicou v znaku, vstúpili do ringu pred nemeckými spolkovými voľbami v septembri tohto roku v ťažkej zbroji. Majú dvoch spolupredsedov – Annalenu Baerbockovú a Roberta Habecka. Nemecko ide od prvých volieb po tom, čo dlhoročná kancelárka Angela Merkelová z kresťanskodemokratickej strany CDU, ktorá je v úrade od novembra 2005, nekandiduje. Jej strana tým výrazne stratila na tradične rozhodujúcom vedúcom postavení. Kancelárka Merkelová tvrdo stroskotala aj v pokuse vybrať zo strany CDU svoju nástupkyňu. Za takejto situácie doslova vrazila do politického ringu strana Spoločenstvo 90/Zelení s kandidátou Annaleny Baerbockovej na úrad kancelárky. A získala si voličskú priazeň. Predstava, že by energická štyridsiatnička, matka dvoch detí, mohla byť novou nemeckou kancelárkou, vyvolala nádeje verejnosti aj podporu médií.

Zelení vyrazili proti prúdu...

Strana zelených, pôvodne ako protestná ekologická strana najmä proti atómovým elektrárnam a úložiskám odpadu, vznikla v roku 1980. V roku 1987 získala v spolkovej krajine Hesensko prvý raz kreslo ministra – stal sa ním Joschka Fischer, ktorý predpísaný parlamentný sľub netradične zložil v bielych teniskách. Po páde Berlínskeho múru sa sformovalo Spoločenstvo 90/Zelení; v rokoch 1998 – 2005 boli zelení vo federálnej vláde, v ktorej bol práve „zelený“ Joschka Fischer ministrom zahraničných vecí. Od roka 2005 je lobista o. i. v spoločnosti Madeleine Albrightovej, bývalej americkej ministerky zahraničia.

Od roka 2011 zelení opakovane získavajú kreslo predsedu vlády v jedenástimiliónovom ekonomicky veľmi silnom Bádensku-Württembersku, sú vo vládných koalíciách v niekoľkých spolkových krajinách. Ide teda o skúsenú stranu s osvedčenými kádrmi, a nie o hnutie náhodných ľudí...

Výnimkou je terazšia kandidátka zelených na úrad kancelárky Annalena Baerbocková. Nemá dostatok politických skúseností a doteraz nezastávala nijaký verejný úrad. Navyše aktívna bojovníčka proti korupcii a za čistotu príjmov „zabudla“ priznať okolo dvadsaťpäťtisíc eur, ktoré dostala ako bonus od strany (!) za volebné výsledky. Jej spolupredseda Robert Habeck zasa získaval body pred septembrovými voľbami na Ukrajinu. Okrem iného sa vyslovil za dodávky zbraní tejto krajine, osobitne defenzívnych. Podľa neho, ak by Ukrajina prišla definitívne o Krym, tak by to Rusko vraj povzbudilo, aby rovnako postupovalo aj inde v zaberaní území. Habeckova požiadavka dodávok nemeckých zbraní do Ukrajiny vzbudila rozhorčené reakcie naprieč všetkými nemeckými politickými stranami s tým, že konflikt sa zbraňami nedá riešiť. Programom strany nemeckých ekológov je aj rozhodná požiadavka, že aj keď sa dokončí potrubie na priame dodávky ruského plynu Severný prúd 2 do Nemecka po dne Baltického mora, v nijakom prípade nepripustí jeho prevádzku.

(ddk)

Neuzavretý problém samozvanej provincie sa opäť ocitá v centre záujmu

Belehrad sa už viac nenechá vydierať

Martin JARINKOVIČ – Foto: ZATL

Po amerických prezidentských voľbách došlo k očakávanému opätovnému zosúladieniu americkej zahraničnej politiky s európskou (bruselskou) zahraničnou politikou vo viacerých kľúčových otázkach. Jedným z bodov opätovného súzvuku Trumpom dočasne vyosených vzťahov je aj otázka juhosrbskej oblasti Kosovo a Metohija. Balkánske médiá očakávajú nový spoločný tlak na riešenie dosiaľ neuzavretého problému.

Bidenova administratíva vracia americkú politiku do starých koľají. Po pauze spôsobenej nutným povoleným preformovaním americkej politickej scény, ako aj po novom prekomponovaní kosovskej politickej scény, na čelo ktorej sa opätovne dostal radikál Albin Kurti, znova do pozornosti sveta prichádza Balkán. Odražom tejto politiky je okrem iného aj demonštrovaný súzvuk s Bruselom v riešení otvorenej kosovskej rany. Trumpovská éra napriek mnohým očakávaniam v Belehrade, ako aj nepopierateľnej snahe o istú vyváženosť v duchu biznis logiky veľmi neprispela k riešeniu problému. Trumpove časy sú však preč, s Bidenom sa vrátila profesionálna americká diplomacia a spolu s ňou aj jednostranná favorizácia kosovských Albáncov.

GEOPOLITIKA

Nový skordinovaný postup demonštruje aj spoločná návšteva Prištiny a Belehradu špeciálnym predstaviteľom EÚ pre rokovanie medzi Prištinou a Belehradom Miroslavom Lajčkom a americkým vyslancom pre západný Balkán Matthewom Palmerom 1. až 3. júna tohto roku. Svoju úlohu, podľa vyjadrení, ktoré odzneli na tlačovej konferencii v Prištine, vidia v príprave oboch strán na obnovenie rokovaní medzi Prištinou a Belehradom, ktoré sa majú uskutočniť v polovici júna tohto roka. Ich deklarovným

■ KOORDINOVANÝ TLAK

cieľom má byť „vzájomné uznanie“ medzi oboma stranami. Pod týmto eufemistickým zvratom netreba vidieť nič iné než prozaické uznanie nezávislosti Kosova Belehradom ako záverečné dejstvo procesu legalizácie odtrhnutia tohto teritória od jednej suverénnej krajiny proti zásadám medzinárodného práva. Z balkánskych médií presakujú informácie a špekulácie, že súčasťou tejto prípravy, akousi predhrou, má byť aj diplomatický tlak na päť štátov EÚ, ktoré dosiaľ neuznali samostatnosť samozvaného Kosova. V tejto súvislosti sa hovorí najmä o tlaku na Grécko považované médiami, najmä vzhľadom na momentálne ekonomické problémy tejto krajiny, znásobené pandémiou, za najslabšie ohnisko. Grécke uznanie Kosova by bolo dôležité podľa srbskej rádiostanice B92 aj vzhľadom

Miroslav LAJČÁK (vľavo) a Matthew PALMER, dvaja špeciálni vyslanci pre balkánske záležitosti, počas najnovšieho balkánskeho turné (na snímke pózujú s albánskym lídrom Albinom Kurtim) reprezentujú novo nájdenú zrodu medzi USA a EÚ.

na tradíciu dobrých srbsko-gréckych vzťahov a blízkosť oboch pravoslávnych národov. Podľa informácií, na ktoré nakoniec reagoval aj prezident Aleksandar Vučić, má byť odrazom postupnej zmeny gréckeho postoja voči Kosovu otvorenie gréckej Kancelárie pre Kosovo na čele s vládou vymenovaným riaditeľom. Podobné správy šíril albánsky denník Koha Ditore aj v súvislosti so Španielskom, čo však ako nepodložené fámy podľa srbských médií dementoval oficiálny Madrid.

■ PROTICHODNÉ POSTOJE

Protichodné správy a fámy o silnejúcim koordinovanom tlaku prichádzajú v čase, keď nové albánske vedenie na čele s Albinom Kurtim prítvrdzuje muziku a usiluje sa rôznymi provokáciami neprestajne zvy-

Spoluzitie Židov a Arabov je stále plné krívd a prelievanej krvi

Jedenásť tragických dní v Palestíne

Radoslav ŽGRADA – Foto: ZATL

Izraelsko-arabské spoluzitie je problematické a krvavé počas celej existencie Izraelského štátu. Z jeho územia sa systematicky vytlača arabský element aj za pomoci hrubého násillia. V poslednom období vzájomná nevráživosť opäť eskaluje do tragických rozmerov. Jedenásťdňová vojenská kampaň zanechala stovky obetí a ďalšiu jazvu na Blízkom východe.

Vojenské operácie sa začali 10. mája po niekoľkodňových stretoch medzi izraelskou políciou a Palestínčanmi v Jeruzaleme. Napätie gradovalo počas ramadánu, keď Izrael obmedzil Palestínčanom možnosť zhromažďovania.

■ VZÁJOMNÁ NEVRÁŽIVOSŤ

Protestujúcich hrubým spôsobom rozohnala izraelská polícia, tí sa utekajú uchýlili na miesta v blízkosti mešity al-Aksá, kde sa Arabi väčšinou schádzajú na večerné modlitby. Toto miesto je považované za tretie najsvätejšie miesto islamu. Aj napriek tomu do areálu hrubo a násillie vstúpila izraelská polícia, čo vyvolalo masové rozhorčenie celého moslimského sveta. Ako odplatu vystrelilo hnutie Hamás, ovládajúce palestínsku enklávu, rakety na Jeruzalem a Tel Aviv. Podľa tvrdenia Izraela vyše štyritisíc rakiet (šesťstopäťdesiat na ich územie ani nedoletelo), čo bolo zámenkou na zásah moderného izraelského letectva a delostrelectva proti infraštruktúre radikálnej časti organizácie vrátane stoviek kilometrov tunelov.

Znepriatelené strany sa z vypuknutia krviprelievania obviňovali navzájom. Palestínsky minister zahraničných vecí Rijád Málík obvinil židovských štát

z vojnových zločinov a z praktizovania apartheidu. Od členov Bezpečnostnej rady OSN (BR) požadoval okamžité kroky na zastavenie izraelskej agresie proti Palestínčanom. Izraelský veľvyslanec pri organizácii Gilan Erdan vyhlásil, že súčasnú eskaláciu násillia zámerne vyprovokoval Hamás v rámci vnútorného boja o moc v palestínskej politike.

■ DÁVID A GOLIÁŠ

Jedenásťdňová násillná eskaláciu len ťažko nazvať rovnocennou konfrontáciou. Zatiaľ čo Palestínčania bojujú kameňmi či zápalnými fľašami, ostreľujú Izrael raketami vyrobenými zo zavlažovacieho potrubia a chemikálií na hnojenie, ktoré aj tak skončia zväčša kdesi v poli, Izrael, krajina s nukleárnym arzenálom, používa tú úplne najmodernejšiu bojovú techniku s bombardovacím letectvom (Izrael nasadil počas kampane stošesťdesiat lietadiel!) a delostrelectvom, ktorým útočí na husto osídlené civilné oblasti v pásme Gazy. Izrael zdôvodňuje svoj zásah sebaobranou, upiera však toto právo Palestínčanom, ktorí čelia podľa viacerých svetových ľudsko-právnych organizácií apartheidu a systematickému vytlačaniu z územia súčasného Izraela. Napríklad

proti Gaze sa uplatňuje pozemná aj námorná blokáda od roka 2007, kde na nespokojnosť sveta v tejto enkláve vyhralo v demokratických voľbách palestínske ľudové hnutie Hamás (v januári 2006, ako aj v apríli 2021), ktoré má, pravdaže, aj militantné, radikálne krídlo. V Gaze sa na rozlohe mesta Bratislavy tiesnia vyše dva milióny obyvateľov s obmedzenými možnosťami kontaktu s okolím. Hraničný priechod Rafah je jedinou spojnicou tohto pásma s vonkajším svetom, ktorú nekontroluje Izrael. Egypt pritom tento prísne strážený hraničný priechod veľakrát zatvára. Táto unikátna oblasť sa často zvykne nazývať „najväčším väzením pod otvoreným nebom na svete“.

■ ŠOK A ZDESENIE

O prímerie sa zaslúžili vyjednávači predovšetkým z OSN, Kataru, USA a Egypta. Americký prezident Joe Biden uviedol, že jedinou odpoveďou na konflikt medzi Izraelom a Palestínou je vytvorenie dvoch samostatných štátov, čo je zvlášť konštruktívny postoj v celom doterajšom prístupe USA k tejto blízko-východnej problematike. Boje, ktoré vypukli medzi Izraelom a Palestínčanmi z pásma Gazy, boli najväčšej-

šovať vzájomné napätie s Belehradom. Albánci tak popri snahe o odobratie statusu ohrozených pamiatok UNESCO pamätihodnostiam srbského kultúrneho dedičstva v podobe srbských stredovekých cirkevných stavieb, najmä srbských kláštorov v Kosove, ohlásili aj kontroverznú iniciatívu žaloby Srbska za údajnú genocídu pred medzinárodným trestným tribunálom. Aj keď sa srbskí právni zncali zhodujú v nullovej šanci Albáncov na úspech, tieto snahy majú svoj cieľ vo vytváraní tlaku na Belehrad.

■ PEVNÉ POZÍCIE

Viacerí srbskí analytici, ale aj niekdajší vládný činiteľ Nebojša Čović v danej situácii odporúčajú srbskej vláde držať sa pevne už dohodnutých regulatív vzájomných vzťahov obsiahnutých v rezolúcii OSN 1244, ako aj podpísanej, avšak Prištinou nerešpektovanej bruselskej dohody. Jej súčasťou je požiadavka na realizáciu srbskej enklávy na severe Kosova so statusom autonómneho postavenia. Práve túto požiadavku, ktorá zaručuje prežitie Srbov v Kosove, Kurti vyhlásil za neprijateľnú. Napriek tlaku nielen opätovne zosúladieného Západu, ale aj provokáciám z Prištiny však treba konštatovať, že Srbsko už predsa len nie je v bezmocnej pozícii ako pred niekoľkými rokmi. Časy sa zmenili a vydierať Belehrad aj vďaka jeho viacvektorovej politike posilňujúcej jeho postavenie, je dnes oveľa ťažšie. Zvlášť ak Belehrad cieľavedome bojuje o presadenie svojho pohľadu na vec. V tomto by si z neho mohli brať príklad aj v Bratislave, kde momentálne sedí najnekompetnejšia vládna zostava od vyhlásenia nezávislosti. Z tohto ohľadu v rámci štátov neuznávajúcich Kosovo je skôr Slovensko tým povestným najslabším ohniskom. Nie je preto vôbec vylúčené, že v prípade zvýšenia tlaku bude práve Bratislava tá, ktorá prvá popustí, zabúdajúc v svojej krátkozrakosti, že rešpektovanie princípu územnej celistvosti je aj primárnym životným záujmom Slovenska.

Pásmo Gazy je ustavičným zdrojom napätia a krvavých zrážok medzi Palestínčanmi a židovskými ozbrojenými zložkami.

šie od roka 2014. Podľa posledných informácií bolo v Izraeli zabitých dvanásť ľudí, vyše päťdesiat utrpelo ťažké zranenia. Útoky neprežilo vyše dvestopäťdesiat Palestínčanov, z toho bolo šesťdesiatpäť maloletých. Mnohí ostali zavalení pod troskami budov, konečné číslo obetí sa dozvieme s odstupom času. Asi stotisíc ich utieklo z domovov. Organizácie OSN, medzi nimi agentúra pre pomoc palestínskym utečencom (UNRWA), poukázali na to, že treba pomôcť najprv ľuďom, ktorí odišli z domovov. Je na to potrebných tridsaťosem miliónov dolárov. Podľa ministerstva bytovej výstavby v Gaze pri bombardovaní poškodili mnoho obytných domov a tisícosemsto bytov je neobývateľných. Pri jednom z izraelských náletov bola zničená aj trinásťposchodová budova, v ktorej sídlila americká tlačová agentúra Associated Press (AP), panarabská televízia al-Džazira a ďalšie zahraničné médiá. Televízia al-Džazira informovala, že izraelská armáda hodinu pred uskutočnením útoku majtela tejto budovy varovala. Budova sa po nálete zrútila. Generálny riaditeľ AP Gary B. Pruitt vo vyhlásení vyjadril „šok a zdesenie“ z toho, že izraelská armáda zaútočila na budovu, kde sídlili médiá.

Krátkozraké zahrávanie sa s národnou a politickou existenciou Slovákov

Plánovaný separatizmus pre juh Slovenska

Margaréta VYŠNÁ – Zdroj: www.hlavnespravysk.sk; Foto: internet

Plánovaný zámer v Programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky na roky 2021 – 2024 smeruje v konečnom dôsledku k strate suverenity a rozpadu Slovenskej republiky, etnickým konfliktom a sústavnému chaosu a neistote slovenského obyvateľstva na celom území štátu. Súčasná vláda sa neohrozene zahráva nielen so zdravím a životmi, ale aj s národnou a politickou existenciou Slovákov.

„Vláda prijme zákon o postavení národnostných menšín ako jeden z prostriedkov spomalenia asimilácie príslušníkov národnostných menšín a záruku uplatňovania menšinových práv vyplývajúcich z Ústavy SR. Zákon bude upravovať postavenie národnostných menšín a dôsledne aplikovať a precizovať ich práva garantované Ústavou SR,“ píše sa vo vyhlásení pod názvom Národnostné menšiny.

■ NAPUCHNUTÉ PRÁVA

Bolo by naivné myslieť si, že

POD POKRIEVKOU

zákon o národnostných menšinách sa bude prijímať pre uvedené dôvody. Vopred a s istotou uvádzam, že pôjde o ďalšie zvyšovanie menšinových práv smerujúcich k ďalšiemu postupnému strácaniu kontroly štátu nad južnými územiami a ďalšiemu obmedzovaniu ústavných zákonov slovenskej väčšiny – právo na riadenie verejných záležitostí, účasť na riadení výchovno-vzdelávacieho procesu škôl s výučbou v štátnom jazyku, účasť na riadení jazykovej situácie a ďalších základných ľudských práv a slobôd. Na spomalenie asimilácie a záruky uplatňovania práv menšín dobre funguje existujúcich dvadsaťsedem zákonov. Dokazujú to pravidelné hodnotiace správy Úradu splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny, poznatky z terénu a vedecké výskumy. Posledná správa úradu o postavení a právach menšín za obdobie 2019 – 2020 sa hrdí tým, ako sa zlepšuje napĺňanie príslušných noriem v oblasti uplatňovania menšinových práv. Podstatou zákona sú úplne iné fundamenty.

■ NEBEZPEČNÉ JADRÁ

Separatistický zámer zákona o národnostných menšinách Úradu splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny jasne definuje autonómne prvky a postupnú územnú izoláciu zvrchovaného slovenského územia od štátu. Pre maďarské separatistické elity je cieľovým vzorom autonómna oblasť Južné Tirolsko. Existujúci Fond na podporu kultúr národnostných menšín (Kultminor) predstavuje istý celoslovenský autonómny prvok, navrhovaný zámer zákona však počíta s autonómnymi prvkami aj na úrovni južných VÚC a obecných samospráv, ktoré budú uplatňovať menšinové práva. Ďalšia inštitucionalizácia sa bude vzťahovať na akúsi celoštátnu a regionálnu sieť maďarskej jazykovej polície, ktorá bude kontrolovať a dohliadať na povinné používanie menšinového maďarského jazyka Slováckmi a udeľovať im pokuty.

Druhým separatistickým nebezpečenstvom je možnosť verejne používať národnostné symboly – maďarskú hymnu, maďarskú vlajku, maďarský znak. Tieto práva treba chápať tak, že pred obecnými úradmi, na podujatiach, zasadnutiach samosprávnych orgánov, v miestnostiach obecných a samosprávnych orgánov budú visieť aj maďarské vlajky a hrať sa bude maďarská hymna. A ako to už poznáme z praxe, budú to „iba“ maďarské symboly bez slovenských štátnych symbolov. Zákon „pochopiteľne“ počíta aj s uzákonením druhého štátneho jazyka – maďar-

Stály mocenský tlak na Srbsko, aby uznalo Kosovo, je dostatočným mementom aj pre slovenské vládne politické špičky, aby nepripustili a eliminovali narastanie odstredivých tendencií maďarských šovinistických síl na svojom území. Tie svoje neúmerne národnostné požiadavky dokážu nehanobne presadzovať aj v slovenskom parlamente a bezočivo aj pred nim...

činy, ako návratu do starých dobrých čias v Uhorsku. Popritom, tak ako to už aj reálne na juhu štátu existuje, budú musieť vo všetkých štátnych a budúcich autonómnych menšinových samosprávach zamestnanci povinne ovládať menšinovú maďarčinu. Podobne treba počítať s tým, že v školách, kde sa dnes vyučuje v štátnom jazyku, bude povinné vyučovanie maďarčiny, v severnejších okresoch môže byť maďarčina „dobrovoľným druhým“ štátnym jazykom.

■ NESYMBOLICKÝ BOJ

V menšinových maďarských školách sa môže zrušiť povinné vyučovanie súčasného štátneho jazyka. Návštevníci zo severu Slovenska sa už neprídu rekreovať do teplých južných krajov ako do svojej vlasti. Dominantná bude maďarčina, maďarské symboly, maďarské nápisy. „Felvidék“ bude mať počas celoštátnych maďarských osláv – keď bude oslavovať každé historické maďarské víťazstvo nad slovenským národom a jeho štátom – spolu s materskou krajinou zatvorené obchody, počet a intenzita maďarských symbolov sa maximálne zvýši, keď už málokto bude rozpoznávať, kde sú štátne hranice s južným susedom.

Po tejto legislatívnej úprave (alebo vrátane) bude zákonite nasledovať zriadenie parlamentu alebo celoštátnej samosprávnej rady, jeho predsedu a poslancov za „Južné Slovensko“, teda Felvidék s patričným finančným rozpočtom, ktorý bude musieť byť pre nový široký administratívny aparát nepomerne vyšší ako dosiaľ a ako vo zvyšnej časti Slovenska. Slováci budú oficiálne povinne používať dvojjazyčný názov Južné Slovensko – Felvidék, dvojjazyčné názvy všetkých obcí a miest na Slovensku, dvojjazyčné geografické názvy, dvojjazyčné názvy miestnych odborov Maticy slovenskej a pod.

Pôsobí to ako fantazmagória, prelud, fatamorgána, halucinácia, vízia? Stačí si pripomenúť ako sa schvaľoval deštruktívny zákon o používaní jazykov národnostných menšín v roku 1999. Tiež to bola spočiatku vízia, teda halucinácia. To však ešte nie je všetko.

■ NÁHODNÁ PODOBNOSŤ?

„Diskriminačný potenciál štátneho jazyka bráni demokratizácii spoločnosti.“ Takto nazvala súčasnú jazykovú situáciu zamestnankyňa

Jazykovedného ústavu pomenovanom po najväčšom bojovníkovi za suverénne postavenie slovenského jazyka – Ľudovítovi Štúrovi. Obmedzenie a zbavenie suverenity štátneho jazyka čítame aj v aktuálnom vyhlásení vlády SR s podobnosťou čisto náhodnou s Jazykovedným ústavom: „Vláda SR preto na úrovni ochrany štátneho jazyka bude podporovať iniciatívy na zvyšovanie jazykového povedomia a jazykovej kultúry odbornej i širokej verejnosti či používania spisovnej slovenčiny. No taktiež bude vláda SR citlivo zohľadňovať koexistenciu štátneho jazyka s inými úradnými jazykmi EÚ a jazykmi národnostných menšín pri ich používaní. Vláda SR sa zároveň zaväzuje vyhodnotiť a pripraviť novelu zákona NR SR č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov tak, aby sa zamedzilo neodôvodneným zásahom do slobody prejavu a práva na šírenie informácií pod zámienkou ochrany štátneho jazyka.“

■ REZORTNÉ DOKUMENTY

Štátny jazyk podľa jeho liberálnych ochrancov znevýhodňuje ostatné jazyky, lebo je dominantný a má prednosť pred ostatnými jazykmi. Takýto stav bráni tomu, aby sa Slovensko stalo úspešnou demokratickou „krajinou“. Len ak sa budú na Slovensku, podobne ako v Uhorsku, používať rovnocenne rôzne jazyky, budeme vyspelou spoločnosťou. Prítom vláda SR sa musí riadiť stále platnými strategickými dokumentmi, najmä Ministerstva kultúry SR.

V „Konceptii starostlivosti o štátny jazyk“ a „Opatreniach v oblasti štátneho jazyka“ ministerstva je nastavené jasné smerovanie k jazykovej suverénite – jazyková politika musí mať výrazné integračné tendencie. Správna a nepretržitá jazyková politika má pri definovaní základných národných a štátnych záujmov závažné miesto. MK SR sa zaväzuje dohliadať a chrániť štátny jazyk na všetkých úrovniach verejnej správy. Na otázku, či by sa štát mal starať o ochranu a rozvoj slovenského jazyka, kladne odpovedalo až deväťdesiattri percent respondentov, primeraný stupeň ovládania štátneho jazyka odstraňuje jazykové bariéry medzi občanmi štátu, jazyková výchova znamená úsilie rozvíjať a upevňovať jazykové vedomie používateľov štátneho jazyka vo verejnom styku.

Na napĺňanie tejto politiky má dozeráť Medzirezortná expertná komisia zriadená ministerstvom kultúry. Minister kultúry v spolupráci s predsedom Slovenskej akadémie vied raz ročne predloží na rokovanie vlády informáciu o realizácii koncepcie, ktorá bude vychádzať z výsledkov činnosti komisie. Nič z tohto sa nedeje, aspoň nie natoľko, aby sme to pocítovali. Namiesto toho však veľmi dobre funguje medzirezortná komisia na aplikáciu menšinových jazykov. Ale to stále nie všetko.

■ KULTÚRNA ROZDIELNOSŤ

Vládna reprezentácia naplánovala kultúrnu rozdielnosť slovenskej spoločnosti.

„V rámci kultúry má osobitné postavenie rôznorodá kultúra národnostných menšín. Jej podporou sa zvyšuje kultúrna diverzita regiónov,“ uvádza nové vyhlásenie vlády. Nikto nepochybuje o tom, že na Slovensku žijú občania aj inej národnosti ako autochtónne etnické skupiny. Dvanásť percent príslušníkov hlásiacich sa k národnostným menšinám z celkového počtu obyvateľov však ani náhodou neznamená mnohonárodný štát, ako nám to chcú nanútiť isté medzinárodné a slovenské kolaborantské kruhy. Vláda to však chce zmeniť – jednak umelým navýšením počtu príslušníkov po sčítaní obyvateľstva z hľadiska dvojitej identity, ale aj plánovaným prisunom nových migrantov, teda nových menšín, pre ktoré zriadi nový Úrad pre národnostné menšiny. Vo vyhlásení sa ďalej uvádza: „Vláda sa zaväzuje prispievať ku kultúrnej a sociálnej inklúzii nielen národnostných menšín s dôrazom na systematické udržiavanie a rozvoj akejkoľvek menšinovej identity podstatnej pre kultúrnu diverzitu.“

Slováci, pripravte sa na ďalšie zavádzanie rozdielnosti a rôznorodosti slovenskej spoločnosti a zároveň vaše včleňovanie do osobnostne, etnicky a rodovo nedefinovateľnej a neidentifikovateľnej občianskej masy. Inklúzia, rozumie – zvyšovanie práv akýchkoľvek menšín na úkor väčšiny, experimentovanie s tradičným rodovým vymedzením a najnovšie experimentálne vakcinačné pokusy na deťoch. Vláda nám teda odkazuje – rozdielnosť na Slovensku je síce zanedbateľná, ale urobíme všetko preto, aby tu bola v plnom rozsahu.

■ IDE O EXISTENCIU ŠTÁTU

Priznanie bežných, ustálených práv národnostným menšinám nie je nič mimoriadne a je v súlade s medzinárodnými a európskymi zmluvami a dohovormi. V súvislosti však s dlhoročnou nečinnosťou slovenských štátnych orgánov, ignorovaním novodobej plazivej maďarizácie, korupciou, politickým obchodovaním v neprospech národno-štátnych záujmov a následne katastrofálnym stavom na juhu SR a v kontexte so štátnou revizionistickou, ale aj utajovanou iredentistickou činnosťou Budapešti, jej exterritoriálnou legislatívou v rozpore s medzinárodným právom, stálymi požiadavkami na Slovenskú republiku v rozpore so všeobecným a medzinárodným chápaním dobrých susedských vzťahov, príliš častým porušovaním a nedodržiavaním medzištátnych dohôd, radikálne rozdielnym chápaním sveta, národa a štátu, ale aj vzhľadom na ešte stále čerstvú slovenskú dejinnú pamäť – najmä päť maďarských vojenských okupácií zvrchovaného slovenského územia, maďarizáciu a trvalú nadradenosť, nemôžeme vnímať nové vládne vyhlásenie inak ako separatistické, spejúce k rozvracaniu štátu, vlastizrade a smerovaniu Slovenskej republiky k zániku.

BESEDNICA

Podľa viacerých nových a najnovších prieskumov preferencií politických strán výrazne vedie novovytvorená politická strana HLAS – SD, teda jedna z dvoch odnoží sociálnej demokracie u nás. Je to – zatiaľ len v rovine prísľubu – výrazná korekcia výsledkov parlamentných volieb z predjarných čias minulého roka. Korekcia smutnej skutočnosti, keď početní slovenskí voliči uverili prísľubom Matoviča, ktorý vo funkcii premiéra, ale aj teraz ako správca štátnej klasy produkuje mnohé kontroverzie.

Ako a s kým?

Inklinácia mnohých voličov k sociálnodemokratickej strane HLAS – SD s racionálne uvažujúcim a realisticky reagujúcim predsedom Pellegrinim je preto pochopiteľná. Čo však z tohto vyplýva pre najbližšiu budúcnosť? Bez ohľadu na to, či pôjde o predčasné voľby, alebo vo zvyčajnej, zákonom stanovenej štvorročnej perióde, črtá sa tu volebná dominancia sociálnej demokracie, najmä spomínanej strany, pravda, pokiaľ jej predstaviteľia neurobia nejakú hrubú chybu či dokonca niekoľko takých chýb, ktoré by znechtlili a odradili voličov. Lenže...! Ale...! Ak preferencie sociálnej demokracie do termínu volieb neporastú nevidaným, priam raketovým tempom, potom je vysoko pravdepodobné, že víťaz volieb bude musieť pribrať do počtu do vládnucej koalície aj niektorú z terajších, sociálnodemokratickým ideálom cudzích koalíčných strán. A tu sa skrýva čertovo kopytko! Z hľadiska racionálnych, ekonomicky únosných, ba podaktorých až prospešných úvah, zámerov i krokov Sulíka bude sociálnodemokratický víťaz (ten vysoko pravdepodobný) asi musieť povolať do procesu vládnutia práve najantisociálnejšiu stranu s najantisociálnejším vodcom s politicky inkubovaným diktátorským. Sulík ako racionálne uvažujúci a plánujúci ochranca oligarchov, ekonomiky a trhového hospodárstva, ako odporca hysterických a neplodných protiepidemických opatrení je zároveň nulovým nositeľom sociálneho ctenia, sociálnej solidarity, sociálneho súcitu. Jeho asociálnou ideológiou nasiakla aj istá členka jeho strany a poslankyňa parlamentu, ktorá do rozhlasu, kde ju počulo celé Slovensko, vykričala tézu o neúčinnosti dôchodcov ako skupiny neproduktívnej nijakej hodnoty.

Nuž, pripustenie sulíkovcov do novej sociálnej koalície i konajúcej vlády a vládnucej koalície by pripomínalo drastický zoologický obraz: vpustenie prúdka jedovatej kobyry, ľahko šplhajúcej po stromoch, do vtáčej voliery! Bolo by rozumné vpustiť vlka do košiaru? Mať v takýchto zlých časoch vo vládnej koalícii takéhoto tvrdého asociála aj s jeho nohslodmi by bolo veľmi nebezpečné!

A tak nám ako doplnková zostáva vlastne len strana SME RODINA. Pravda, pokiaľ preferencie zosilnie oproti súčasnému stavu a zjenní alebo odstráni zjavný paradox – táto strana, zakomponovaná do novej víťaznej koalície, ak by nechcela zosmiešniť svoj verbálny program, musela by naozaj prispievať k jeho realizácii. Takže by, čuduj sa svete, mohla byť užitočným členom sociálnej aktívnej vlády a parlamentnej koalície.

Milan KENDA

GLOSA

Sčítanie obyvateľstva u nás ešte prebieha. Rovnako ako u nás sa v tomto roku uskutočnilo sčítanie obyvateľstva vo Veľkej Británii. Výsledky sa očakávajú až v budúcom roku. Z porovnania metodiky medzi britským a slovenským sčítaním obyvateľstva je zaujímavý rozdielny štatistický pohľad na jednotlivca z pohľadu národnosti či etnicity. Rozdiely v ponímaní výrazov národ, národnosť, etnicita, etnikum atď. sú predmetom nespočetných štúdií lingvistov, kulturológov a antropo-

Sčítanie obyvateľov

geografov s veľkou mierou volatility (rozkolísanosť, chybovosť). V britskom manuáli na vykonanie sčítania sa pojem národnosť používa až v druhom či treťom rade, aj to nie jednoznačne. Sčítanie vychádza v prvom rade z príslušnosti ku krajine – Anglicko a Wales, Škótsko a Severné Írsko. V druhom rade obyvateľstvo malo možnosť vybrať si svoju príslušnosť k niektorej z piatich etnických skupín a následne osemnástich podskupín. Britská metrika rozdelila svoje obyvateľstvo na ázijské, čierne, miešané, biele a ostatné. Ázijská skupina sa delí na podskupiny viac-menej podľa štátu, odkiaľ jediniec pochádza – Bangladéš, Čína, India, Pakistan, ostatné. Skupina čierneho obyvateľstva sa zase delí geograficky na čierne africké, čierne karibské a čierne ostatné. U miešancov rozoznávajú miešancov bielo-ázijských, bielo-čierneafriických, bielo-čiernekaribských a ostatných. Biele obyvateľstvo zahŕňa bielych Britov, bielych Írov a oproti predošlému sčítaniu v roku 2011 k nim pribudla samostatná etnická podskupina Cigáni a Rómovia (Gypsy and Roma). V kategórii ostatných etnických skupín sa vydělila osobitná skupina Arabi.

Oficiálna webová stránka Veľkej Británie gov.uk obsahuje porovnanie vývoja štruktúry obyvateľstva medzi sčítaním 2001 a 2011. V roku 2011 až osemdesiatšesť percent obyvateľov Anglicka a Walesu bolo bielych, ázijských osem percent a čiernych tri percentá, pričom podiel čierneho obyvateľstva sa za desať rokov zdvojnásobil. Počet bielych Britov v tom istom období poklesol o sedem percent. Imigráciou za uplynulých desať rokov sa tieto čísla podstatne zmenili.

Následky aj doterajších zmien v štruktúre obyvateľstva sa začínajú prejavovať. Príkladom môže byť Birmingham, ktorý patrí medzi „najmieshanejšie“ mestá s dvadsiatimi percentami moslimskej populácie a kde z 1,1 milióna obyvateľov päťdesiat tisíc vôbec nevie po anglicky. Mestská rada sa rozhodla premenovať ulice a námestia, ktorých názvy alebo mená britských dejateľov by mohli urážať nové obyvateľstvo. Medzi novými názvami, ktoré navrhli obyvatelia, sa objavil Hájk rôznorodosti či Trieda rovnocennosti. Vyše šesťdesiat percent občanov žiadalo zrušenie „nevhodných“ sôch osobností z britskej histórie, štvrtina by ich len premenovala do depozitov. Prieskum tiež ukázal, že väčšina obyvateľov žiada povinné zastúpenie ľudí z kategórie BAME (skrátka pre čierne, ázijské a menšinové etniká) a žien v mestskej rade. Tri štvrtiny počítali potrebu povinného preškolenia obyvateľstva na idey „rovnocennosti“, niečo na spôsob vymývania mozgov. Ak niekto v tom nachádza podobu s Orwellovým románom 1984, ide o podobu čisto náhodnú. Román 1984 bola fikcia, stav v Birminghame je naj súčasnejšia skutočnosť.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Exponent SKS reverend Dušan TÓTH: Z vývoja v rodnej krajine som aj sklamaný Viera a reč prišli k nám pod znamením dvojkríža

Zhovárala sa Veronika GRZNÁROVÁ – Foto: archív SNN

Bývalý generálny tajomník Svetového kongresu Slovákov kanadský Slovák a evanjelický kňaz reverend Dušan TÓTH emigroval z komunistického Československa do zámoria počas politického odmäku v roku 1968. V Kanade sa stretol s „uránovým kráľom“ Štefanom Boleslavom Romanom, ktorý ovplyvnil jeho ďalšie smerovanie. Zapojil sa do exilového boja za slobodu a samostatnosť slovenského národa vo vlasti spolu s najvýznamnejšími predstaviteľmi slovenského zahraničia. Zlomových udalostí 1989 a 1993 sa naše osobnosti v zámorí – Štefan Roman a František Fuga – len tesne nedožili. Dušan Tóth hovorí o tom, čo a ako sa dialo len v nedávnej histórii slovenského národa z pohľadu jeho exilovej elity.

• Na jednej fotografii z roka 1990 ste za jedným stolom spoločne s Alexandrom Dubčekom, Rudolfom Schusterom a ďalšími známymi postavami modernej slovenskej politiky. Nad vami visí zástava Zahraničnej Matice slovenskej, ktorú si ľahko môžeme pomýliť so súčasnou vlajkou Slovenskej republiky. O akú príležitosť išlo?

Záber, ktorý spomínate, je z otvorenia Generálneho zhromaždenia Svetového kongresu Slovákov (SKS), ktoré sa konalo v Toronte v roku 1990, teda dva roky po smrti jeho predsedu Štefana Boleslava Romana. Zástava, ktorá je na fotografii v pozadí, bola prvý raz predstavená plénu na Generálnom zhromaždení SKS v Toronte v roku 1981. Vtedy Mons. František J. Fuga ako predseda spolu s tajomníkom Zahraničnej Matice slovenskej Rudolfom Šandorim predstavili návrh ďalšieho matičiara v exile Dr. Jozefa Cincíka na slovenskú zástavu, aby sme ju prijali za svoju aj menom ujarmeného slovenského národa, ktorý nemôže za seba slobodne hovoriť. Potlesk bol mohutný. Delegáti povstali a bolo evidentné, že všetkým sa zástava neobyčajne páčila. Roman však prišiel k mikrofónu, a aj keď si už presne nepamätám na jeho slová, vyjadril sa v tomto zmysle: „Nemáme právo rozhodovať o štátnych znakoch nášho národa, toto právo prináleží Slovákom doma na Slovensku, ale môžeme ukázať národu cestu, ktorou sa môže uberať, čo je zmyslom existencie aj Svetového kongresu Slovákov.“ Po tomto generálnom zhromaždení začalo SKS používať Fugovu zástavu Zahraničnej Matice slovenskej na svojich zasadnutiach, o čom svedčí aj fotografia z roku 1990.

• Na Generálnom zhromaždení SKS ste teda Fugovu zástavu, ako sa jej všeobecne hovorí, videli prvý raz. Prečo špeciálne Mons. František Fuga chcel, aby Slováci používali zástavu so znakom s dvojkrížom na trojvrší uprostred bielo-modro-červených pruhov?

Táto zástava zostala majetkom Svetového kongresu Slovákov a bola uložená na Generálnom sekretariáte SKS. Nosili sme ju na zasadnutia Predsedníctva SKS a Hlavného poradného zboru SKS, čiže kdekoľvek sme zasaďali. Mons. Fuga nielen ako rodofub, ale aj ako byzantský (gréckokatolícky – pozn. redakcie) kňaz prinášal svedectvo o vierozvestcoch sv. Cyrilovi a sv. Metodovi. Boli to práve solúnski bratia, ktorí pod znamením dvojkríža priniesli vieru a reč na Veľkú Moravu, čoho sme sa stali hrdými dedičmi, a preto máme byť aj nositeľmi týchto pokladov. Kto iný ako Zahraničná Matica slovenská a Svetový kongres Slovákov spolu so všetkými roduvernými Slovákami majú byť pokračovateľmi práve týchto pokladov...

• Časť pozostalosti po Františkovi Fugovi sa nachádza v jeho rodisku Vinné. Miestni spolu s Maticou slovenskou vybudovali na jeho počesť pamätnú izbu, v ktorej je aj replika zástavy Zahraničnej Matice slovenskej. Viacerí významní historici ju považujú za predchodkyňu súčasnej vlajky Slovenskej republiky. Zahraničná Matica slovenská bola aj kolektívnym členom Svetového kongresu Slovákov. Obe organizácie dosiahli veľmi dôležité

Po odchode generálneho tajomníka SKS v Kanade Dušana TÓTHA na zaslužený odpočinok niekdajšej reprezentatívnej a rešpektovanej inštitúcii Slovákov vo svete akoby došiel dych.

Dušan TÓTH (vľavo) s predstaviteľmi slovenskej politiky na Generálnom zhromaždení SKS v Kanade krátko po vzniku samostatného štátu.

úspechy, dnes však už nefungujú. Prečo sa to podľa vás stalo?

Nad odpoveďou o Zahraničnej Matici slovenskej môžem len špekulovať. Jozef Ciger Hronský si priniesol do emigrácie matičného ducha. Po založení Zahraničnej Matice slovenskej o rok predčasne zomrel a najbližší spolupracovník Stanislav Mečiar prebral štafetu. Keď sa i ten skoro pobral za Hronským, a aj keď bolo veľa oddaných Slovákov v Buenos Aires, napríklad Zaťko, Polakovič, Macek, Jankovič, Jančarik a ďalší, nebolo ľahké nájsť náhradu za zapálených „harcovníkov“. Opäť Theodor Kojš, ale aj prof. Michal Lacko odporučili mladého zanieteneho kňaza, ktorý práve vybuďoval nový kostol pre slovenských gréckokatolíkov v Hamiltone, Františka Fugu. Fuga sa zhostil aj tejto úlohy bravúrne. Lenže zub času spravil svoje. Po smrti Fugu sa vystriedala celá plejáda nových predsedov, ale nikto sa nedokázal postaviť za „pluh“ ako Fuga, a tak Zahraničná Matica slovenská chátrala.

• Podobný osud postihol aj Svetový kongres Slovákov...

Počas dvadsiatich rokov sa kongresu podarilo podporovať a propagovať záujmy Slovákov na najvyššej úrovni; združiť stošesťdesiatštyri rôznych spolkov a organizácií vo svete, a tak vytvoriť milión dvestotisícovú členskú základňu, ktorá hovorila menom umlčaného národa, nebolo vôbec ľahké. Ďalej to boli generálne zhromaždenia, konferencie, Svetové festivaly slovenskej mládeže, Národné ceny až po posledné Generálne zhromaždenie SKS v Toronte, na ktorom sa zúčastnili aj predstavitelia slovenského politického a kultúrneho života na čele s Alexandrom Dubčekom, Rudolfom Schusterom, Milanom Čičom, Michalom Kováčom a ďalšími, keď sme odovzdali starostlivosť o zahraničných Slovákov slovenskej vláde v roku

1990. Naplnenie ideálov kongresu, keď sa Slovensko stalo slobodným, mi dalo príležitosť po devätnástich rokoch vzdať sa svojej funkcie. Preto sa tu končí aj môj pohľad na toto veľkolepé úsilie slovenskej diaspóry. SKS síce ešte niekoľko mesiacov existoval, a de facto existuje dodnes, ale mlčí, a nemému dieťaťu ani vlastná slovenská mať nerozumie.

• Svetový kongres Slovákov oslávi tento rok v júni polstoročnicu. Štefan Boleslav Roman mal zas v apríli storočnicu narodenia...

Presne tak. A preto pri príležitosti päťdesiateho výročia založenia

O Fugových plánoch neviem, bol som však pomerne dobre informovaný o vízií Štefana Boleslava Romana. Už po roku 1975 prišiel s myšlienkou ponúknuť ekonomický koncept pre slovenskú ekonomiku, keď sa komunizmus rozpadne. Profesor Eugen Löbl, tiež pôvodcom zo Slovenska, niekoľkokrát na Predsedníctve SKS zdôrazňoval, že Komunistický blok melie z posledného a chýli sa k bankrotu celého systému. Vypočítal, že len niekoľko málo rokov bude schopný Sovietsky blok ekonomicky, a teda aj politicky fungovať. Roman a Löbl sa rozhodli napísať knihu, akúsi ekonomickú príručku, ako naštartovať ekonomiku na Slovensku po páde komunizmu. Roman – podnikateľ a praktik, a Löbl – teoretik, sa dali do práce. Ani nie o dva roky neskôr v roku 1977 vydali v prestížnom vydavateľstve Regina Ryan Book/Two Continents Publishing Group, LTD v New Yorku knihu The Responsible Society. V slovenskom preklade Ľubomíra Brezina a M. Valérie Tóthovej vyšla v roku 1983 pod názvom Zodpovedná spoločnosť. Vydala ju Kanadská základina Svetového kongresu Slovákov. Na Slovensku ani doteraz po vyše tridsiatich piatich rokoch nevyšla. Ktovie prečo? Žeby ich ani len myšlienka nebola inšpirovala?

• Vy osobne ste však boli priamo pri prvých stretnutiach predstaviteľov Svetového kongresu Slovákov a nových politických reprezentantov Slovenska po páde komunizmu. Rozvinula sa vtedy nejaká medzinárodná hospodárska spolupráca?

Keď sa uvoľnili hranice a mohli sme cestovať, bolo pre nás len prirodzené ísť pomáhať svojmu rodisku. Pri svojej druhej návšteve Slovenska, keď som prišiel pozvať predstaviteľov slovenskej vlády na Generálne zhromaždenie Svetového kongresu Slovákov, aby sme odovzdali starostlivosť o diaspóru Slovensku, navrhol som ministerskému predsedovi Milanovi Čičovi, ako aj predsedovi Slovenskej národnej rady Rudolfovi Schusterovi, aby zoberali do lietadla ministrov hospodárstva a obchodu spolu s podnikateľmi, ktorí by nadviazali kontakty s kanadskými podnikateľmi. Podarilo sa nám pozvať okolo štyridsať podnikateľov slovenského pôvodu, ktorí žili v Kanade, ako aj ich priateľov. O rok neskôr sme priviedli na Slovensko delegáciu podnikateľov z Kanady. Bohužiaľ, nepochopil som mentalitu, a ani len podhubie či víziu vtedajšej slovenskej politiky. A tak sa všetky naše snahy rozplynuli do stratena.

• Doba sa medzitým posunula o tridsať rokov. Aby sme kartu obrátili – akú podporu očakávajú súčasné slovenské generácie v exile od samostatného a demokratického Slovenska dnes?

Na túto otázku treba hľadať odpoveď inde. Som veľmi sklamaný vývojom, že taká bohatá krajina po každej stránke sa nechá okupovať jednotlivcami, ktorí majú jediný cieľ – zbohatnúť, a nie pozdvihnúť národ k vyšším metám. Česť výnimkám! Dodnes mám dobré kontakty s mnohými členmi parlamentu, ministrami, ktorí to myslia úprimne s našim drahým Slovenskom. Napriek všetkému sa nesmierne teším zo slobody a samostatnosti Slovenska a z toho, ako si slovenský národ kultúrne píše svoju hrdú históriu.

Už aj na Štrbskom plese a v jeho okolí sa pošliapava ochrana prírody

Bude Jánova lúka ako lunapark?

Text a foto: Ladislav MALÁK

„Fotíte? Fotíte? Nie ste vy dajaký novinár?“ oslovuje ma postaršia pani, sediac s ružencom v ruke na lavičke pred dreveným krížom, ktorý tu spolu s pamätnou tabuľou osadili urbánci zo Štrby vďaka Bohu za vrátenie lesného majetku po roku 1989 na Jánovej lúke pri vstupe do Mlynickej doliny. „Ba veru, som. Už síce vo ‚výslužbe‘, ale naše veľhory, a zvlášť okolie Štrbského plesa, sú pre mňa aj v starobe potechou pre telo i dušu. A tak o nich občas ešte niečo napíšem...“

„Och, to mám šťastie,“ reaguje starenka. „Nespísali by ste jeden môj svetobôľ? Ťažobu stareny? Tatranky... Dôvod mojich starostí a bolestí je ten kríž i pamätná tabuľa. Lebo Štrbania vraj chcú tú vďaka Bohu zapredať, hodiť za hlavu. Nie je teda úprimná. Akoby ich lákala myšlienka developerov, podnikavcov premeniť túto ešte stále peknú Jánovu lúku a jej okolie na ďalší tatranský lunapark! Či azda sa tak predsa stane? Vraj tí urbánci už svoj majetok dali komusi do dlhodobého prenájmu! Preto sa tu modlím... Pozrite sa však lepšie – tá lúka už aj tak má prvé jazvy. Po ceste cez ňu sa už valia prúdy osobných áut, ktoré môžu ísť až k hotelu FIS, do športového Areálu snov i k údolnej stanici lyžiarskych vlekov na Solisko. Pekná limbová aleja okolo tej cesty už trpí jedmi z výfukových plynov áut, prvé konáre stromov už žltnú. Och, autá! Už sú azda najväčším prekliatím Vysokých Tatier. Tu v celom rekreačno-liečebnom areáli Štrbské pleso autá mohli donedávna ísť iba na parkovisko naproti železničnej stanici, dnes už parkujú po celej širokej ceste až po hotel Panoráma v troch či štyroch radoch! Do pút tých plechových opáč je zovretý aj celý areál hotelového komplexu Kempinski i okolie hotela Solisko – bývalého detského liečebného domu blízko plesa. Žiaľ,

Nová dominanta na Štrbskom Plese, s ktorou sa Tatranci a ochranári ťažko vyrovnávajú.

prívlakom ‚liečebný‘ už areálu Štrbského plesa celkom nepatrí. Ved' aj veľký a krásny areál detského sanatória Helios, kde som roky pracovala ako detská zdravotná sestra, je už v ruinách. Pritom tisíckam detí z celého Slovenska vracal zdravie. Napríklad jeden môj pacient, vtedy šesťročný Števo z bratislavského sídliska Dolné Hony, blízko komínov Slovaftu, ktorého som si zvlášť obľúbila, lebo bol u nás ako ťažko chorý malý pacient dlho, ma už ako dospelý človek s rodinou

a vlastnými deťmi z vďaka, že sa vyliečil, navštevuje dodnes. Dnes však už v tatranskej osade Štrbské pleso nijakej detskej liečebne niet, aj keď práve tunajšia klíma je najmä pre deti najúčinnejšia. Na Jánovu lúku i príľahlé priestory vrátane miesta, kde stál Helios, si brúšia zuby investori zábavno-rekreačného areálu. Prvá opacha, ktorú sme my Tatranci vôbec neprijali – výšková rozhľadňa – už stojí!

Som rodáčka z Vysokých Tatier už v pokročilom veku, no stále

viac sa bojím o tento úžasný kút slovenskej prírody. Je tu priveľa ľudí s čoraz drsnejším a egoistickjším správaním. Každý chce len brať, užiť si a nič nedať. Na chodník k vodopádu Skok nevstupujú ľudia ticho a s pokorou, ale hlučne, majetnícky a cestou dolu sa narúša posvätnosť národného parku tým, že ‚paštikári‘ si robia skratky mimo chodníka. Mnohí Tatranci sa bojíme o túto ešte stále peknú Jánovu lúku a jej okolie, kde som s rodičmi ako študentka zdravotnej školy zbierala liečivé bylinky. Toto územie zažilo už raz bolestivé rany bagrov a buldozéro, keď sa pripravovali v Areáli snov MS v klasickej lyžovaní v roku 1970. Pre tri dni akože svetovej slávy zostala najmä lesníkom mnohoročná drina pri vysádzaní nového lesa a obnove porastov i pôvodných chodníkov...

Ozaj, lesníci! Poznala som a poznám mnohých, neraz celé rodinné lesnícke dynastie. Mali to a majú stále veľmi náročné. No v súčasnosti ich zmáha aj bolestivá bezmocnosť zo zhoršujúcej sa ekologickej situácie. A na to všetko ešte tí samozvaní ochránarski aktivisti. Akýsi ‚vlk‘ Lukáč s ošumelým výzorom tých našich lesníkov len kritizuje, útočí. Pritom aj my obyčajní ľudia vieme, aký bol tatranský les ich rukami a srdcom roky zdravý, zelený. Kým ho nezasiahli jedy z fabrík, lietadiel i áut, kým neprišli suché roky, víchrice a tie chrobáky.

Som už staršia žena, veľa tým našim horám už nepomôžem. Preto sa tu pri kríži aspoň za peknú Jánovu lúku, za okolitý les a prírodu pomodlím. Ba aj za štrbiarskych urbánikov. Aby sa svojho vzácneho majetku len tak ľahko nevzdávali. A dnes mi pánbožko požehnal, že som stretla vás a postážovala sa. Mohla som sa vyrozprávať. Citím úľavu. Nuž, dobre to pospisujte...“

NA MARGO

Ak sa pozrieme na správanie politikov, u mnohých zistíme, že účelovosť konania a premenlivosť ich zásadných vyhlásení sa akosi podozrivo často menia. Jedným z príkladov sú aj kotrmelce ich správania v súvislosti s referendum, ktorého ústavnosť momentálne skúma Ústavný súd SR. Uvidíme, ako sa rozhodne a najmä ako svoje rozhodnutie odôvodní. Výrokom vznikne totiž precedens do budúcnosti. Dva roky pred voľbami v roku 2018 Igor Matovič zarazil redaktora, ktorý sa ho pýtal na náklady spojené s jeho avizovaným referendum za predčasné parlamentné voľby. Odpoveďou mu bolo poučenie, že „demokracia niečo stojí“ a či to znamená, že preto referendum nemá byť.

Referendové kotrmelce

V marci 2019 Igor Matovič predstavil dokonca zámer urobiť referendum so sedemástimi otázkami, ktoré obsahovali aj zavedenie hmotnej zodpovednosti politikov, tézu jeden okres jeden poslanec alebo deň dovolenky za účasť v referende. Oblasť priamej demokracie bola teda obľúbenou témou hnutia OĽaNO. Venovali jej celú kapitolu kampane so zaujímavými myšlienkami, z ktorej vynikala myšlienka znížiť kvórum pri referende zo súčasných päťdesiatich percent na dvadsaťpäť percent, čím by viac referend malo šancu na úspech. Do ich programového vyhlásenia vlády sa to už nedostalo. Otázka referenda sa Igorovi Matovičovi vrátila zo strany, na ktorej stál do volieb, teda z opozície. Akoby zázračným prútkom sa zo zástancu všeludových referend stal jeho odporcom. Prišiel s tézou, že referendum o skrátení obdobia Hegerovej vlády si želajú predovšetkým uväznení mafijáni. Skrátenie volebného obdobia už nie je prijateľné a ministerka Kolíková dokonca vyhlásila, že referendum o predčasných voľbách je v rozpore s princípmi právneho štátu.

Názory súčasnej opozície na referendum sa však tiež časom menili. Robert Fico stál za v poradí šiestym referendom, ktoré malo v roku 2004 skrátiť tretie volebné obdobie NR SR a zložiť vládu Mikuláša Dzurindu. V roku 2018 po vražde novinára Jána Kuciaka, keď námestia skandovali, „dosť bolo Fica“, sám však vyhlásil, že výsledky volieb sa nesmú negovať na námestiach a že to nemá s demokraciou nič spoločné. Dokonca to označil za snahu o štátny prevrat. V tomto roku pri snahe o zloženie vlády Eduarda Hegera a úspešnom vyzbieraní takmer šesťstotisíc podpisov už hlásal, že občania súčasnú vládu nechcú a referendum preto musí byť. Skonštatoval, že „spoločenská objednávka na predčasné voľby je obrovská“. Tá však bola aj v roku 2018, keď radšej prenechal premiérsku stoličku Petrovi Pellegrinimu. Ak politici odvodzujú legitimitu svojho správania od toho, ako sa ich to dotýka, voliči by mali spozornieť a pri najbližších voľbách si premyslieť, komu vložia správu vecí verejných do rúk.

Ivan KRAJČOVIČ

Matica slovenská a jej periodiká vzdali úctu významnému výtvarnému umelcovi

Sté výročie maliara a grafika Janka NOVÁKA

Ladislav SKRAK, predseda Výtvarného odboru Matice slovenskej

Slovenskej kultúrnej verejnosti sú dobre známe osudy, ale aj výtvarný a heroický odkaz akad. maliara Janka Nováka, jedného z troch výtvarníkov padlých v Slovenskom národnom povstaní. Práve v deň jeho stého výročia narodenia 21. apríla 2021 uskutočnila sa v podmienkach núdzového stavu vernisáž výstavy prezentujúcej a dokumentujúcej dielo a ohlasy nádejnej, rodiacej sa umeleckej osobnosti Slovenska ako súčasť stálej expozície Za slobodu! v sídle odbojárskeho zväzu v Bratislave na Štúrovej ulici.

Na vernisáži sa zúčastnila reprezentácia Matice slovenskej vedená jej predsedom JUDr. Mariánom Gešperom, keďže pôsobenie umelca úzko súviselo s Maticou a martinským kultúrnym prostredím. Na významnom spomienkovom podujatí sa zúčastnil tiež predseda SZPB Ing. P. Sečkář, PhD., predseda Klubu umelcov, spisovateľov a historikov pri ÚR SZPB prof., PhD. Jozef Leikert, PhD., predseda OV SZPB v Bratislave a syn spisovateľa Miloša Krna PhDr. Martin Krno, ale aj vrchný inšpektor DPO (hodnosť

Na otvorení výstavy akademického maliara Janka Nováka sa v Bratislave zúčastnil aj predseda Matice slovenskej Marián Gešper.

MEMORIÁL

generála v dobrovoľnej požiarinej ochrane) Peter Ronec. Kurátorom výstavy je predseda Klubu výtvarných umelcov a teoretikov PhDr. Ladislav Skrak. Pri pripravách výstavy sa zverejnili aj málo známe fondy Slovenskej národnej knižnice v Martine, ktorá vlastní významnú časť výtvarnej pozostalosti umelca.

Meno tohto umelca spolu s výtvarníkmi, ktorí zahynuli v období SNP a oslobodenia Ľudovítom Vargom a Arnoldom Weiszom-Kubinčanom, uvádza pamätná tabuľa vo výstavnej sieni Umeleckej besedy Slovenska v Bratislave. Vytvoril ju Tibor Bartfay koncom päťdesiatych rokov 20. storočia Aj keď Ján Novák a ani Ľudovít Varga nemohli

ukončiť výtvarné štúdiá, sú i dnes nositeľmi dodatočne udelených, čestných titulov akad. maliar.

Janko Novák sa narodil v rodine knihtačiara, kde vznikala vzťah ku grafickému umeniu a krásnej knihe. Do gymnázia začal chodiť v Martine. Kreslenie ho učil profesor Jaroslav Vodrážka. Aj vďaka nemu po piatom ročníku gymnázia odchádza študovať na slávnu UMPRUM v Prahe. Mohol tu však študovať tak ako Vincent Hložník a Július Nemčík iba v školskom roku 1938/1939. Žil v Prahe v prenajatom ateliéri Kolumana Sokola, kde sa grupovali viacerí mladí vzdelanci zo Slovenska.

Pokračuje v Bratislave u profesorov Jozefa Kostku a Jána Mudrocha. Ako štipendista krátko študuje na grafickej akadémii v Lipsku. Začína však intenzívne výtvarne pôsobiť v Martine a už iba navštevuje Bratislavu a Viedeň. Vyhralil sa proslovansky, protinemecky, vnímajúc vojnové besnenie. Ako grafik a ilustrátor tvorí ilustrácie do kníh pre deti v maticnej edícii Dobré slovo a v časopise Slniečko. Ako dozrievajúci umelec sľubne koncipuje štúdie okien martinského katolíckeho kostola. V roku 1944, tesne pred SNP, vychádza Jankovi obálka na maticnom vydání Jura Janošiača od Štefana Gráfa.

Grafický návrh obálky od Janka Nováka, ktorý použilo na publikáciu Poverenie informácií v roku 1946, prezrádza výnimočný kresliarsky a grafický talent mladého umelca, ktorý zahynul ešte počas SNP na Martinských holiach v partizánskom oddieli Viliama Žingora.

V období povstania vytvoril kresbu partizána pre Slovenské národné noviny. Po páde Martína odchádza k partizánom Viliama Žingora. Zahynul 3. októbra na Martinských holiach. Zachovali sa vzácne skice a kresby z daného obdobia, ktoré vlastní SNG. Sú to, tak ako povedal istý klasik „... predobrazy tušenej smrti“. Janko Novák mal svoj hrob na Martinských holiach na mieste, kde zahynul. Potom jeho hrob na priemestní na cintorín v Martine-Priekope.

Za sto rokov sa pravda scvrkla na polopravdu a aj koniec pravdy ostal utopený v hĺbočine času

Netreba vraj hovoriť, ako Štefánik umrel, ale ako žil...

Marta SLEZÁKOVÁ – Foto: archív, Slovenské národné múzeum, Slovenská národná knižnica

Ešteže to historici stihli. Teraz pandémie nevidanej choroby celej civilizácie mení svet ako svetové vojny a zabudne sa na predošlé zmeny. Historici sa pousilovali napísať o Štefánikovi, čo sa dalo. Nové nevedomé generácie budú mať čo čítať. A ako to už v histórii býva, nikomu nebude chýbať, že za sto rokov sa pravda scvrkla na polopravdu a koniec pravdy ostal utopený v hĺbočine času. Dnes sa tomu hovorí zametené pod koberec.

Pri stom výročí smrti Najväčšieho Slováka francúzskeho generála Dr. Milana Rastislava Štefánika hneď na začiatku celoštátneho oslavného Roka Štefánika v novej Slovenskej republike renomovaný popredný historik v Slovenskej televízii udal základný tón: „Netreba hovoriť, ako umrel, treba hovoriť, ako žil.“ Bolo treba ukázať Štefánika takého, akého Slováci dostali „zhora“ úradne namalovaného pred oči pred sto rokmi po skončení prvej Veľkej vojny: chorého a už celkom zbytočného Masarykova a Benešovho pomocníka. Bolo zametené pod koberec to najdôležitejšie: Kto bol naozaj Štefánik v porovnaní s Masarykom a Benešom a prečo Štefánik musel umrieť.

Ostalo zamĺčané, že bez Štefánika by nebola Masarykova Československá republika. Lebo pred

POD POKRIEVKOU

prvou Veľkou vojnou nebolo na svete Slovensko. Bolo Horné Uhorsko. Vedľa neho vedúci Západ civilizácie vlastnil Českú kráľovstvu ako majetok nemeckých kráľov a na východnej pologuli dožíval starý Východ. Prvá svetová vojna bola kvôli pokroku Západu, čo v novom veku preskočil Atlantik do Ameriky a ďalej nemal kam ísť.

Naturalizovaný Francúz Slováč Štefánik stál na vedeckom Olympu sveta v Paríži a Masaryk bol profesorom na univerzite v Prahe. Žiak vysoko prevyšil svojho učiteľa. Vedľa Štefánika, ktorý pri astronomických pozorovaniach vo svete vystupoval ako diplomat francúzskej mocnosti, bol Masaryk malým provinčným politikom, poslancom rakúskeho snemu a Beneš bol jeho pomocník.

Štefánik im obom pootváral dvere k mocným tohto sveta vo vysokej svetovej politike – to priznal sám Masaryk. Masaryk s Benešom odišli do zákulisia v exile robiť svoju osobnú kariéru pri parcelovaní Rakúsko-Uhorska mocnosťami, ktoré sa pustili do búrania starého sveta kvôli novému poriadku Západu. Masarykovým pôvodným cieľom bolo politicky vybojovať zväčšenie nemeckej Koruny českej o dve strategické perly, prístavy na Dunaji – Bratislava a Komárno.

A čo urobil Štefánik? Štefánik zostúpil z Olympu vedy do armády svetovej mocnosti Francúzska riskovať svoj život na fronte. Astronóm Štefánik sa stal pilotom, aby fyzicky vybojoval Slovákom právo na život na ich malej, vlastnej svätej zemi medzi Dunajom a Tatrami, na ktorej boli stáročia bezdomovcami. Zozbieral si armádu a stal sa generálom, akí sa dajú v histórii zrátať na prstoch jednej ruky: Alexander Macedónsky, Cezár, Napoleon... – s tým rozdielom, že Štefánik sa nešiel biť za to, aby sa on sám stal veľkým. Vedec astronóm Štefánik absolvoval pilotný výcvik a z obyčajného vojaka sa stal generálom aj vrcholovým manažérom Dohody nie kvôli samému sebe, ale kvôli vzkrieseniu národa, ktorého život visel na vlásku. Štefánik v armáde vedúcej mocnosti Dohody sa stal expertom „na robenie nemožného možným“. Stal sa čarodejníkom, ktorý zabránil pretrhnutie vlákna života Slovákov. Štefánik povedal abrakadabra a na mapu sveta sa vrátilo Slovensko – živé tlúče

Životu a dielu Milana Rastislava ŠTEFÁNKA zostávajú ešte v mnohom dlžní. Odhladnuc od opatrného odkrývania posledných tragických okamihov života veľa bielych miest a nezodpovedaných otázok sprevádzajú najmä jeho diplomatické úsilie a zásluhy a veľmi skromne sa píše o tom, aké boli jeho predstavy a vízie pre Slovensko v novej republike. Na fotografii s maliarom Ludvíkom Strimplom a diplomatom Ivanom Markovičom, Francúzsko, 1918.

Milan Rastislav ŠTEFÁNIK urobil vo francúzskom letectve obdivuhodnú kariéru. Stal sa jeho generálom. Na snímke ho po úspešných bojových letoch povyšujú do hodnosti podporučíka.

srdce starej slovanskej Európy. Štefánikov portrét kreslia slová, ktoré adresoval Slovákom: „Ak každý z nás bude lepší dnes, ako bol včera, bude náš národ veľký a slávny.“

Štefánik bojoval za existenciu svojho národa. Bil sa za nový život starého, tisíc rokov gniaveného a umŕtvaného kmeňa Slovanov, pôvodných obyvateľov Európy. Malý slovenský kmeň medzi Dunajom a Tatrami za tisíc rokov takmer celkom udusili Frankovia a Germáni zo západu a z východu prišielci až z Ázie.

Štefánik sa bil na fronte za oslobodenie svojej rodnej zeme aj za scelenie rozpolteného jadra Slovanov, ktorým sú Slováci a Slováci, otlkaní z dvoch strán mlynskými kameňmi. Chcel spojiť Čechov a Slovákov, chcel spojiť Slovensko a Slovinskú koridorom, aby spolu boli pevnejší, chcel zrušiť „kľatbu Svätoplukových prútov“. Svoju národu vyslobodil jeho svätú zem vojensky aj politicky, svoj malý slabý kmeň chcel oprieť o „veľké mocné dubisko“ Rusko a venovať sa svojej vedeckej práci astronóma.

Treba pripomenúť, že v prvej svetovej vojne Rusko bolo spojencom Západu. Zakladajúcim členom Dohody – štátov, ktoré sa dali búrať starý svet kvôli novému Poriadku

Západu. Vtedy Rusko ešte nebolo Východom, s ktorým odvtedy bojuje Západ. Ale bolo na rade.

Ďalší rozdiel medzi Štefánikom a Masarykom bol ten, že keď k štátom Dohody pristúpil nový Západ a Spojené štáty americké vystriedali vo vedení vojny Francúzsko – Masaryk upustil od svojho pôvodného plánu slúžiť nemeckým pánom v Českom kráľovstve a stal sa realizátorom amerických plánov v Európe. Nebude Koruna česká zväčšená o dva strategické prístavy na Dunaji Bratislava a Komárno a nebude ani nové Kráľovstvo Slovensko-Slovinské, povedal Západ. Bude republika Česko-Slovenská.

Štefánik sa nechystal v Slovensko-Slovinskom kráľovstve vládnúť, bol astronóm a na Tahiti ho čakalo observatórium – súhlasil. Netušil, akú zradu chystá Západ jemu.

Keď na konci prvej svetovej vojny bolo vyhlásené založenie Československej republiky – nie Česko-Slovenskej – Štefánik pri tom nebol. V jeho starej vlasti sa diali deje pod egidou Masaryka a Beneša. Tie deje historici, ktorí pri stom výročí smrti Štefánika písali o ňom, opatrne obišli. V televíznych reláciách hovorili Slovákom len o tom, ako Štefánik omdlieval od záchvatov nevysvetlenej choroby, ktorou trpel odmlada.

Vrátila sa mu, keď prišiel do Ruska urobiť poriadok so svojimi légiami. Teraz po sto rokoch bolo treba všetko upratať pod koberec. Historici celkom obišli podstatu: prečo Štefánik v Rusku „tak veľmi ochorel“, že sa do Paríža vrátil sotva živý? Zo svojich starých chorôb bol predsa vyliečený! Pominuli, keď dosiahol, čo chcel. Vybojoval v Európe nový štát Česko-Slovensko a išiel sa ženiť s talianskou princeznou. Pred odchodom do Ruska objednal architektov na stavbu svojho sídla v Taliansku, na Tahiti chcel pokračovať vo svojej vedeckej práci.

Čo bolo príčinou návratu Štefánikovej „choroby“ v Rusku? Zrada. Čosi sa udialo s jeho légiami. Nebolo to možné bez súhlasu prezidenta Masaryka! Ba možno priamo na jeho pokyn...

Štefánik omdlieval od hnevu, rozčúlenia, zlosti – a bezmocnosti. Česko-slovenské légie vykradli Rusko. Ozobráčili Rusko v momente, keď sa topilo v krvi revolúcie. Uskutočnili najväčšiu lúpež, aká sa kedy udiala vo svete. Ukradli ruský zlatý poklad! Postarali sa aj o vyhľadovanie

vyprat' špinavú bielizeň Masaryka a Beneša a zbaviť viny Štefánika. Mal smolu, že sa narodil na svätej zemi nevyvoleného kmeňa, o ktorú sa aj teraz ešte stále bije Západ s Východom, lebo Slovensko je mostíkom k Rusku.

Po sto rokoch v oslavnom Roku Štefánika v novej Slovenskej republike obrátenej k Západu to všetko bolo treba upratať pod koberec. Neodznelo ani pol slova o tom, prečo Štefánik v Rusku „omdlieval“ pri záchvatoch a do Paríža sa vrátil sotva živý. Pred sto rokmi sa Štefánikova záhadná choroba hodila na odpísanie Štefánika, a tak to ostalo. Sto rokov bolo známe o Štefánikovi len pol pravdy a teraz sa už aj tá vyparila. Zrada Západu Ruska aj generála Štefánika ostala utopená v hĺbočine času. Bol vychválený Masaryk ako zakladateľ Československa – a Štefánik po návrate z Ruska už akoby ani nežil. Lenže on žil. V Paríži aj v Ríme. Bol generálom armády mocnosti, čo bola na čele Dohody, až kým sa vedenia neujali Spojené štáty americké. Bol diplomatom francúzskej vlády a už-úž aj členom talianskej kráľovskej rodiny.

Nevznikla Česko-Slovenská republika a Slovensko sa stalo nesvojprávnym chvostom Česka. Lebo Masaryk – Pastier svojej politickej strany, tak ho nazývali členovia, zriadil nový štát v Európe ako „demokratickú stodolu pre kupcov“, ktorých pred dvetisíc rokmi Spasiteľ vyhnal z chrámu. Západ priniesol do Európy svoj pokrok a Slovania mu stáli v ceste. Masaryk s Benešom napchali Československo tuctom pridružených národov a národností od susedov. Zriadili skladisko budúcich rozporov a nevraživosti, lebo USA už na mierovej konferencii v Paríži po prvej Veľkej vojne chystali druhú vojnu v Európe –, aby Západ pokročil. Masaryk s Benešom založili „vzorový demokratický štát“ na vykorenenie národného povedomia. Dostali za úlohu vytvoriť odnárodnú masu obyvateľstva ľahko ovládateľnú „nadržanou“ elitou. Podľa vzoru USA.

Čo robil Štefánik po návrate z Ruska celú jar 1919 v Paríži a v Ríme, o tom je len veľmi málo známe.

Nebol by však Štefánik Štefánikom, keby nebojoval do posledného dychu, a známe je len to, že v nedeľu 4. mája 1919 „letel do Vajnora“ pri Bratislave, aby na Slovensku „navštívil svoju rodinu“. Historici zatajili, že Štefánikova „rodina“ na Slovensku neboli len jeho najbližší pokrvní príbuzní, ale celý národ. Po sto rokoch sa nikto nečudoval, že vôbec nebolo normálne zaletieť si na súkromnú návštevu k príbuzným bombardovacím lietadlom cudzieho štátu ako pasažier... Slovenskí historici ani po sto rokoch nevedomým Slovákom neprezradili, prečo odletel Štefánik z Talianska do Československa v tú májovú nedeľu. Iba pošepky sa hovorilo aj po sto rokoch tak ako pred sto rokmi len o tom, že „akosi sa nepohodol aj s Masarykom, nielen s Benešom“. Nikajky historik nespojil Štefánikovu odloženú cestu na nedeľu 4. mája (pôvodne mal priletieť skôr) s veľkou

Pokračovanie na 11. strane

Symbolika Štefánikovo života, ale aj tragického konca, o ktorom sme sa ani pri nedávnej jeho storočnici narodenia z odborných kruhov a od historikov nedozvedeli viac – len zahmlievané opakované polopravdy aj vyslovené klamstvá.

Dokončenie z 10. strany

celonárodnou slovenskou slávnosťou v Skalici, oznamovanou a propagovanou v novinách.

Po sto rokoch historici vyzdvihli Štefánikovo postavenie medzi veľkými Slovákmi, ale neukázali Štefánikovo miesto medzi veľikánmi sveta. Dnešným Slovákom neukázali vrcholového manažéra vojsk Dohody, čo bola ako dnešné NATO; nepredstavili mladým odnárodeným Slovákom svetoznámeho astronóma, čo sa vo Veľkej vojne stal expertom na „robenie nemožného možným“ – mužom, bez ktorého by po prvej Veľkej vojne bolo na svete len Česko, ale nie Slovensko. Nikomu nešlo na um, že by Štefánik za posledné dva mesiace svojho života v Paríži a v Ríme mohol urobiť zasa čosi nemožné možným.

•••

Historici nevyzradili mladým nevedomým Slovákom tajomstvo Dohody – že ani Francúzov, ani Talianov netešil diktát Američanov, čo majú robiť...

Slováci sa nedozvedeli ani po sto rokoch, prečo Štefánik odložil – preložil svoju cestu do Československa. Pôvodne ju plánoval podniknúť malým ľahkým lietadlom, ktoré by sám pilotoval, len s mechanikom, nikto nevyšvetlil ani zámernú cestu. V hlbocine času ostal utopený dôvod, pre ktorý to bolo. Akoby utajenej skutočnosti ani nebolo. Akoby Štefánik nezrušil pôvodne plánovanú cestu a nezameškal malý ľahký stroj za trojmotorový bombardér s posádkou dvoch pilotov talianskeho letectva a mechanikom. Akoby bolo celkom normálne lietať na súkromné návštevy k príbuzným vojenskými lietadlami cudzích štátov.

O zrušenej, preloženej – odloženej Štefánikovej ceste na Slovensko ostal na dne hlbociny času zabudnutý fakt, že veliteľ talianskej armády v Bratislave generál Piccione na tú pôvodnú cestu Štefánikovi lokalizoval „pevnú suchú pôdu“ na pristátie pri Ivanke. Nie pri Vajnorochoch. Lebo pri Vajnorochoch bol močiar. Daro skutočnosť s lokalizáciou vhodného miesta na pristávanie lietadiel pri Bratislave bola známa. Daro aj lietadlá ČSA, ktoré od roka 1923 lietal z Prahy do Bratislavy, mohli pristávať len na „pevnej suchej pôde“ lokalizovanej gen. Piccionem pri Ivanke, až kým nebol odvodnený vajnorochský močiar a vybudované letisko vo Vajnorochoch. Dokončené bolo v roku 1927. Po sto rokoch bolo do vedomia Slovákov znova vložené Štefánikovo „nešťastné pristátie vo Vajnorochoch...“ Ostalo „normálne“, že francúzsky brigádný generál letectva Štefánik „letel do Vajnora“ na návštevu k príbuzným na Slovensko. Nikomu nebolo čudné, ako si mohol Štefánik „dovoliť“ taký súkromný „výlet“, aký by si nemohol dovoliť Masaryk. Dnes ani generálny tajomník NATO. Nikoho nezaujímalo, čo robil generál Štefánik, diplomat francúzskej vlády a vrcholový manažér vojsk Dohody, v Paríži a v Ríme posledné dva mesiace svojho života. Nik nehovoril, nikto sa nepýtal, či Štefánik zasa neurobil niečo nemožné možným. Historici po sto rokoch znova opakovali staré klamstvo: „Štefánik letel do Vajnora.“ Všetkým bolo len divné, že v Bratislave Štefánika nikto nečakal.

•••

Po sto rokoch z talianskych archívov vyjedený dôvod jeho posled-

ného letu sám osebe vylúčil pristávanie „vo Vajnorochoch“. Štefánik neletel do Bratislavy. Letel do Prahy s nótou z vrchného velenia vojsk Dohody prezidentovi Masarykovi – s medzipristátím na Slovensku, lebo nótou niesol aj veliteľovi talianskej armády na „oslobodenom území na východ od rieky Moravy“ generálovi Piccionemu. Trojmotorový bombardér mal k dispozícii na pristátie riadne vojenské letisko v Nitre, obsadené talianskou armádou, s potrebným servisom na pokračo-

komisiou. Nikto sa nepozastavil nad tým, ako mohol Lévi „na letisku vo Vajnorochoch mať nad hlavou padajúce Štefánikovo lietadlo“, ktoré spadlo pri Ivanke. Na utvrdenie toho klamstva v ére internetu pribudli na www stránke antdatované fotografie „hangárov vo Vajnorochoch“. V skutočnosti pri Vajnorochoch mohli byť postavené až v roku 1927. Hovorí druhá sfalšovaná výpoveď robotníka, pracujúceho „na hangároch vo Vajnorochoch“ v roku 1927...

Mladý Milan Rastislav ŠTEFÁNİK v časoch svojej úspešne naštartovanej vedeckej kariéry astronóma, ku ktorej sa podľa všetkého chcel na starosť vrátiť – pravda, ak by ho načisto nepohltila politická práca pre svoju rodnú vlasť. Na fotografii M. R. ŠTEFÁNİK v čase študijného pobytu v Zürichu, r. 1902.

vanie dlhého letu do Prahy. Generál Piccione čakal na Štefánika v Skalici aj s celým svojím štábom. Do Skalice sa v tú nedeľu zišla celá slovenská vedúca inteligencia. Z Nitry do Skalice je rovnaká cesta ako z Bratislavy a na spiatocnej ceste zo Skalice do Nitry sa Štefánik mohol zastaviť v Košariskách objať si matku. Slovenskí historici po sto rokoch obhajovali falošné „očité“ svedectvo poručíka Léviho, ktorý vo svojej knihe opísal „nešťastný nezvládnutý pristávací manéver“ vo Vajnorochoch. Potvrdený úradnou vyšetrovacou

Slováci sa ani po sto rokoch nedozvedeli, že Najväčší Slovák niesol do Prahy nótou, ktorá hovorila, že Masaryk má urobiť čosi „podľa návrhu generála Štefánika“. Pre tento návrh historici po sto rokoch znova opakovali staré polopravdy a klamstvá. Po druhý raz pochovali Štefánika takého, akého predstavila svetu Masarykova vláda: chorého, vyčerpaného, už zbytočného človeka... To nebola len polopravda, to bola nehorázna lož. V skutočnosti Štefánik, vysoko postavený diplomat francúzskej vlády, brigádný generál

letectva jednej z víťazných mocností Veľkej vojny, už-uz prirozený do kráľovskej rodiny druhej najväčšej európskej mocnosti Dohody, letel do Prahy s ovocím svojej diplomatickej práce za posledné dva mesiace svojho života v Paríži a v Ríme v hrsti. Masaryk nedodrжал dohodu so Štefánikom o Česko-Slovensku a hranice nového štátu ešte neboli stanovené. Francúzom ani Talianom sa nepáčilo diktát USA. Nóta hovorila, že Masaryk má urobiť čosi, čo chcel Štefánik. Čo konkrétne – to mal dohodnúť Štefánik s Piccionem v Skalici.

•••

Je známe, že Štefánik na medzinárodnej konferencii v Paríži žiadal pripojiť k Slovensku Slovinsko koridorom. „To nebolo reálne,“ tvrdia historici. Tak málo sa o tom vie! Tak málo sa vie, čo robil Štefánik v Paríži a v Ríme posledné dva mesiace svojho života! Bolo to reálne. Možno už stačilo len fyzické vytvorenie koridoru z Bratislavy do Ľublany armádou generála Piccioneho. Štefánik bol expert na robenie nemožného možným. Slováci a Slovinci boli kedysi jeden spoločný kmeň a dodnes majú najviac zachovaných spoločných jazykových znakov. Mali smolu. Neboli vyvolení. A možno sa im mohlo stať aj to, že od 4. mája 1919 by mali na celoslovenskej národnej slávnosti v Skalici demokraticky zvoleného kráľa Rastislava II. namiesto princa, ktorého im chystali Taliani.

Ale nemajú. Štefánikova snaha vytvoriť v Európe po tisícke rokov znova jednotný pevný slovanský štát sa nepáčila Amerike ani Veľkej Británii.

Historici po sto rokoch opakujú lož, že Štefánikovo lietadlo „havarovalo“. Bez vysvetlenia, ako mohlo „z nezvládnutého“ pristávacieho manévru na letisko vo Vajnorochoch spadnúť až za lesom pri Ivanke. Opakovali to napriek viacerým známym svedectvám o streľbe pri Ivanke. Nijaký historik Slovákom ani po sto rokoch ani nepošepol, že pri Ivanke čakali na Štefánika delá. Len tam – do nastraženej pasce na „pevnej suchej pôde“, ktorú lokalizoval pre pristávanie lietadiel pri Bratislave generál Piccione – mohlo núdzovo pristávanie lietadla po streľbe, ktorá ho privítala nad Bratislavou, len čo preletelo Dunaj. Poškodila ho tak, že nemohlo letieť do Nitry.

Azdaaž po skončení tretej svetovej vojny Západu proti Východu sa narodila historici, ktorí nebudú opakovať polopravdy a klamstvá o Najväčšom Slovákov. Azda napokon aj z nevyvoleného kmeňa vyrastú výhonky, ktoré novým generáciám vynesú na svetlo sveta celú pravdu o živote a smrti vedca astronóma a vojaka generála Dr. Milana Rastislava Štefánika.

FEJTÓN

Stretávajú sa každý piatok v útulnej a príjemnej reštaurácii pri pive alebo pri streku. Vtedy ich úslužný personál obsluži aj langošom, vysmážanou rybou alebo obyčajnou zemiakovou plackou, aby im lepšie trávilo. No a ich rozhovory prebiehajú pravidelne aj o tom, ako bolo, ako je a ako bude. Na stene je zavesená veľká nástenka plná oznamov a fotografií o diani v obci, o tom, kto akú rybu chytil, kedy bude zasa obecná zakáľka, súťaž vo varení guláša alebo kapustnice, ale aj o tom, kto už odišiel na onen svet a jeho stolička je prázdna. Tentoraz však nejaký srandista zavesil na nástenku portrét Gustáva Husáka, ktorý sa im prihovára: „Tak čo, moji milí, už je vám lepšie?“ Vďačná téma pre každého, koho zaujíma politika. Prečo by nemala zaujímať starých

pánov, ktorí prežili väčšiu časť života za socializmu. Predtým však som zachytil informáciu od iných pánov, ktorí za socializmu možno ťahali za sebou na pieskoviskách vláčiky alebo autička. Dnes sú z nich však

revolúcie. Píše sa v ňom: „Ak by ste sa rozhodli v roku 1989 utrátiť celý svoj priemerný plat (3142 Kčs) na nákup bravčového mäsa, dostali by ste zaň 68 kilogramov karé s kostou alebo 314 kilogramov ryže. V roku

množstvo ľudí v tomto štáte nikdy nedosiahne priemerný plat alebo dôchodok a nikdy si nebude môcť do svojej rodiny kúpiť toľko mäsa. Nikde sa v tomto projekte nedočítate ani o tom, že tento štát bol svojho času

vtáčej chrípke alebo prasacom more, po čom vždy nasleduje zdražovanie. Dnes sa zabíja ošipaná pre celú obec raz do roka a je to vždy veľká udalosť. Ten, kto ide búrať mýty o socializme, tiež by to nemal opomenúť. Nie som politik ani ekonóm, aby som tu vyhodnocoval lesk a biedu socializmu alebo nežnej revolúcie, to prenechám iným. Chcel som iba poznamenať, že ani táto revolúcia nezabezpečila dôstojný život pre každého. Tak ako každá iná niekedy niečo vzala a inému dala.

Nech odpočíva Gustáv Husák v pokoji. Nech pozoruje našu krajinu z nejakého obláčika alebo z hlbokého podzemia, kde možno už robí kiviča. Na jeho otázku odpovedala svojho času pobožná pani Anna Záborská, keď chcela celému Slovensku predviesť, že sa dá dôstojne vyžiť aj z mizerného platu alebo dôchodku. Po štrnástich dňoch to vzdala a odišla do Európskeho parlamentu. Potom sa pridala k Matovičovi.

Starí páni a búranie niekdajších mýtov

Rudolf SLEZÁK

už dôležití ľudia, ktorí najlepšie rozumujú životu a svetu. Tí, čo dnes sedia v KI M:R, Štefánika, dokonca vypracovali projekt, ako rozbúrať všetky mýty o socializme ako sociálnom štáte. Na pomoc si pribrali aj agentúru Fokus. Dočítate sa zaujímavé veci.

Najsilnejším argumentom v tomto projekte by mala byť pasáž o kúpnej sile obyvateľstva za socializmu v porovnaní s kúpnu silou obyvateľstva po tridsiatich rokoch od nežnej

2018 to však už robí 218 kilogramov mäsa alebo 791 kilogramov ryže.“ Tak o tom píše Radovan Potočan vo svojom blogu. Je to jeden z tvorcov tohto projektu a spolupracovník nezávislého KI. Nepoučí vás však o tom, ako sa vypočítava priemerný plat alebo dôchodok. To sa zoberie povedzme stovka tých mizerných poberateľov, primieša sa medzi nich niekoľko nadpriemerných a je z toho úžasný výsledok. Len tak mimochodom, obrovské

vo výrobe potravín sebestačný, že sme nemuseli dovážať mäso z Poľska, mrkvu zo Španielska alebo cesnak z Číny...

Prisadneme si však k tým starým pánom. Oni si ešte veľmi dobre pamätajú na obdobie, keď sa na dedine takmer v každom dvore zabíjali aj dvakrát do roka ošipané, keď mali plné dvory a mraziaky hydiny. Nepamätajú sa však na to, žeby bolo niekedy počuť o šialených kravách,

RECENZIA

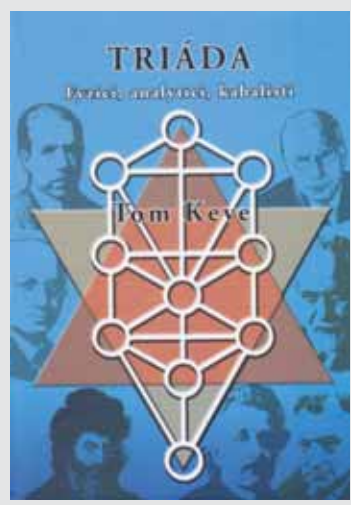
Významné objavy vo fyzike na prelome 19. a 20. storočia, vznik a vývoj psychoanalýzy a židovská mystika viedli maďarského rodáka k zozbieranému množstvu autentických materiálov a vytvoreniu pútavého príbehu na pozadí rozpadu monarchie a turbulentného vývoja prvej polovice 20. storočia.

Odvážny román Toma KEVEHO o židovskej mystike, kabale a symbolike

Tom Keve, vedec a člen Fyzikálneho ústavu Imperial College, žije a tvorí v Londýne. Narodil sa v Budapešti a v roku 1956 emigroval. Žil v USA, Holandsku a vo Francúzsku. Vydal niekoľko kníh s tematikou psychoanalýzy. V roku 2012 mu vyšli dve knihy *Triáda* a *Golem*. *Triáda* je príbeh založený na rozsiahlom výskume, vernému historickým faktom. Samotný autor si kladie otázku, „že ak táto kniha obsahuje toľko historických faktov, prečo bola napísaná ako román. Je zrejme, že kniha, ktorej osemdesiat percent tvoria nezaznamenané dialógy, nemôže byť nič iné, len román“. A práve preto je nesmierne príťažlivá, ale aj odvážna. Osobné príbehy objasňujú mnohé historické aspekty. Napríklad aj zmeny priezvisk v Uhorsku. Zaujímavé informácie poskytuje kapitola Prešporok, september 1825, predovšetkým pre čitateľov na Slovensku. Ide totiž o sprostredkovanie niektorých myšlienok slávneho učiteľa vo vtedajšej prešporskej ješive Chatama Sofera. Jeho slová by mohli byť živým odkazom aj pre dnešných reformátorov v cirkvi a je jedno, v akej. „Židia v Hamburgu postavili pred pár rokmi veľkú novú synagógu. Povedali mi, že vidieť ju je úžasné. Zázrak v kameni. Ale vidno ho v ľuďoch, ktorí sa o to zaujímajú. Kým majú vonkajšok, ktorý podporuje ich vnútorné hodnoty, všetko je v poriadku, ale ak sa vonkajšok stane dôležitejším než vnútro, potom nastáva posun k odpadliverstvu.“ Samozrejme, že Chatam Sofer odsúdil reformátorov.

Nie bez zaujímavosti je aj stať o záchrane ješivy – samozrejme, cestou korupcie, akú zrejme nikto neodsúdi. Ale korupcia je korupcia. Podobne na zamyslenie je i konštatovanie, že zahadzovanie všetkého minulého nie je na prospech človeka. Milovníci kabaly sa dozvedia o jej cestách i symbolike. A číslom 137 sa končí román, ktorého slovenské vydanie pripravilo Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov.

(ez)

Majetkové spory mesta Sabinov a rodiny Péchyovcov vyústili až do vraždy Desiat' kaštieľov a kúrií Pečovskej Novej Vsi

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Pečovská Nová Ves je tretia najväčšia obec v sabinovskom okrese. Žije v nej okolo dvetisíc sedemsto obyvateľov. Od okresného sídla je vzdialená iba päť kilometrov. Práve susediace katastre Sabinova a tejto obce boli v minulosti neraz jablkom sváru. Ak by sme podrobne skúmali archívne listiny rodu Péchyovcov z Pečovskej Novej Vsi, dozvedeli by sme sa o týchto majetkových sporoch veľa zaujímavého, dokonca aj s kriminálnym zafarbením...

Obec bola v stredoveku súčasťou hradného panstva Hrádok – Hanigovce. Súdne spory a sťažnosti, ktoré mali jej vlastníci, resp. majitelia hradného panstva s okolitými šľachticmi, mestom Sabinov či obchodníkmi, ktorí sa sťažovali na výber mýta, boli pre ňu príznačné. A aj keď sa v priebehu rokov menili majitelia obce i panstva, hraničné spory pretrvali počas celej tejto epochy.

■ MOCENSKÝ ZÁPAS

Po bitke s Osmanskou ríšou pri Moháči v roku 1526, ktorá znamená nástup novoveku, sa zaujímavo vyvíjal aj osud obce. V bitke zahynul aj šarišský župan Mikuláš Tarcai a vlastníkom obce sa stal posledný mužský potomok rodu Juraj Tarcai. Po združujúcej porážke kresťanských vojsk sa navyše rozpútal boj o korunu medzi uhorským magnátom Jánom Zápoľským a Ferdinandom Habsburským. Tarcaiovci sa priklonili na stranu Zápoľského. Dokonca ho podporovali aj v čase, keď uhorský trón už patril Ferdinandovi I. Habsburskému. Kým Juraj bojoval za záujmy Zápoľského a neskôr jeho syna Jána v Sedmohradsku, Tarcaiova sestra Anna v čiernom brnení a prilbe s červenými perami jazdila na čele oddielov a otvorene vystupovala proti cisárskym spojencom, najmä proti šarišským kráľovským mestám Sabinov, Prešov či Bardejov. To napokon viedlo k trestnej výprave, počas ktorej cisárske vojská postupne obsadili hrady nad Hanigovcami i v Kamenici. Anna Tarcaiová pri obrane kamenického hradu podľahla presile, padol aj brat Juraj, ktorý nezanechal mužských potomkov. Kráľ Ferdinand I. mal voľné ruky, aby mohol odmeniť svojich verných. Majetky po „nehodnom zradcovi“ Jurajovi Tarcaiovi daroval Gašparovi Péchymu a jeho bratovi Martinovi. Odvtedy dostala niekdajšia Nová Ves nový názov odvodený od nových vlastníkov – Pečovská...

■ SUSEDSKÉ NEZHODY

Blížkosť Sabinova a Pečovskej Novej Vsi od začiatku spôsobovala napätie na oboch stranách. Vrchnosť si uvedomovala, že početným sťažnostiam zabráni len presné stanovenie hraníc katastrov. A keď ani to nepomáhalo, kráľ Rudolf listinou zo 16. februára 1585 „nariaďuje Spišskej kapitule, aby s kráľovými poverencami Andrejom Oláhom, Františkom Paczothom Beakim a pisárom Jurajom z Terne vyslala svojho prisázneneho človeka, aby stanovili hranice mesta Sabinov v Šarišskej župe“.

Po vyše mesiaci 31. marca 1585 Spišská kapitula oznamuje kráľovi Rudolfovi, že poslúchne jeho nariadenie „...vyslali s Andrejom Oláhom magistra kanonika Jána Polyanecza a títo dňa 16. marca síce stanovili hranice mesta Sabinov, ale proti tomuto slávnostne protestovali vdova po Mikulášovi z Kapušian, Gabriel z Rakovčika, pisár Ambróz z Miškolca a jeho manželka Katarína Illyewolgy, Krištof z Bertotovic a jeho manželka Margita Doczy, ako aj jej deti z prvého manželstva: Gašpar, Ján, Pavol a Žigmund Péchyovci“.

■ BRUTÁLNY ZLOČIN

Nasledovali súdne procesy medzi rodinou Péchyovcov z Novej Vsi a mestom Sabinov o hranice ich majetkov. A tiež násilné akcie na oboch stranách, ktoré len prilievali olej do ohňa.

Kráľovské mesto Sabinov „žiarlivo“ hľadalo na rast moci susednej Novej Vsi a jej vlastníkov z rodu Péchyovcov...

V najzachovalejšej a zreštaurovanej péchyovskej kúrii je v súčasnosti sídlo obecného úradu.

Najstarší je v Pečovskej Novej Vsi tzv. Ringov kaštieľ, ktorý si nutne vyžaduje obnovu.

V časoch mieru sa obyčajne vraždí tak, aby kriminálny čin videlo čo najmenej ľudí. Vražda, ktorá sa stala začiatkom júla roku 1593, mala mnohých svedkov. Zrekapitulujme si z dobových dokumentov, čo sa vlastne stalo...

„Predvolanie služneho Jána Hedryho, ktorým po sťažnosti Gašpara Péchyho predvoláva sabinovských mešťanov pred súd kvôli vražde Jána Péchyho. Vražda sa uskutočnila nasledovne: dňa 6. júla 1593 zašli Gašpar a Ján Péchyovci spolu s priateľmi do hostinca, postaveného na predmestí Sabinova, nato richtár Peter Lakathos (v preklade Zamočnik) dal zvonit' na veľkom zvone, trúbením zvolat' mešťanstvo a so zbraňou v ruke napadli hostinec, vylomili dvere aj okná, všetkých, čo boli vnútri, kruto zbili a umierajúceho Jánovi Péchymu sekerou rozsekali hlavu v sprievode nasledujúcich slov: Morduj, morduj týchto psov, teraz nastal čas vykonať to, čo sme už dávnejšie voči nim zaumienili.“

Ďalšia listina z decembra toho istého roku potvrdzuje, že „Sabinovčania lutujú, že zahynul Ján Péchy, ale nefutovali by smrť Gašpara Péchyho“. Nasleduje listina súdnej stolice Šarišskej župy zo 16. júna 1595, ktorou sa „vydáva zatykač na Eliáša Zaboja, Jána Poyoa, Filipa Lyppoa a na ostatných sabinovských mešťanov, ktorí sa zúčastnili na

vražde Jána Péchyho, uskutočnenej dňa 6. júla 1593 v sabinovskej krčme Kolomana Zeoča a ktorí sa napriek predvolaniu nedostavili pred župnú súdnu stolicu“. Vzápätí 8. augusta 1595 vydala Súdna stolica Šarišskej župy v Prešove rozsudok, ktorým „sa odsudzujú na smrť Peter Lakathos – Zamočnik a Pavol Keteles – Povrazník po tom, čo Gašpar Péchy a 50 zemanov odprisahali, že boli účastními vraždy Jána Péchyho; podobný rozsudok vyniesli aj nad ostatnými obvinenými sabinovskými mešťanmi, ktorí nezložili požadovanú prisahu dokazujúcu ich nevinu, oslobodili len mešťanov z predmestí“.

■ NEČAKANÁ POKONÁVKA

Zaujímavé je rozuzlenie celého prípadu. Listina Spišskej kapituly z 29. januára 1596 obsahuje dohodu medzi mešťanmi mesta Sabinov na jednej strane a Margitou Dóciovou a jej synmi tohto znenia: „Rodina Péchy odpúšťa sabinovským mešťanom rozsudky, vynesené nad nimi za zavraždenie Jána Péchyho, rozsudok si želá vykonať iba v prípade Pavla Ketelesa a Szabacsa Warghu, odvoláva aj odstupuje od ďalšieho vedenia prebiehajúceho súdneho sporu vo veci poranenia a zadržania Gašpara Péchyho; na druhej strane sabinovskí mešťania odhliadnu od toho, že Peter Lakathos, iným menom Langh, bol vypočúvaný na mučidlách. Predmet

ich súdneho sporu s rodinou Péchy – hraničné nezrovnalosti – si želajú vyriešiť súdnou cestou na základe skutočných majetkových práv, pričom ich zistenie zverujú do kompetencie spišského kanonika Juraja Horvátha z Plavča a šarišského župného úradu s termínom vykonania do 1. mája.“

■ DESAŤ KAŠTIEĽOV

Málokterá obec na Slovensku má toľko pamiatok ako Pečovská Nová Ves. Odráža skutočnosť, že obec už v stredoveku bola sídlom šľachty a v novoveku sa stala strediskom panstva. Delením majetkov postupne vznikali ďalšie rezidencie. Kostol svätého Ondreja stojí na mieste pôvodného stredovekého kostola, ktorý bol na začiatku novoveku zbúraný a postavený nový renesančný. Ten bol postupne v priebehu rokov až po súčasnosť obnovovaný. Pečovská synagóga s rozmermi 20 krát 13 metrov patrí medzi najväčšie na vidieku. Kedysi slúžila početnej židovskej komunite, ktorá žila v obci a má zachovanú pôvodnú architektonickú výzdobu. Popri sakrálnych stavbách sa v obci zachovalo vyše desať kaštieľov a kúrií, čo obec radí medzi vidiecke sídla s najväčšou koncentráciou pamiatok na Slovensku. Sú v rôznom stave – od zachovalých a reštaurovaných až po ruiny. Najstarší je Ringov kaštieľ, ktorý postavili v rozmedzí rokov 1556 – 1563, keď kráľ Ferdinand I. daroval Gašparovi Péchymu viaceré usadlosti, medzi nimi aj Novú Ves, neskôr pomenovanú podľa vlastníkov ako Pečovská Nová Ves. Kaštieľ mal renesančnú trojpodlažnú dispozíciu s hranolovou vežou. V 19. storočí už zrejme nepredstavoval reprezentačné sídlo rodu a slúžil skôr na hospodárske ciele. Po prvej svetovej vojne bol neobývaný, slúžil ako sýpka a výrazne sa na ňom podpísal zub času. V roku 1963 ho vyhlásili za kultúrnu pamiatku. Opravovali ho v šesťdesiatych rokoch minulého storočia, interiér reštaurovali v roku 2016.

Ďalší kaštieľ nesie meno podľa posledného majiteľa Adolfa Kornheizera. Tiež bol v roku 1963 vyhlásený za kultúrnu pamiatku, no na rozdiel od staršieho predchodcu chátra pre poškodenie strechy a je neobývaný.

Mariássyovský kaštieľ je čiastočne ohradený historickým kameným múrom. Zachovala sa pri ňom aj časť historického parku. Aj keď nepatrí medzi najstaršie, je najautentickejšie zachovaný v duchu pôvodných stavebných prác z konca 18. a začiatku 20. storočia.

Bornemisovský kaštieľ vznikol prestavbou staršieho šľachtického sídla. Keďže bol ušetrený od ďalších stavebných úprav, zachoval sa v podobe, do akej ho prestavali na konci 19. storočia.

Najviac zachovalá je klasicistická kúria s parkom, kde po rekonštrukcii stavby sídli obecný úrad. Začal ju stavať Benjamín Péchy pre svojho syna, no keď ten náhle umrel, s ďalšou výstavbou sa prestalo. Objekt dokončila jeho dcéra (manželka Dénesa Pongrácza). Po ich odsťahovaní na Liptov predali kúriu Lajosovi Bornemisovi a ten objekt za desiatitisíc florénov predal Elemírovi Péchymu. Objekt až do roka 1945 patril pôvodným majiteľom, po vojne ho skonfiškovali a slúžil na rôzne ciele. Od roka 2002 sa začala jeho rekonštrukcia ako sídla obecného úradu, ktorá zohľadnila pôvodný vzhľad a dobové požiadavky.

Franko Vítazoslav SASINEK bol najplodnejší slovenský historik 19. storočia

Bol jeden mních, čo mal mnoho kníh...

Jozef SLIACKY – Foto: internet

Detská povedačka nám zďaleka pripomína životnú púť najplodnejšieho slovenského historika 19. storočia – Františka (Franka) Vítazoslava SASINKA, ktorý bol príslušník rehole kapucínov. Narodil sa pred sto deväťdesiatimi rokmi 11. decembra v Skalici. Gymnázium navštevoval v rodnom meste a v Szolnoku. K štúdiu filozofie a teológie sa dostal ako kapucínsky mních. Jeho učiteľská a kazateľská púť viedla cez Tatu, Bratislavu a Ostrihom do Budína, kam ho preložili za kritické články v časopise Cyrill a Method.

V roku 1864 biskup Štefan Moyses prijal Sasinka do svojej banskobystrickej diecézy na miesto kazateľa i profesora v bohosloveckom seminári, ale poveril ho aj matičnými úlohami – správcovstvom knižnice a zbierok aj redigovaním Letopisu Matice slovenskej. Od roka 1869 bol tajomníkom Matice. Po jej násilnom zatvorení ho oslovil Jozef Škarniceľ, majiteľ známej skalickej tlačiarne. Keďže rozumel tlačiarenskej robote, presťahoval sa aj s matkou do Skalice, kde vydal dvadsaťštyri zošitov Slovenského letopisu. V roku 1882 dal prednosť životu v Prahe. Živil sa ako redaktor katolíckych novín, ale

pri „nedostatku obratnosti v slohu českom“ prišiel o miesto. Opäť sa na krátky čas vrátil na Slovensko (do Radošoviec a Kútov). Zapojil sa do činnosti Muzeálnej slovenskej spoločnosti, kde spolu s Pavlom Križkom viedol dejepisný odbor. Posledné roky prežil v dolnorakúskych kláštoroch. Jeho životná púť sa zavŕšila v nemocnici v Štajerskom Hradci 17. novembra 1914. Na skalický cintorín previezli jeho telesné pozostatky až v roku 1930.

■ KORENE SLOVÁKOV

Najväčším Sasinkovým záujmom bola história. Skúmal a hľadal

Franko Vítazoslav SASINEK bol príslušník rehole kapucínov, ale aj najplodnejší slovenský historik.

dokumenty o začiatkoch Slovákov, o pôsobení sv. Cyrila a Metoda na Veľkej Morave, ale i o prvopočiatoch uhorského štátu i o susedskom spoluzití Slovákov s Čechmi. O jeho enormnej snahe podať naše dejiny čo najpresnejšie a v ucelenej forme veľa hovoria samotné názvy jeho historických prác: Dejiny drievnych národov na území terajšieho Uhorska, Dejiny počiatkov terajšieho Uhorska, Dvojzväzkové Dejiny kráľovstva Uhorského, Dejepis všeobecný a zvláštny Uhorska, svetský a náboženský, dvojdielny Archív starých česko-slovenských listín, písomností a dejepisných pôvodín pre dejepis a literatúru Slovákov, Sv. Metod a Uhorsko, Arpád a Uhorsko, Dejiny Slovákov, Slováci v Uhorsku a štvordielne Záhady dejepisné, ktoré vyšli v Prahe.

■ SLOVENSKÝ PALACKÝ

Vo svojej práci bol ovplyvnený romantizmom doby a publikoval aj tvrdenia, ktoré dnes vnímame ako mylné, predsa ho právom môžeme označiť za najsilovnejšieho a najplodnejšieho slovenského historika 19. storočia, ktorý si už za života vyslúžil epiteton „Slovenský Palacký“.

Pravda, mal aj odporcov. Jaroslav Vlček sa o jeho diela vyjadril, že ide o „pouhý potíšený papier“ a Albert Pražák sa o ňom zmiňuje ako o „vedeckom fantastovi“ a „romantizujúcom kronikárovi“. Jeho súčasníci, ale i nastupujúca generácia dejepiscov ho však napriek všetkým omylom mali v úcte.

„Pracovitý, neumdlievajúci, beznáročný, malých potrieb životných dal národu všetko, na čo stačili jeho skromné sily. Veľmi mnoho jeho prác prejde cele bez úžitku, lebo boli mŕtve už pri svojom vzniku, ale vždy ešte z jeho diela ostáva dôležitá časť: výsledky štúdií archíválnych, pramených a činnosť editorská,“ napísal Prúdy k Sasinkovej osemdesiatke.

Okrem uvedených kníh bol Franko V. Sasinek aj tvorcom učebníc, písal náboženské diela a pokúšal sa aj o veršovanie, písal didaktické poviedky a divadelné hry. Ich kvalita však nedosiahla úroveň historických prác. V roku 1875 sa na stránkach Národných novín venoval aj otázke folkloristiky a etnografie, vede, v ktorej by sa podľa jeho názoru mal spájať historický výskum s geografickým.

Jozef ŠEBO bol všade tam, kde boli potrebné jeho ruky, hlava aj srdce

A z prvého platu si kúpil harmoniku...

Text a foto: Jozef SLIACKY

Pred pätnástimi rokmi 15. mája 2006 zomrel agilný kultúrny pracovník Jozef ŠEBO. Jeho život sa spája najmä s Tajovom. Narodil sa 14. novembra 1919. Po absolvovaní Učiteľského ústavu ho poslali učiť do horskej dediny Kordíky. Z prvého platu si vraj kúpil harmoniku. V októbri 1945 sa oženil a rodina sa rozrástla o šesť potomkov. Keď sa v roku 1953 uvoľnilo učiteľské miesto v susednom Tajove, prišiel do tejto dediny známej najmä dvoma významnými rodákmi – spisovateľom Jozefom Gregorom Tajovským a vynálezcom Jozefom Murgašom.

Zaujímal sa o ich život a dielo a vynaložil veľké úsilie, aby sa jeden z najstarších domov v centre obce stal múzeom približujúcim tieto osobnosti. Otvorili ho v roku 1968 a Jozef Šebo vedľa pracovných a rôznych kultúrnych aktivít zbral na seba i úlohu lektora, ktorý nikdy neodmietol tých, ktorí prišli do Tajova nielen nadýchať sa čarovnej atmosféry Kremnických vrchov, ale priviedla ich i túžba dozvedieť sa viac o spomenutých rodákoch.

„Môj vzťah k Tajovskému má korene v mojej účasti na Tajovského pohrebe v Tajove 25. mája 1940, na ktorom sme sa ako študenti Učiteľského ústavu zúčastnili. Keď som

sa dostal učiť do Tajova, začal som viac čítať jeho poviedky a hľadať v nich Tajov a v Tajove Tajovského,“ zaspomínal si Jozef Šebo v jednom rozhovore.

Už v rodnej Valaskej sa zapojil do aktivity miestnych divadelných ochotníkov a tejto záľube zostal verný i v Kordíkoch a v Tajove, kde v roku 1946 založil pri MO MS divadelný krúžok. S ním za polstoročie navštívil vyše sto predstavení. Tajovskí ochotníci sa prezentovali nielen vo svojej dedine, ale radi ich prijali aj v iných dedinách a nemohli chýbať na divadelných prehladkach, z ktorých sa obyčajne vracali s oceneniami. Okrem divadelnej

aktivity, keď bol hercom i režisérom, viedol obecnú kroniku, býval starejším na svadbách a v kostole oživoval omše ako kantor a organista. „Tak ako som cítil, že moje miesto je nie-

MEMORIÁL

len v škole, ale aj za organom v kostole, po čom som od mladosti túžil, tak som cítil potrebu neuzavrieť sa do štyroch stien triedy, ale vyjsť na pole osvetly, dvíhať kultúrnu úroveň spoluobčanov a najmä mládeže. Byť všade tam, kde boli potrebné moje ruky, hlava i srdce,“ vyznal sa Jozef Šebo. Spomienky na Jozefa Gregora Tajov-

Život agilného kultúrneho aktivistu Jozefa ŠEBA bol spojený najmä s Tajovom.

ského zachytil knižne a na popud spisovateľovej dcéry Dagmar Gregorovej-Prášilovej dal na papier aj vlastnú autobiografiu pod názvom Smidky môjho chlebká. Zachytil v nich príbeh na prvý pohľad obyčajného, ale v skutočnosti čínorodého človeka, ktorého život nebol ľahký, striedali sa v ňom radosť i sklamanie, ale vždy našiel v sebe dost' sil opäť sa postaviť na nohy a hľadať cesty a spôsoby šírenia vzdelanosti i kultúrnosti.

Pedagogickú, kultúrnu a osvetovú prácu Jozefa Šeba ocenili rôzne inštitúcie. Medzi nimi i Matica slovenská, ktorá ho vyhodnotila ako najlepšieho sprievodcu po našich literárnych múzeách. V roku 1989 si

prevzal vyznamenanie Zaslúžilý pracovník kultúry a o tri roky na to mu prezident Václav Havel odovzdal na Pražskom hrade medailu Jána Amosa Komenského ako ocenenie Šebových úspechov v pedagogicko-metodickej i osvetovej práci.

Od vlani pripomína v Tajove Jozefa Šeba drevená busta, dielo rezbára Martina Kalmana. „Z rozprávania pani starostky som sa dozvedel o pávovi Šebovi mnoho zaujímavostí, no a po tom všetkom som pochopil, že to bol človek, ktorý si jednoznačne zaslúži mať svoju podobizeň,“ vyjadril sa autor k svojmu dielu na stránkach Tajovských novín. „Nielenže sa zaslúžil o vznik múzea J. G. Tajovského, ale bol to človek vzdelaný a veselý, otvorený pre ľudí. Presne taký, akých je v týchto pohnutých časoch čoraz menej.“ Busta stojí na podstavci pred budovou bývalej školy. V jej susedstve je drevená sova ako symbol múdrosti, vzdelanosti. Pamiatke Jozefa Šeba, ktorý môže byť príkladom pre pronárodných a kultúrnych aktivistov, sa môžeme pokloniť na tajovskom cintoríne, kde spolu s manželkou Martou spí svoj večný sen v susedstve obdivovaného Tajovského...

Vlastenec Peter Rastislav SOCHA oslávil významné životné jubileum

Bojovník za národ sedemdesiatročný

Viliam KOMORA – Foto: archív autora

Významný slovenský vlastenec, ktorý „bojoval“ za náš štát, samostatnosť SR, slovenský jazyk, za národ, za Maticu slovenskú plukovník PharmDr. Peter Rastislav SOCHA oslávil 25. mája sedemdesiat rokov života. Narodil sa v Hanušovciach nad Topľou, vlastenecké, národovecké, štátotvorné a matičné obdobie prežil najmä v Bratislave.

Sedemdesiat rokov doktora farmácie Petra Rastislava SOCHU možno obsiahnuť slovami príkladný vlastenec.

Popredný predstaviteľ vojenskej farmácie, ale najmä oduševnený pronárodne orientovaný aktivista Peter Rastislav Socha málokedy chýbal na dôležitých vlasteneckých podujatiach s okruhom spolubojovníkov a matičiarov.

Niekoľko funkčných období bol P. R. Socha členom Výboru MS, dlhoročným predsedom MO MS v Petržalke, predsedom celomestskej koordinačnej rady MS, prvým predsedom Krajskej rady MS Bratislavského kraja a prvým riaditeľom Domu MS Bratislava.

■ STOĤ AKTIVÍT

V roku 1991 sa stal zakladajúcim predsedom Asociácie slovenských vojakov (ASV), ktorá mala veľký vplyv v zápase o samostatnosť SR a významne sa pričinila o budovanie Armády SR. V roku 1992 bol poslancom federálneho parlamentu, jeden z tých, ktorí odhlásili rozdelenie ČSFR. Pomáhal budovať SR, asi desať rokov novinárčil, publikoval – aj v SNN, a mal i vystúpenia v televíziách. Dr. Socha ukončil Strednú všeobecnú-vzdelávaciu školu v Giraltovcach, Farmaceutickú fakultu UK v Bratislave, kde bol neskôr promován za doktora farmácie. Po štúdiu pracoval ako lekárnik, vykonal atestáciu prvého stupňa. Má dve deti – syna Petra a dcéru Júliu, teší sa z dvoch vnukov a dvoch vnučiek. Pre ťažké ochorenie manželky a možnosti vyššej medicínskej dostupnosti pre rodinu „...som podľahol dlhoročnému volaniu armády. A ešte v roku 1980 som nastúpil ako asistent na Vojenskú katedru UPJŠ v Košiciach, kde som vyučoval vojenskú farmáciu

na lekárskej fakulte. To vyriešilo všetky moje starosti s liečbou manželky a detí. Tak som počas ďalších operácií manželky nemusel nikoho prosiť o pomoc s deťmi, ale s pomocou škôly som sa sám mohol postarať o drobné deti a ešte aj denne navštevovať manželku vo FN Košice“, hovorí Dr. Socha.

■ FUNDOVANÝ ODBORNÍK

Diaľkovo vyštudoval Pedagogiku pre dospelých na Filozofickej fakulte UPJŠ Prešov. V roku 1984 ho preložili do Bratislavy na miesto odborného asistenta a šéfa výučby na Farmaceutickú fakultu. Ako najfundovanejší odborník pre vojenskú farmáciu a ďalšie vojensko-medicínske predmety vyučoval poslucháčov Lekárskej fakulty UK, Vysokej školy múzických umení a Vysokej školy výtvarných umení. V rokoch 1991 – 1992 pôsobil ako vedúci odborník – špecialista na Odbore zbrojnej výroby Ministerstva hospodárstva. Neskôr pracoval v rôznych zdravotníckych inštitúciách, pôsobil tiež v Matici slovenskej. Naďalej sa aktívne zapájal a stále zapája do národného, vlasteneckého a matičného života. Ako významný člen sa v roku 2016 zúčastnil na Kongrese slovenskej inteligencie.

Za Maticu slovenskú, SNN želáme plk. Dr. P. R. Sochovi mnoho zdravia, šťastia a sil do ďalšej práce pre slovenský národ.

Dvojčíslo Slovenských pohľadov 5 – 6/2021 s celým radom podnetných textov

Kvalita žobre, keď prednosť dostáva brak

Radoslav ŽGRADA – Foto: obálka nového čísla SP s reprodukciami diela akad. mal Milana Rašlu

Posolstvo z titulku obsahuje výzva šéfredaktora Slovenských pohľadov Bystríka Šikulu Pomôžme si sami! Najnovšie dvojčíslo prináša memoriami na Š. M. Daxnera z pera Jána Bábika. Dalimír Hajko spomína na Jozefa Malovca a Peter Cabaďaj na Ladislava Ballega. V čísle je vyčlenený väčší priestor výročiu slovenského PEN klubu. Samozrejme, nechýba kvalitná próza a poézia, recenzie a pravidelné rubriky.

Slovenské pohľady (na literatúru, umenie a vedu) sa tohto roku dožívajú dvoch významných výročí: sto sedemdesiatich piatich rokov svojho založenia a sto štyridsiatich rokov svojho obnovenia. Pripomeňme, že časopis založil v roku 1846 J. M. Hurban a že ich vydávanie v roku 1881 obnovili Svetozár H. Vajanský a Jozef Škultéty. Pohľady sú v súčasnosti druhým najstarším literárnym časopisom v Európe. Počas celej svojej histórie boli zárukou kvality, ktorá nechýba ani v najnovšom dvojčíse za máj a jún.

■ KRAJINA PRE NÁS?

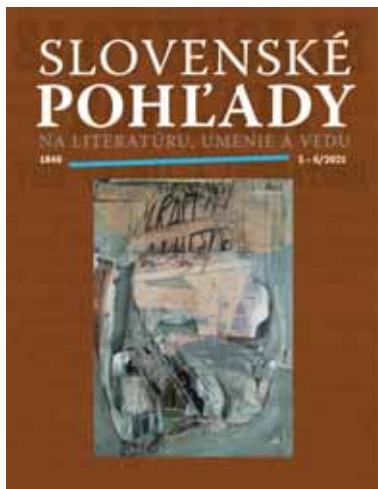
O úvodník pod názvom Je ešte táto krajina pre teba a pre mňa sa postaral dlhoročný prispievateľ a čerstvý osemdesiatnik Dušan Kerný. Číslo prináša ukážky z poézie od Francisa Villona prebásnené Jánom Smrekom, preklady básní Li Po, stredovekého čínskeho autora považovaného za vrcholného predstaviteľa klasickej formy, od Mariána Šidlíka, básne z rukopisu pripravovanej zbierky Barbora od Petra Mišáka, ako aj ukážky od Mariána Grupača, Martina Chudíka a Zlaty Matlákovéj. Šéfredaktor Slovenských pohľadov

prichádza s výzvou Pomôžme si sami! ako reakciou na skokové zníženie dotácie Matici slovenskej Ministerstvom kultúry SR, čo sa negatívne dotklo aj samotného časopisu. Veľmi tvrdo, ale, bohužiaľ, najmä pravdivo komentuje a hodnotí kvality a pôsobenie súčasnej ministerky kultúry Natálie Milanovej a žiada o pomoc so záchranou periodika.

Ján Bábik nám pripomenie významného národného buditeľa Štefana Marka Daxnera – účastníka Žiadostí slovenského národa, revolučných rokov 1848/1849, ktorý sa spolupodieľal na koncipovaní Memoranda národa slovenského a zaslúžil sa o vznik prvého slovenského gymnázia v Revúcej i Maticie slovenskej. Andrea Lesková sa zamyšľala nad problémami dneška v príspevku Neprepadajme neistote. Dalimír Hajko zaspomína na slovenského skladateľa Jozefa Malovca. Jozef Kollár sa predstaví krátkou prozaickou ukážkou pod názvom Tento sen a Milan Zelinka ukážkou Balvan.

■ LŮŽKO Z LALIÍ

Lukáš Krajčír analyzuje v príspevku Matica slovenská v medzi-vojnovom období poéziu Janka

Jesenského a jeho vzťah k národnej inštitúcii. V svojej pravidelnej rubrike Luba Šajdová vyspovedala orientalistu, spisovateľa a prekladateľa Jána Paulínyho. Peter Cabaďaj nám priblíži život a dielo Ladislava Ballega pri príležitosti jeho nedožitých osemdesiatin. V najnovšom čísle si pripomenieme aj Vincenta Šikulu pri príležitosti osemdesiateho piateho výročia jeho narodenia a dvadsať rokov od úmrtia príspevkom od Jozefa Čertíka Ustlal si na ľaliách

poľných. Jaroslav Vluka píše o knihe Pavla Rankova Legenda o jazyku, ktorá hovorí o problematike Jána Nepomuckého. Anton Hykisch bilanuje Zložitú cestu PEN klubu, k tridsiatemu výročiu spolku sa svojimi príspevkami pridali aj Mária Bátorová, Ladislav Volko, Andrej Ferko a Jozef Heriban. Svoju prózu Veselé časy predstaví Viera Švenková. Jazykovedec Ján Kačala sa venuje problematike jazyka a literatúry pre deti. Jozef Chovanec píše o fungovaní politických strán a participácii občanov na demokracii a veciach verejných v Slovenskej republike. Rubriky Sedem viet o siedmich knihách sa v čísle zhostil Lukáš Perný, recenzoval knihy: U. Widmera Peniaze, práca, strach a šťastie, Ch. Dickens Americké poznámky, H. Sienkiewicz Listy z Ameriky, M. Klenka Politika bez moci, D. Hajka Literatúra ako existenciálna komunikácia, R. Michelka Eseje o kríze a A. Huxleyho Prekrásny nový svet.

■ AJ TRVALKY SÚ KVETY

Pohľady tradične prinášajú recenzie viacerých domácich aj zahraničných autorov (M. Rúfus – dva výbery z diela: Prameň

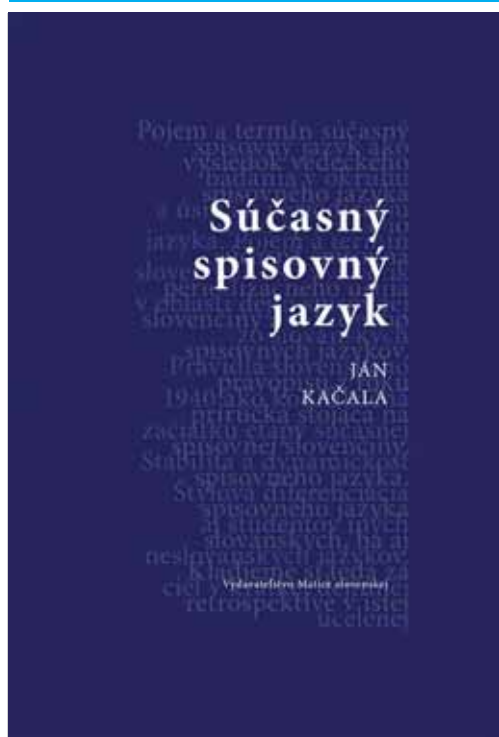
a Studňa; B. Šikula: Kvet medzi priepasťami; dvojrecenzia Z. Matlákovéj: Trvalky; L. Cabala: Satori v Trenčíne; I. Válek: Povesti o slovenskej vede), pravidelné rubriky od Gustáva Murína Laboratórium či Spoza Moravy od prof. I. Pospíšila, kde nahliadneme do literárnej tvorby a najmä kritiky u našich západných susedov. V poslednom období zaznamenala Matica slovenská dve obrovské straty na poli vedeckom a publicistickom v podobe úmrtí Tomáša Winklera, pripomína si ho Peter Mišák, a profesora Richarda Marsinu, útoriadky píše Anton Hrnko. V zápisníku sa taktiež rozlúčime slovom P. Cabaďaja s Júliom Rybákom a Viliamom Turčánym (text P. Tollarovič). Etela Farkašová nás navadí na ďalšie číslo časopisu Nový život, periodika vydávaného vojvodinskými Slovákmi v Báčskom Petrovci. Číslo tradične uzatvára rubrika od Štefana Haviara Pripomíname si.

Výtvarný sprievod čísla je vytvorený z diel a prác maliara Milana Rašlu. Narodil sa v roku 1946 v Bratislave. Študoval krajinársku a figurálnu maľbu. Od roka 1972 je profesorom na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave a od roka 1987 pôsobí aj na Katedre scénografie Divadelnej fakulty Vysokej školy múzických umení v Bratislave. Jeho tvorba vyrastala z úsilia o rozšírenie formálnych i obsahových možností obrazu. Široký rozsah tvorby zahŕňa pestrý register od komornej i monumentálnej maľby cez 3D maliarsky objekt až po inštaláciu. Vo svojich intelektuálne koncipovaných obrazoch projektuje autor svoju reflexiu doby, miesta a najmä seba samého.

V matičnom vydavateľstve vyšlo ďalšie dôležité a potrebné jazykovedné dielo

Monografia o súčasnom spisovnom jazyku

KNIHA TÝŽDŇA

Po kodifikačnej príručke Krátkom slovníku slovenského jazyka vyšlo vo Vydavateľstve Maticie slovenskej ďalšie dôležité jazykovedné dielo Súčasny spisovný jazyk. Prehľad základných faktov a poznatkov o súčasnej spisovnej slovenčine využijú najmä študenti, pedagógovia, lingvisti či záujemcovia o náš národný jazyk.

Významný slovenský jazykovedec profesor Ján Kačala analyzuje v najnovšej monografii súčasný stav spisovnej slovenčiny a jazykovej kultúry často s retrospektívnym presahom. „Autor objasňuje aj význam predchádzajúcich kodifikačných etáp v procese vývinu súčasnej slovenčiny, akými boli napríklad Pravidlá slovenského pravopisu z roka 1940 a takzvaný martinský úzus. Vysvetľuje podstatu jazykovej normy a kodifikácie spisovného jazyka, podáva základné údaje o platných kodifikačných príručkách a o prameňoch na poznávanie spisovnej slovenčiny, rozoberá vzťah spisovného jazyka a jazykovej kultúry a kritériá spisovnosti jazykových prostriedkov. Nevyhýba sa ani problematickým miestam súčasnej jazykovej normy, naopak, usiluje sa ich identifikovať v hláskosloví, tvarosloví, slovnej zásobe a v syntaxi a poukázať na širšie systémové súvislosti daných javov,“ ozrejmil obsah publikácie riaditeľ Vydavateľstva MS Stanislav Muntág. Čitatelia nájdu v diele pravopisnú sústavu spisovnej slovenčiny, ako je kodifikovaná v platných Pravidlách slovenského pravopisu z roka 1991 a v ich novších vydaniach. Venuje sa aj vybraným teoretickým problémom a vývinovým tendenciám súčasnej jazykovedy.

Ján Kačala, známy slovenský jazykovedec a univerzitný pedagóg, je spoluautorom viacerých dôležitých jazykovedných diel vrátane kodifikačných príručiek ako Krátky slovník slovenského jazyka alebo Pravidlá slovenského pravopisu. Je autorom veľkého počtu vedeckých štúdií a takmer tridsiatich jazykovedných monografií.

Veronika GRZNÁROVÁ

MEDAILÓN

Pochádza z významnej hereckej rodiny, kde sa talent akoby rozdával. Obľúbený herec Ján KRONER ml. sa však raz vyjadril, že rodina ho k tejto profesii nevedla. Aj napriek tomu si herectvo zamiloval a na doskách SND strávil roky. Jeho otec i strýko boli herci, je bratrancom Zuzany Kronerovej. Ján Kroner sa prvý júnový deň dožíva šesťdesiatich piatich rokov.

Študoval na strednej škole strojníckej v Po-

Strach o filmového Nebojsu

važskej Bystrici, neskôr na VŠMU v Bratislave. Prvýkrát sa objavil pred kamerou v roku 1980 ako dvadsaťštyriročný. Z filmov spomeňme Rozprávku svätého Jánovej noci, Nebojsa, O hlúpej žene, Oběti a vrazi, Kruté radosti, Polčas rozpadu, Libáš jako Bůh, Obchod so šťastím alebo Love. Určite každý ho pozná ako krčmára Miša v seriáli Profesionáli. Herec a zabávač sa vďaka mnohým úspešným úlohám vo filmoch, v seriáloch či aj v divadle, ale najmä v Profesionáloch, stal na Slovensku doslova legendou.

V roku 2009, keď bol na vrchole diváckej obľúbenosti, sa pustil do podnikania. Zaumienil si znovu oživiť bratislavské divadlo Malá scéna. Pozoruhodné bolo, že budovu „svojho“ divadla prevzal v dezolátnom stave, a zrekonštruoval ju v rekordne krátkom čase – v podstate za leto. Otvoril ho v októbri 2010 s netajenou eufóriou. Nápor práce i neúspech zohnal peniaze pre divadlo sa podpísali pod jeho zdravotný stav.

V roku 2011 sa úplne rozlúčil s herectvom, od toho času sa neobjavil v nijakom filme ani v seriáli. V roku 2016 však prekvapil kolegov i divákov, keď sa ukázal v programe Inkognito ako tajný hosť. Depresie ho však natrvalo uzavreli do chráneného azylu. Posledné správy o ňom dokonca hovorili o pokuse o samovraždu. Strach o Nebojsu má reálne kontúry...

Ludovít KUSAL

HUMORESKA

Ste multimiliardár a chcete sa popýšiť pred svojimi spoluobčanmi? Vlastné lietadlo, zbierka prepychových áut, megakaštieľ na Riviére, reprezentatívna manželka spomedzi víťaziek Miss Universe to sa už nenosí. To si môže dovoliť hociktorý multimilionár alebo slovenský politik. Letenky cestovnej kancelárie SpaceX do vesmíru sú len po päťdesiatich piatich miliónoch dolárov na desať dní. Čochvíľa tam bude lietať stredná vrstva. Medzi najbohatšími z najbohatších sa objavil nový módný trend. Vlastniť absolútne originál, niečo, čo nemôže mať rovnaké nikto na svete. Živý

Strom. Multiak predsa nebude čakať päťdesiat rokov, kým Strom vyrastie. Ani na to nepôjde ako naša prezidentská kancelária, ktorá má socialistický záväzok vysádzať

Milión? Pán Acree nevšedný Strom v tej cene nájde. Dohodne sa s majiteľom a zariadi presadenie Stromu s veľkým S pred multiakovu vilu či kancelárie. Ak multiak pred svo-

Washingtonu mu nerobí problém. A pritom to nie je jednoduchý biznis. Krúti sa v ňom milióny dolárov. Konkurencia je tvrdá. Keď sa objaví na trhu mimoriadne cenný

po Silvestri. Jeho stromový klenot, ktorému dal meno Strom života, má stopäťdesiat rokov. Päť metrov vysoký prastarý olivovník našiel v Toskánsku. Len prevoz do USA stál do stotisíc dolárov. V Kalifornii sa mu údaje vynikajúco darí. Možno to nebola dobrá kúpa. Olivy sú riskantný kšeft. Olivový olej Genco Pura dovážala z Taliánska rodinná sicílsko-newyorská firma Vita Corleoneho. Jej konkurenti sa nedoživali vysokého veku napriek tomu, že ešte nebol covid. Pán Chen mal radšej kúpiť z TANAP-u storočnú limbu. Ak by zavazadla novej jazdovky, možno by ju dostal zadarmo. A naše ochránarske spolky by sa pochválili záchranou Stromu.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Pán Chen dostal chuť na storočnú tatranskú limbu

tisícvesto stromčekov ročne. Aby sa stala prvou uhlíkovo neutrálnou verejnou inštitúciou na Slovensku. Ďakujeme, len to nám nemultiakom doteraz chýbalo k šťastiu. Multimiliardár si zavola obchodníka špecializovaného na unikátne stromy. Napríklad majiteľa firmy Green Integrity z Floridy. Zadá mu objednávku. Povie sumu, ktorú chce investovať. Pol milióna dolárov?

jím kaštieľom niekde v Hollywoode nemá dostatok priestoru na šesťdesiatmetrovú sekvoju, pán Acree odporúča kúpu vedľajšej milionárskej vily. Zbúrať a pozemok zmeniť na záhradu. Sredobodom párheterovej záhrady bude Strom. Pán Acree vlastní špeciálnu techniku. Vytiahnutie storočného duba zo zeme niekde vo veľhorách Nepálu a jeho presadenie trebárs do

exemplár, licituje sa ako na trhu s otrokmi. Taký pán Chen z Los Angeles sa pochválil novinám Wall Street Journal svojim Stromom. Osemnásť mesiacov mu trvalo len jeho hľadanie. Cenu neprezradil, ale lacný nemohol byť. Predsa pri vile za šesťdesiatpäť miliónov dolárov v Beverly Hills nebude stáť atrapa vianočného stromčeka kúpeňo za päť euro v akcii na tržnici

Osvetár Ján STRAKA – neznámy a odvážny národovec ťažko skúšaný osudom

Matičiar si uctili katolíckeho aktivistu

Michal MATEČKA, riaditeľ D MS v Košiciach

Desiateho mája uplynulo stošesťdesiat tri rokov od narodenia kultúrno-osvetového pracovníka, uvedomelého národovca a organizátora slovenského katolíckeho ľudu Jána Straku. Pri tejto príležitosti sa Dom Matice slovenskej v Košiciach rozhodol zorganizovať spomienkové podujatie. Na pietnom akte položená venca k jeho buste sa zúčastnil predseda Matice slovenskej Marián Gešper s delegáciou.

Osobnosť Jána Straku je známa predovšetkým na východnom Slovensku a za všetko, čo vykonal počas svojho života, by naňho mali byť východniari patrične hrdí. Ján Straka sa narodil a žil v časoch, ktoré boli pre slovenský národ mimoriadne nepriaznivé. Celý jeho život bol poznamenaný bojom za obhajobu a práva národa. Za svoje neochvejné slovenské presvedčenie si vytrpel aj veľa prikoria.

PETIČIAR A AGITÁTOR

Ján Straka nemal nijaké vyššie vzdelanie, nebol politik, kňaz či učiteľ.

MEMORIÁL

Pochádzal z jednoduchého, ale o nič menej úctyhodného rodu. Bol synom mlynára a vyučil sa za mlynára i tesára. Venoval sa samoštúdiu literatúry. Práve v ich knižnici sa stretol s Katolíckymi novinami, do ktorých aj začal pravidelne prispievať svojimi článkami. Články historického, vlastivedného a náboženského charakteru publikoval i v rôznych iných periodikách. V rokoch 1897 – 1899, keď sa biskup Žigmund Oskar Bubicsov angažoval za myšlienky jednotného maďarského národa medzi nemaďarskými obyvateľmi a za zavedenie maďarských kázní do košickej diecézy, Straka protestoval. Zozbieral vyše päťtisíc podpisov za slovenské cirkevné spevy a za slovenskú bohoslužbu od slovenských veriacich. S biskupom viedol aj polemiky v novinách a ten ho označil za „nebez-

Predseda MS Marián GEŠPER na spomienkovom akte na počesť katolíckeho aktivistu Jána STRAKU v Košiciach

pečného slovenského extrémistu“ Podporoval slovenských kandidátov vo voľbách do uhorského snemu. Keď sa angažoval v Ľudovej strane, dostal zákaz vstúpiť do Šarišskej župy. Keď bola založená Slovenská ľudová strana, Straka bol pri tom. V roku 1906 pred voľbami agitoval za ich kandidáta Ivana Pivka. Obaja boli za to odsúdení.

V roku 1909 sa presťahoval do Prešova, kde sa stal spoluzakladateľom filiálky Tatra banky a začal tu pracovať ako bankový zriadenec. Vedenie banky to v tomto meste nemalo ľahké, ale aj napriek všetkému zlému banka zaznamenala svoj rozkvet.

SVÄTOVOJTEŠKÝ PROPAGÁTOR

Ján Straka si uvedomoval význam Spolku sv. Vojtecha a veľkou mierou sa pričínal o rozšírenie jeho

členov na východnom Slovensku. V roku 1886 mal tento spolok len päťdesiatšesť členov v košickom biskupstve, vďaka Strakovi tento počet v priebehu rokov stúpal a v roku 1917 dosiahol počet 2 382. So spolkom spolupracoval aj pri zakladaní jednotateľstiev na východnom Slovensku. Zaslúžil sa o rozšírenie slovenských kníh a periodik na Above a Šariši. Do povedomia ľudí dostal katolícku slovenskú literatúru, predovšetkým vydania Spolku sv. Vojtecha. Bol organizátorom a propagátorom mariánskych púťí. Zvlášť blízke mu bolo pútnické miesto na Mariánskej hore v Levoči. Aj tieto púte prispievali k šíreniu slovenských kníh medzi ľud a mali veľký význam pri formovaní slovenského národného povedomia. V októbri 1918 Straka v Košiciach s radosťou uvítal oslobodenie Slovenska a stal

sa členom zastupiteľských orgánov a funkcionárom slovenských národných spolkov tu pôsobiacich, i keď on sám pôsobil ešte v Prešove.

V júni v roku 1919 maďarská Červená armáda obsadila Košice. Strakov dom v Košiciach bol vyrabovaný ešte pred jej príchodom. Straka stihol previezť peniaze Tatra banky do Ružomberka. Ľudia pred strachom z maďarskej armády utekali na sever. Straka sa dobrovoľne vrátil do Prešova, no hneď bol aj zatknutý a obvinený zo spolupráce s československými úradmi, za slovenskú národnú prácu, a dokonca mu pripisovali aj zodpovednosť za odpor slovenského ľudu proti príchodu bolševickej armády. Najprv ho väznili v Prešove, potom v Košiciach, Miškolci a Hatvane. Z väzenia sa vrátil s podlomeným zdravím.

VZOR PRE VLASTENCOV

Predseda Matice slovenskej Marián Gešper o ňom povedal: „Treba uznať jeho osobnú iniciatívu v mnohých smeroch vlasteneckej či slovenskej činnosti. Do určitej miery je aj vzorom pre národovcov, ktorí pôsobili v tom čase. Výsledky, ktoré dosiahol Ján Straka, sa, bohužiaľ, prejavili v pozitívnom zmysle slova až po určitých rokoch. Sám zažil prenasledovanie, väznenie, musel veľmi veľa urobiť aj pre svojich spolubojovníkov vtedajšieho cirkevného hnutia pri presadzovaní slovenčiny, ale to zadosťučinenie je len historické, nedožil sa ho. Ale na druhej strane možno povedať, že jeho odkaz i jeho dedičstvo sú veľmi živé.“

Vranovskí matičiari inovatívnym spôsobom priblížili dejinné udalosti

Online prednáška o druhej svetovej vojne.

Text a foto: Jana GEŠPEROVÁ

Obmedzenia súvisiace s protikovidovými bezpečnostnými opatreniami sa dotkli každodenného osobného i pracovného života a mnoho učiteľov sa zo dňa na deň ocitlo v situácii, keď sa musia nevyhnutne naučiť vyrovnávať s vyučovaním v online priestore. Aj keď táto forma výučby nedokáže celkom plnohodnotne nahradiť vyučovanie v triede, sú spôsoby, ako mať so žiakmi osobnejší kontakt a zapojiť do práce všetkých spoločne.

OP MS Vranov nad Topľou v spolupráci s Hornozemplínskou knižnicou na základe záujmu zorganizovalo online prednášku spojenú s prezentáciou výstroja a výzbroje vojakov z tohto obdobia a následnú besedu pre žiakov 2. a 3. ročníka Strednej odbornej školy drevárskej. Miesto konania bolo v priestoroch HZK vo Vranove nad Topľou.

Po vyriešení technických záležitostí a úvodnom spojení so žiakmi sa ujal slova Mgr. Ľuboš Demčák, ktorý

po začiatkových formalitách odovzdal slovo Miroslavovi Gešperovi, vedúcemu OP MS vo Vranove nad Topľou, ktorý dopodrobna rozobral príčiny vzniku vojny cez jej priebeh až po vypuknutie SNP a udalosti s ním spojené na východnom Slovensku. Študenti sa dozvedeli veľa aj o oslobodzovacích bojoch a diani po podpísaní kapitulácie fašistickým Nemeckom.

Na záver sa ešte uskutočnila beseda, kde otázky žiakov dosvedčovali pozitívny záujem a účinný

spätnú väzbu o túto formu priblíženia svetovej i našej histórie. Ukázalo sa, že aj týmto spôsobom sa dá učiť a poznávať inovatívne, prijemne a zážitkovo i mimo školských lavíc. Zároveň treba vyzdvihnúť ukázkovú spoluprácu medzi Maticou slovenskou, HZK, súčinnosť vranovských škôl, ich žiakov a pedagógov, bez ktorých by prednáška nemala zmysel.

Odišiel predseda MO MS vo Veľkých Vozokanoch Jozef HAVETTA

Strata činorodého obetavého matičiara

Veronika BILICOVÁ, Dom MS v Nitre

Desiateho mája tohto roku sa príbuzní, známi aj matičná rodina naposledy rozlúčili so zosnulým predsedom Miestneho odboru Matice slovenskej vo Veľkých Vozokanoch Jozefom HAVETTOM, ktorý bol v roku 1968 zakladajúcim členom obnovujúceho matičného odboru, krátko nato až do dnešných dní aj jeho dlhoročným predsedom. Za všetkých okolností, ktoré boli priaznivé aj nepriaznivé, podporoval kultúrny, spoločenský, záujmový a národný život v tejto obci i s orientáciou na deti a mládež.

Dlhodobým úsilím predsedu MO MS vo Veľkých Vozokanoch Jozefa HAVETTU bolo zviditeľnenie pamiatky rodáka a priateľa, režiséra „novej vlny“ Ela Havetta.

Pre Jozefa Havetta boli pevnými životnými piliermi rodina, hlboká viera v Boha a Matica slovenská, pre ktorú v obci vykonal nemalo práce od budovania základov odboru. Po zásluže získal pre veľkovožokánsky miestny odbor MS Striebornú medailu Matice slovenskej

a v minulom roku mu vo Zvolenskej Slatine udelili Mimoriadnu cenu Matice slovenskej. Ocenenia si Jozef Havetta veľmi vážil, no jedným z jeho najväčších posledných priani bolo zviditeľnenie režisérskej osobnosti veľkovožokánskeho rodáka a priateľa – režiséra Ela Havetta. Jozef Havetta vyše pol storočia vykonával funkciu kostolného otca v rímskokatolíckom Kostole sv. Mikuláša vo Veľkých Vozokanoch. Počas rekonštrukcie tohto kostola pôsobil aj vo farnosti v susedných Nemčiňanoch. V minulosti vykonával funkciu i v dozornom výbore za obec Veľké Vozokany v obchodnej spoločnosti COOP Jednota Slovensko. Jeho odchodom stráca Matica slovenská nesporného obetavého človeka, ktorý napriek ťažkým životným ranám bol pre mnohých vždy oporou, povzbudením, zosobením skromnosti a obrazom tvorivej sily a viery v dobro.

MATIČNÉ DEPEŠE

SLOVESNÁ JAR 2020/2021

Spolok slovenských spisovateľov v súčinnosti s Maticou slovenskou v Martine s podporou FPU pripravil zaujímavé programy Slovesnej jari 2020/2021, v ktorých 15. 6. o 16. hod. v Galérii Mikuláša Galandu v Turčianskych Tepliciach v pásme Aplikovaná poézia Ondrej Nagaj a Peter Mišák v prostredí inštalácie umeleckých fotografií Gustáva Hegedúša prednesú navzájom svoje verše. Vo štvrtok 17. júna o 14. hod. v martinskom Krajanskom múzeu MS (Hronského dom) sa uskutoční beseda Romana Michelka s Eduardom Chmelárom pod názvom Rekonštrukcia slovenských dejín a v ten istý deň o 16. hod. budú v Turčianskej galérii v Martine spisovatelia Igor Válek a Jaroslav Klus hovoriť o láske k literatúre silnejšej ako ideológia a moralizmy v programe Literatúra nad – izmami.

VÝCHODNÁ V NOVOM ŠATE

Folklorný festival Východná 2021 bude mať vzhľadom na novú, v minulosti nepoznanú situáciu novú formu. Jeho šesťdesiaty šiesty ročník pre pandemické obmedzenia sa uskutoční od 30. júna do 4. júla v online priestore v kombinácii s televíznym/rozhlasovým vysielaním, na ktorom odznejú audiovizuálne a zvukové záznamy prejavov tradičnej kultúry, ktoré majú už vyše storočnú tradíciu.

SVETLO ZALIAJE V SKLE

Pod takýmto názvom pripravil bilančnú výstavu svojej tvorby na Hlohovskom zámku popredný slovenský umelecký sklár Drahoš Prihel. Kolekciu hutne modelovaných sklenených artefaktov tvaroval v spolupráci so skvelými majstrami AG sklárne Karlov (ČR). Výstava potrvá do 25. júla.

TRADÍCIE INŠPIRUJÚ INOVÁCIE

Východoslovenská galéria v Košiciach v týchto dňoch predstavuje projekt ENTER – galéria 21. storočia s uvedením nového katalógu Umením a slovom, ktorý približuje kultúrne dedičstvo rádu premonštrátov v Jasove aj aktuálnou výstavou. Katalóg je dielom výskumu deviatich odborníkov z rôznych oblastí historických vied. Projekt prostredníctvom výzvy Tradície inšpirujú inovácie podporil KSK a v rámci neho zrealizovali vstupný priestor VSG. Tretieho júna mohla verejnosť besedovať nielen z kurátorkou výstavy Katarínou Nádaskou, ale aj z autormi katalógu.

LEONARDO V TATRÁCH

Tatranská galéria v Poprade opäť prichádza s unikátnym výstavným projektom. V spolupráci s medzinárodnými partnermi, mestom Poprad a Prešovským samosprávnym krajom pripravila výstavu o renesančnom géniovi Leonardovi da Vinci. Od 11. júna v jej priestoroch môžu návštevníci spoznávať vynálezy, maľby, kresby tohto majstra, pozrieť si dokumenty a filmy o ňom, výstavu publikácií s možnosťou zakúpenia, ale aj originálne maľby – štúdie majstrovej Poslednej večere od jej stáleho obdivovateľa známeho slovenského umelca Stana Lajdu. Usporiadatelia sľubujú aj ďalšie prekvapenia.

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

V Čelovciach pri Veľkom Krtiši si pripomenuli Turíce už zaužívaným spôsobom. S týmto sviatkom sa spájajú kresťanské významy so starými symbolmi z predkresťanskej éry. Tento sviatok je okrem cirkevného významu – zoslanie Ducha Svätého – spojený so stávaním májov. Na juhu stredného Slovenska v obci Čelovce táto tradícia pripadá na Turíce.

Máj
na Turíce

„Máj“ je symbolom zdravia, úcty a lásky k dievčaťu. Stavanie májov bola úloha mladých mužov pre slobodné dievčatá. Vysoké dlhé stromy najskôr zbavili kôry, kmeň očistili od konárov a hornú časť ponechali s vetvami. Zelený vrchol ocodobili dlhými pestrofarebnými papierovými alebo látkovými stuhami. Ak bol pod zeleným vrcholom ozdobený zelený veniec, symbolizovalo to, že v danom roku sa slobodné dievča bude vydávať a máj sa jej staval naposledy. Po úspešnom vyzdvihnutí ozdobeného mája a jeho ukotvení pozývalo dievča mladencov na oldomáš.

Tradícia stavania májov je dnes skôr iba symbolická, stavia sa jeden máj pre celú obec, ktorá je spojená s veselicos a hodmi pre celú dedinu.

V našej obci má táto tradícia, na Turíce, dlhoročnú obľubu. Aj tento rok Miestny odbor Matice slovenskej v Čelovciach pod vedením Ing. Dušana Slúku si spolu s ostatnými členmi v spolupráci s členmi tunajšieho dobrovoľníckeho hasičského zboru pripomenuli Turíce 22. mája 2021 symbolickým postavením mája v priestoroch prírodného amfiteátra.

Všetkým zúčastneným na tomto tradičnom podujatí patrí veľké poďakovanie.

Anna MIHÁLKINOVÁ ml.,
MO MS v Čelovciach

Na rebelského štúrovského básnika spomínali členovia Mladej Matice
Pri liptovskomikulášskej soche Janka Kráľa

Text a foto: Peter VRLÍK

Janko Kráľ je najpútavejšou osobnosťou v slovenskom romantizme. Romantický typ stelesňuje po všetkých stránkach i svojimi temnými vonkajšími osudmi. Od smrti tohto rebelského poeta uplynulo stoštyridsaťpäť rokov.

Narodil sa 24. apríla 1822 v Liptovskom Svätom Mikuláši. Študoval na bratislavskom evanjelickom lýceu a patril k okruhu Ľudovíta Štúra. Na protest proti jeho zosadeniu z lyceálnej katedry odchádza s ostatnými študentmi z Bratislavy. Už od študentských čias ho sprádzali chýry o jeho samotárstve, bludárstve, ale aj osobnej agitáčnej sile národnej i sociálnej, čo sa prejavilo najmä v pohnutom meruôsmom roku. Vtedy ho obyvatelia Příbovíc a okolia videli spolu s učiteľom Rotaridom jazdiť na koni, strieľať do panských dvorov, inicioval pálenie derešov ako symbolu odchádzajúcich feudálnych časov.

■ KRÁĽOVE VERŠE

Bol improvizátorom, dokázal sa vynásť v každej situácii, aj tej najťažšej, mali ho obesiť, väznili ho v Šahách, smrť mal na jazyku, ale sa pozviechal. Oženil sa na diaľku, bol stále s niečím nespokojný...

Jeho básnické dielo má aj preto nebývalú silu a veľkú presvedčivosť, ktorá ho robí ojedinelým zjavom v slovenskej literatúre. Kráľove verše však majú zmysel pre podstatnosť, pre hlavné základné prejavy života, pohyblivú názornosť, plastické formovanie básnického výrazu, šťavnaté, syté obrazy opi-

Dramatický životný osud štúrovského búrliváka básnika Janka Kráľa je pre mládež v mnohom príťažlivý. Nečudo, že sa mu prišli v Liptovskom Mikuláši na okrúhle výročie smrti pokloniť mladí matičiari.

sov, objektivitu básnikovo životného názoru s prevládajúcou črtou baladickosti. Kto by nepoznal jeho balady Zakliata panna vo Váhu a divný Janko, Zverbovaný. Známe sú tiež básne Jarná pieseň, Pieseň bez mena, Povest', Zabitý, Orol,

Kvet, Duma bratislavská, báseň ktorú napísal pri odchode z bratislavského lýcea.

Janko Kráľ stále ostáva pre nás nepoznaný ako naozajstný romantický hrdina, nezachoval sa nijaký jeho portrét, dnes ani nevieme, ako v skutočnosti vyzeral. Poznáme však jeho verše a tie dokresľujú neznámy portrét tohto nášho veľkého básnika v jeho tragickom rozdojení. Na jednej strane bol oduševneným Slovákom, horúcim bojovníkom za práva, za vec slobody svojho národa, ale ako úradník v stoličnej správe existoval z milosti svojho národného tyrana. Doba, v ktorej žil, ho dusila. Preto po roku 1848 sa ozval už len sporadicky. Naposledy v memorandovom hnutí v roku 1861. Potom znova upadol do svojho snenia, stáva sa skeptickým a utiahnutým mrzutým človekom.

■ MATICA NEZABUDLA

Jeho verše sú obľúbené i v súčasnosti. Matičiari v jeho rodisku Liptovskom Mikuláši na neho nezabúdajú. Nezabudli ani pri tomto jeho výročí – stoštyridsaťpäť rokov, ktoré uplynuli od jeho úmrtia. Mladí matičiari sa stretli pri jeho soche na mikulášskom námestí, aby si pripomenuli muža, ktorý bol veľkým zjavom, „supernovou“ našej slovenskej romantickej literatúry.

Odkaz Štefánika žije ďalej a jeho sila spája ľudí
Košičania majú nášho velikána v úcte

Martina MATEČKOVÁ – Foto: archív autorky

Košickí matičiari majú osobnosť Milana Rastislava Štefánika v hľbokej úcte. Dom Matice slovenskej v Košiciach spolu s Miestnym odborom MS Košice-Sever si ho prišiel uctiť pri príležitosti stodruhému výročiu jeho tragického skonu pietnym aktom položením vencov v parku na rohu krížovky Masarykovej a Štefánikovej ulice.

FOTORIPOST

Zaujímavou zhodou osudu sa pritrafilo, že práve v rovnakej chvíli tam už postávala skupinka okolostojacich. Rovnaký termín si zvolil aj poslanec Mestského zastupiteľstva v Košiciach majiteľ EUROPEAN INSTITUTE Prague a zástupca Spoločnosti generála M. R. Štefánika Vladislav Stanko. Zúčastnil sa aj Ing. Ladislav Virág, predseda občianskeho združenia Slovenského leteckého zväzu generála Dr. M. R. Štefánika. A tak si slovenského politika, vedca, vojenského letca, diplomata, generála ozbrojených síl Francúzska Milana Rastislava Štefánika pripomenuli spoločne.

Na úvod všetci prítomní zaspievali slovenskú štátnu hymnu. Postupne si pietnym aktom položením vencov uctili pamiatku generála Štefánika riaditeľ Domu Matice slovenskej v Košiciach Michal Matečka, historik PhDr. Miroslav Musil, PhD., a poslanec Mestského zastupiteľstva

Tak ako v mnohých mestách aj v Košiciach postretli niekdajšiu bronzovú sochu Milana Rastislava Štefánika dramatické osudy. Prvorepublikovú plastiku prvý raz odstránili v roku 1938. Na svoje pôvodné miesto sa vrátila hneď po oslobodení, ale už o niekoľko rokov ju nový režim dal opäť odstrániť. Metropola východu tak doteraz nemá jeho dôstojný monument, len portrétu bustu, kde si ho v minulých dňoch prišli uctiť košickí vlastenci a matičiari.

Pri príležitosti 60. výročia letu prvého človeka do kozmu sme sa v našom kvíze pýtali, kto bol prvým kozmonautom na orbite Zeme a kedy sa uskutočnil prvý vesmírny let človeka do kozmu. Správne odpovedali tí naši čitatelia, ktorí napísali, že prvým človekom, ktorý letel do kozmu, bol ruský kozmonaut Jurij Alexejevič Gagarin a bolo to 12. apríla 1961. Spomedzi riešiteľov sme vyzrebovali týchto výhercov: Vladimír Škuta, Liptovský Hrádok; Zoro Krumlovský, Žiar nad Hronom; Anna Szalóová, Rajec.

• Medzi mnohými zaujímavosťami, ktoré možno o našej unikátnej stopäťdesiatročnej Dobšinskej ľadovej jaskyni uviesť, patrí okrem iného aj skutočnosť, že v nej kedysi v čase mimo korčuliarskej sezóny trénoval jeden z našich najúspešnejších krasokorčuliarov. Napíšte nám jeho meno. Svoje odpovede posielajte na redakčné kontakty aj elektronicky na snredakcia@matica.sk našej administrátorky Ľubici Rišianovej do vyjednenia ďalšieho čísla SNN, teda do dvoch týždňov.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

13. júna

– pred pätnástimi rokmi zomrel politik František Tóth (1963 – 2006), bývalý štátny tajomník ministerstva školstva a minister kultúry SR (2005 – 2006)

14. júna

– pred osemdesiatimi rokmi sa narodil spisovateľ Pavel Hruš (1941 – 2008); v roku 1998 získal literárnu Cenu Dominika Tatarku, vo svojich prózach sa sústredil na detail, rozprávanie o zdanlivo bezvýznamných témach

15. júna

– pred pätnástimi rokmi zomrel politik Ján Langoš (1946 – 2006); angažoval sa v disente, spolu s Jánom Čarnogurským vydával samizdat Bratislavské listy, zakladal Ústav pamäti národa

16. júna

– pred stodesiatimi rokmi sa narodil gréckokatolícky kňaz Myron Podhajecký (1911 – 1995); v období komunizmu vysvätený za tajného biskupa, za čo bol štátom prenasledovaný a väznený

– pred stopäťdesiatimi rokmi zomrel spisovateľ a básnik Ján Kalinčiak (1822 – 1871); svojou tvorbou sa radí do obdobia slovenskej romantickej literatúry, najväčší vplyv na vývoj Kalinčiakového osobného literárneho formovania malo stretnutie so štúrovcami

– pred dvadsiatimi rokmi zomrel spisovateľ Vincent Šikula (1936 – 2001); jeho Prázdniny so strýcom Rafaelom vyšli presne pred štyridsiatimi rokmi; básnik, scenárista, autor literatúry pre deti a mládež

17. júna

– pred pätnástimi rokmi sa konali predčasné parlamentné voľby (2006); víťazom sa stala strana SMER – Sociálna demokracia

19. júna

– pred šesťdesiatimi rokmi sa narodil politik Ján Sitek (1956); od 1994 do 1998 minister obrany SR

20. júna

– pred štyridsiatimi rokmi sa po vyhratom finále futbalových ME v Belehrade nad Nemeckom na pokutové kopy stali majstrami Európy (1976)

– pred sedemdesiatimi rokmi sa narodil atléta Ladislav Pataki (1946 – 2007); svetový rekordman vo vrhu guľou a diskom, bežec a tréner

– pred dvadsiatimi rokmi zomrel herec Vladislav Müller (1936 – 1996); v divadle vytvoril desiatky výrazných charakterových postáv vážneho a komediálneho charakteru, otec speváka Richarda Müllera

21. júna

– pred tridsiatimi rokmi posledný železničný transport so sovietskymi vojakmi opustil Česko-Slovensko (1991), čím sa skončil odsun okupačných vojsk po dvadsiatich rokoch ich pobytu

– pred štyristo rokmi zomrel český lekár slovenského pôvodu Ján Jesenský – Jesenius (1566 – 1621); v Prahe vykonával prvú verejnú pitvu ľudského tela v českých krajinách, po bitke na Bielej hore ho zatkli a spolu s ďalšími dvadsiatimi siedmi českými páňmi popravili na Staromestskom námestí v Prahe.

25. júna

– pred dvesto osemdesiatimi rokmi bola v Bratislave korunovaná za uhorskú kráľovnú Mária Terézia (1741); na uhorskom tróne bola treťou, poslednou ženou v dejinách.

Ľudovít KUSAL

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr